

**TURUN
YLIOPISTO**

Suomalaisten nuorten ilmastokansalaisuus

Kvantitatiivinen tutkimus poliittisen sosialisoinnin vaikutuksesta

Valtio-oppi
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Silja Porkkala

22.4.2023
Turku

Turun yliopiston laatuvarmistuksen mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Silja Porkkala

Otsikko: Suomalaisten nuorten ilmastokansalaisuus Kvantitatiivinen tutkimus poliittisen sosialisoinnin vaikutuksesta

Ohjaajat: Professori Maija Setälä, Tenure track -professori Elina Kestilä-Kekkonen

Sivumäärä: 89 sivua

Päivämäärä: 22.4.2023

Ilmastonmuutos ja sen seuraukset nimetään tutkimuksissa usein yhdeksi suomalaisia nuoria eniten huolestuttavaksi teemaksi. Nuoret esitetään usein myös osana ratkaisua globaaleille ilmasto- ja ympäristöongelmille. Kuitenkin tutkimusten mukaan nuoret eivät ole kiinnostuneita perinteisistä poliittisen osallistumisen muodoista, vaan suosivat monipuolisempia ja laajempia osallistumisen muotoja, kuin aikaisemmat sukupolvet. Nuorten ilmastohuoli on muuttunut poliittiseksi ja yhteiskunnalliseksi toiminnaksi ilmastomuutokseen liittyvissä kysymyksissä esimerkiksi ilmastolakkosten ja Fridays for Future-liikkeen myötä. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko nuorten ilmastoon liittyvää kansalaisuutta mahdollista määritellä ja miten nuoret ovat oppineet ne tiedot ja taidot, joita he tarvitsevat tämän kansalaisuuden toteuttamiseen.

Tässä tutkimuksessa käsitellään suomalaisten nuorten ilmastokansalaisuutta sekä vanhempien, ystävien ja koulun yhteyttä ilmastokansalaisuuteen poliittisen sosialisoinnin näkökulmasta. Ilmastokansalaisuus on 1990-luvulla kehitetty normatiivinen käsite, joka yhdistää kriittistä vihreää teoriaa ja kansalaisuuden teorian eri perinteitä. Tässä tutkielmassa ilmastokansalaisuuden teoreettisista suuntauksista käsitellään erityisesti Andrew Dobsonin kehittämään ilmastokansalaisuuden jälkikosmopoliittista näkökulmaa. Jälkikosmopoliittinen ilmastokansalaisuus haastaa perinteisen kansalaisuuden jaon yksityiseen ja julkiseen toimintaan ja tuo kansalaisuuden piiriin aikaisemmin yksityisenä pidettyjä toimia. Poliittinen sosialisointi on prosessi, jossa yksilö sosiaalistuu häntä ympäröivään yhteiskuntaan, sen normeihin ja toimintatapoihin. Poliittinen sosialisointi tapahtuu suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja sen jäseniin esimerkiksi sosiopoliittisen oppimisen ja sosialisointiagenttien välityksellä.

Tutkimuksen aineistona käytetään EPIC-hankkeen keväällä 2021 keräämää poikkileikkausaineistoa, jonka vastaajina ovat suomalaiset yhdeksäsluokkalaiset. Metodina tutkimuksessa käytetään kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä, tarkemmin frekvenssitarkastelua ja lineaarista regressioanalyysia. Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että 43,9 prosentilla vastaajista on ilmastokansalaisuuden piirteitä. Tehdyn regressioanalyysin perusteella vanhemmat, ystävät ja koulu ovat yhteydessä nuorten ilmastokansalaisuuteen. Äidin ja ystävien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin sekä vanhempien ympäristöarvot vahvistavat nuoren ilmastokansalaisuuden piirteitä. Ystävien kanssa käytävillä poliittisilla ja yhteiskunnallisilla keskusteluilla on heikko yhteys nuorten ilmastokansalaisuuteen. Koulun sosiaalistavaa vaikutusta mittaavista muuttujista luokan avoin keskusteluympäristö sekä opettajan kannustus poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelemiseen vahvistavat nuorten ilmastokansalaisuuden piirteitä.

Ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintyminen suomalaisissa nuorissa näyttyy tässä tutkimuksessa suhteellisen korkeana. Aikaisempaa tutkimusta poliittisen sosialisoinnin vaikutuksista ilmastokansalaisuuteen ei ole tehty ja tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että nuoren lähipiiri ja koulu ovat yhteydessä ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymiseen ja niiden voimakkuuteen poliittisen sosialisoinnin prosessin kautta. Tutkituista sosialisointiagenteista vanhemmat ja ystävät osoittautuivat koulua selkeästi merkittävämmiksi ilmastokansalaisuuden vaihtelun selittäjiksi. Tutkimuksen rajoitteeksi muodostuu kuitenkin se, että sen puitteissa ei voida todentaa ilmastokansalaisuuden piirteiden johtavan ilmastokansalaisuuden mukaiseen poliittiseen toimintaan.

Avainsanat: ilmastokansalaisuus, jälkikosmopoliittinen ilmastokansalaisuus, poliittinen sosialisointi, sosialisointiagentit, lineaarinen regressioanalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Nuoret ja ilmastonmuutos	6
1.2	Poliittinen sosialisatio	9
2	Ilmastokansalaisuus ja suomalaiset nuoret kansalaisina	15
2.1	Ilmastokansalaisuuden teoreettiset suuntaukset	17
2.2	Suomalaiset nuoret kansalaisina	26
2.3	Aikaisempi empirinen tutkimus ilmastokansalaisuudesta	30
3	Ilmastokansalaisuuden sosialisatioagentit	34
3.1	Vanhemmat ja ystävät sosialisatioagentteina	35
3.2	Koulu sosialisatioagenttina	37
3.2.1	Ekososiaalinen sivistys	39
4	Aineisto ja menetelmät	41
4.1	Aineisto ja sen keräys	41
4.2	Menetelmälliset valinnat	43
4.3	Ilmastokansalaisuuden operationalisointi	44
4.4	Muut analyysissä käytettävät muuttujat	48
5	Analyysi	53
5.1	Ilmastokansalaisuuden piirteet suomalaisissa nuorissa	53
5.2	Lineaarinen regressioanalyysi	55
5.3	Vanhempien ja ystävien sosiaalistava vaikutus	61
5.4	Koulun sosiaalistava vaikutus	65
6	Johtopäätökset	69
	Lähteet	75
	Liitteet	86
	Liite 1. Jagers ym (2014) väittämät ilmastokansalaisuudesta	86
	Liite 2. Multikollineaarisuuden tarkastelu ristiintaulukoinnin avulla	87

Luettelo taulukoista

Taulukko 1. Ilmastokansalaisuuden teoreettiset suuntaukset ja niiden toimintaan velvoittavat periaatteet.....	24
Taulukko 2. Tutkimuksen hypoteesit.....	38
Taulukko 3. Ilmastokansalaisuuden ideaaleja mittaavat väittämät ja niiden vastausvaihtoehdot.....	46
Taulukko 4. Ilmastokansalaisuuden summamuuttujan yhtenäisyyden tarkastelu.....	48
Taulukko 5. Tutkimuksessa käytettyjen selittävien muuttujien operationalisointi ja vastausvaihtoehdot kyselylomakkeella.....	50
Taulukko 6. Ilmastokansalaisuuden frekvenssi- ja tunnuslukutarkastelu.....	54
Taulukko 7. Lineaarinen regressioanalyysi vanhempien, ystävien ja koulun vaikutuksesta ilmastokansalaisuuteen	59
Taulukko 8. Tutkimuksen hypoteesit ja niiden aineistosta saama tuki.....	67

Luettelo kuvioista

Kuvio 1. Sirontakuvio regressiomallin residuaalien jakautumisesta.....	56
--	----

1 Johdanto

Ilmastonmuutos ja siihen liittyvät uhat listataan usein yhdeksi suomalaisia nuoria huolestuttavista teemoista. Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan ihmisen aiheuttamaa ilmaston lämpenemistä ja kasvihuonekaasujen lisääntymistä ilmakehässä (NASA 2023).

Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) on arvioinut, että ihmisen toiminta on aiheuttanut noin 1°C nousun maapallon keskilämpötilaan. Keskilämpötilan odotetaan nousevan noin 1,5°C verrattuna esiteolliseen aikaan, jos lämpötila jatkaa nousuaan nykyistä tahtia. Maapallon keskilämpötilan nousu aiheuttaa pitkäaikaisia muutoksia ilmaston toimintamenetelmiin ja esimerkiksi veden pinnan tasoon. (IPCC 2018, 4–5.) Nämä muutokset aiheuttavat erilaisia yhteiskunnallisia riskejä ja vaikuttavat esimerkiksi ihmisten terveyteen, toimeentuloon, ruoka- ja vesiturvaan sekä talouteen. (emt, 9.) Ilmastonmuutos on ympäristöllinen, kulttuurinen ja poliittinen ilmiö, jonka vaikutukset muokkaavat yksilöiden ajatuksia niin itsestään, yhteiskunnasta kuin maapallon tulevaisuudesta. Se toimii esimerkkinä siitä, kuinka tieteellinen tieto ja yksilöiden henkilökohtaiset kokemukset ja mielikuvat yhdistyvät monimutkaisissa ja muuttuvissa sosiaalisissa konteksteissa. (Hulme 2015, 893–894.)

Ilmastokansalaisuus on 1990-luvulla kehitetty käsite, joka yhdistää kriittistä vihreää teoriaa ja kansalaisuuden teorian eri perinteitä (Bell 2005, 180; Vihersalo 2017, 343). Kuitenkin esimerkiksi ympäristökasvatus ja siihen liittyvät keskustelut ovat yhdistäneet ympäristöön ja kansalaisuuteen liittyviä teemoja jo aikaisemminkin (Pienmäki ym. 2021, 29).

Ilmastokansalaisuus tuo ympäristölle ja ilmastolle kestävän toiminnan osaksi kansalaisen velvollisuuksia, jotka pätevät kaikkialla maailmassa (Bell 2005, 180). Hartley Deanin (2001, 491) mukaan kansalaisuuden ja vihreän kriittisen teorian yhdistelmä on kehittynyt kolmea eri kautta. Ensimmäinen ympäristö ja siihen liittyvät huolet ovat tulleet mukaan niihin oikeuksiin, joiden katsomme kuuluvan osaksi kansalaisuutta. Toiseksi, ekologiseen ajatteluun liittyvä tietoisuus globaaleista riippuvuussuhteista on auttanut laajentamaan ymmärrystämme kansalaisuuden ulottuvuuksista. Kolmanneksi, ympäristöön ja ilmastoon liittyvät huolet ovat vauhdittaneet keskustelua kansalaisuuteen liittyvistä velvollisuuksista.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia sitä, onko suomalaisista yhdeksäsluokkalaisista nuorista löydettävissä ilmastokansalaisuuden piirteitä ja miten vanhemmat, ystävät ja koulu

ovat yhteydessä näihin piirteisiin osana poliittista sosialisatiota. Poliittinen socialisaatio on prosessi, jossa kansalainen sosiaalistuu häntä ympäröivään yhteiskuntaan ja poliittiseen järjestelmään (McAvoy & Reyes 2014, 786–787). Sosiaalistumisen prosessi tapahtuu suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja muihin kansalaisiin.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Onko suomalaisista yhdeksäsluokkalaisista löydettävissä ilmastokansalaisuuden piirteitä?
2. Miten vanhemmat ja ystävät ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen?
3. Miten koulu ja kansalaiskasvatus ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen?

Kansalaisuus voidaan määritellä yksilön passiiviseksi ja aktiiviseksi kansallisvaltion jäsenyydeksi, johon liittyy sekä universaaleja ja suhteellisen tasa-arvoisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Kansalaisuutta voidaan määritellä tarkemmin neljän ulottuvuuden kautta, joita ovat kansallisvaltion jäsenyys, aktiivinen kyky ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa politiikkaan ja passiivinen oikeus olla oikeusjärjestelmän jäsen, kansalaisoikeuksien laissa määritelty universaalius sekä kansalaisuuden tasa-arvo. Kansalaisuuteen kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet ovat olemassa yhteiskunnan yksilöllisellä, yhteisöllisellä sekä sosiaalisella tasolla. (Janoski & Gran 2002, 13–14.)

1.1 Nuoret ja ilmastonmuutos

Huomio ilmasto- ja ympäristökysymyksissä tietoisemman kansalaisuuden luomisessa on kiinnittynyt vahvasti yhteiskunnan nuorimpiin jäseniin, sillä heissä on myös suurin toivo monimutkaisten ympäristöongelmien ratkaisussa. Samaan aikaan kuitenkin nuoret ovat osoittaneet jatkuvasti yhä vähemmän kiinnostusta poliittisen osallistumisen perinteisiin muotoihin. (Wood & Kallio 2019, 117.) Tutkijat ovat väittäneet, että nuorten näkemykset poliittisesta osallistumisesta eroavat selvästi aikaisemmista sukupolvista (ks. esim. Chou 2017; Inglehart 1997). Poliitiikan tutkimuksen kentällä usein todetaan, että nuoret ovat poliittisesti vähemmän aktiivisia kuin vanhemmat kansalaiset, kun puhutaan institutionalisoiduista poliittisen osallistumisen muodoista, kuten äänestämisestä ja poliittisten puolueiden toiminnasta (Chou 2017, 3; Huttunen & Albrecht 2021, 47–48). Nuorten poliittinen aktiivisuus on kuitenkin paljon monipuolisempaa ja laajempaa, kuin mitä poliittisen osallistumisen on aikaisemmin katsottu sisältävän. Näitä uusia poliittisen

osallistumisen muotoja ovat esimerkiksi ympäristöystävällinen kuluttaminen, protestointi ja nettiaktivismi. Yhteiskunnalliset muutokset, kuten esimerkiksi kansalaisten koulutustason nousu, ovat tuoneet mukanaan myös vaatimuksia uusille ja monipuolisimmille poliittisen osallistumisen muodoille. Etenkin suoran poliittisen osallistumisen eri muotojen on katsottu saaneen suosiota nuorempien sukupolvien keskuudessa. Tutkimusten mukaan nuoret osallistuvat helpommin erilaisiin yhteen asiaan keskittyviin liikkeisiin ja vaikuttavat yhteiskunnallisessa keskustelussa aikaisempaa merkityshakuisemmin niin, että tavoiteltu poliittinen lopputulos määrittää myös käytetyt osallistumisen keinot. (Huttunen & Albrecht 2021, 47–48.) Ilmastokansalaisuuden voidaan katsoa olevan juuri yhteen poliittiseen päämäärään keskittyvää osallistumista, jonka voidaan katsoa olevan nuoremmille sukupolville ominaista poliittista osallistumista.

On vaikeaa määrittellä, keiden voidaan katsoa kuuluvan osaksi nuoriksi kutsuttavaa ihmisryhmää, sillä esimerkiksi historialliset ja kulttuuriset määritteet liittyvät vahvasti käsityksiin nuoruudesta ja nuoruuden loppumisesta (Huttunen 2023, 22). Siirtymä lapsuudesta aikuisuuteen on joustava ja etenkin 2000-luvulla, jolloin opiskeluun käytetty aika on pidentynyt ja pirstaloituneille työmarkkinoille siirrytään aikaisempaa myöhemmin, nuoruuden määrittelystä on tullut hankalaa (Pickard 2019, 46). Lainsäädäntö tarjoaa jonkinlaisen raamin nuoruuden määrittelylle ja esimerkiksi Suomen nuorisolainsäädäntö määrittelee nuoret alle 29-vuotiaiksi (Nuorisolaki 1285/2013, 3§), mutta samaan aikaan Suomessa täysivaltaisen poliittisen osallistumisen raja on liitetty 18 ikävuoteen ja täysi-ikäisyyteen. Kansainvälisen raamin nuoruuden määrittelylle tarjoaa Yhdistyneet Kansakunnat (YK), joka määrittelee nuoret 15–24-vuotiaiksi (UN 2013). Tässä tutkimuksessa tukeudutaan YK:n nuorten määritelmään ja nuoret nähdään 15–24-vuotiaina. Tarkempaa huomiota kiinnitetään kuitenkin alaikäisten nuorten kansalaisuuteen ja mahdollisuuksiin osallistua poliittiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Huomiota nuorten ilmastonmuutokseen liittyvän huolen lisääntymisestä tukevat esimerkiksi vuoden 2018 Nuorisobarometristä saadut tulokset, joiden mukaan nuorten huoli ilmastosta on kasvanut selkeästi aikaisemmin tehdyistä tutkimuksista saatuja tuloksia korkeammalle tasolle. Nuorisobarometrin tulokset antavat osviittaa myös siitä, että nuoret ovat valmiita muuttamaan esimerkiksi omaa kulutuskäyttäytymistään ja haluaisivat ekologisen jalanjäljen jakautuvan tasaisemmin globaalisti eri maiden kesken. (Piispa & Myllyniemi 2019, 64–65.) Sama kehitys on jatkunut myös vuonna 2021 tehdyssä Nuorisobarometrissä, joka keskittyi erityisesti

nuorten käsityksiin kestävästä kehityksestä ja ilmastokysymyksistä. Nuoret kasvavat aikakautena, jossa ympäristökysymykset ovat vahvasti osa nuorten sosiaalista todellisuutta ja jota määrittävät ympäristöpoliittiset kiistat. Ilmastomuutos on näistä kysymyksistä keskeisin. Suurin osa lapsista ja nuorista on huolestuneita tulevaisuudesta ilmastokriisin keskellä, koska myös tiedeperustaiset arviot tämän kriisin vakavuudesta ovat erittäin uhkaavia, ja konkreettisia esimerkkejä sen vaikutuksista voidaan nähdä myös luonnossa. Tämä on nostanut lapset ja nuoret myös aktiivisiksi toimijoiksi ympäristöasioissa. (Pihkala ym. 2022, 95–96.)

Myös esimerkiksi nuorten järjestämät ilmastolakot ja Greta Thunbergin aloittama Fridays for Future -liike kertovat nuorten kiinnostuksesta ja huolesta koskien ilmastomuutokseen liittyviä poliittisia kysymyksiä. Nuorten aktivismi ja osallistuminen viimeaikaiseen ilmastomuutosliikkeeseen on nostanut esille nuorten aktiivisen ilmastokansalaisuuden. Tässä liikehdinnässä aktiivisesti mukana olleet nuoret yhdistävät tietoa, taitoa, arvoja ja asenteita, joiden avulla he saavat oman äänensä kuuluviin ajaessaan välitöntä toimintaa ilmasto- ja ympäristökriisiin vastaamisessa. (Huang & Cheah 2021, 124.) Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen ympäristö- ja ilmastokysymyksiin tuo ajankohtaiseksi pohdinnan siitä, voidaanko nuorten ilmastokansalaisuutta mallintaa ja havaita sellaisessa mittakaavassa, kuin esimerkiksi nuorten ilmastohuolen yleisyys antaa ymmärtää. Tärkeää on myös ymmärtää miten nuoret ovat saaneet ne tiedot ja taidot, joita ilmastokansalainen tarvitsee ajaakseen yhteiskunnallista muutosta.

Ajatusta siitä, että nuoret ovat ilmastohuolen ja siitä kumpuavan poliittisen ja yhteiskunnallisen toiminnan suhteen yksi homogeeninen ryhmä, on hyvä myös problematisoida. Vaikka nuorten ilmastohuolen korkea taso nostetaan usein esille, on myös tutkimuksia, joissa on todettu, että osa nuorista ei ole ilmastomuutoksesta huolissaan tai jopa kieltävät ilmastomuutoksen olemassaolon. Esimerkiksi Maria Ojala käsittelee artikkelissaan ”Climate change skepticism among adolescents” (2015) niitä nuorisoryhmiä, jotka ovat skeptisiä ilmastomuutosta ja sen aiheuttamia uhkia kohtaan. Myös ilmastomuutos nimenomaan nuorten huolenaiheena voidaan kyseenalaistaa. Lehtonen ja kumppanit ovat todenneet tutkimuksessaan, että Suomessa iällä ei ole kovin selkeää vaikutusta kansalaisten ilmastoasenteisiin, vaan ilmastohuoli on kaikista ikäryhmistä löydettävä ilmiö. Sen sijaan alle 30-vuotiaat näkevät ilmastomuutoksen torjuntaan liittyvän toiminnan keskimääräistä enemmän velvollisuutena. (Lehtonen ym. 2020, 100–101.) Nuorten ilmastomuutosasenteet

ja toimijuus ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä ei ole niin yksiselitteistä tai yksimielistä, kuin usein annetaan ymmärtää.

Ilmastokansalaisuudesta on tehty aikaisempaa tutkimusta, mutta etenkin empiiriset näkökulmat nuorten ilmastokansalaisuuteen ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tutkimuksen puute yhdistettynä siihen, että nuoret kuvataan yhtenä yhtenäisenä ryhmänä, joka on kollektiivisesti huolissaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista, luo tärkeän tutkimusaukon. Ilmastokansalaisuutta ei ole aikaisemmin tutkittu empiirisesti poliittisen sosialisoinnin näkökulmasta, joten pohdinta siitä, miten nuoret sosiaalistuvat ilmastokansalaisuuteen ja mikä on nuoren lähipiirin ja koulun vaikutus tähän prosessiin, on mielenkiintoista. Kiinnostavaa on myös pohtia ilmastokansalaisuutta alaikäisten kansalaisten näkökulmasta, joiden poliittiset oikeudet ovat rajoitetumpia, kuin täysivaltaisilla kansalaisilla (Pienmäki ym. 2021, 28).

Tämä tutkimus on tehty osana Suomen Akatemian ja Svenska kulturfondenin rahoittamaa Education, Political Efficacy, and Informed Citizenship -hanketta (EPIC), joka tutkii kouluissa tapahtuvan demokratiakasvatuksen ja peruskoulun jälkeisten koulutuspolkujen vaikutusta nuorten kansalaispätevyyteen (Sipinen 2022, 23). Kansalaispätevyydellä tarkoitetaan yksilön kokemusta siitä, kuinka hyvin hän ymmärtää yhteiskunnallisia ja poliittisia prosesseja ja kokee voivansa osallistua niihin (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 66). EPIC-hankkeessa toteutetaan kaksivaiheinen pitkittäisaineiston keräys, jonka keväällä 2021 kerättyä ensimmäistä osaa käytetään tämän tutkimuksen tutkimusaineistona.

1.2 Poliittinen socialisaatio

Poliittisella socialisaatiolla viitataan kehitysprosessiin, jossa yksilö oppii ymmärtämään yhteiskuntaa ja omaksuu ne normit, arvot, tunteet ja käytösmallit, jotka ovat tärkeitä vallalla olevalle poliittiselle järjestelmälle ja sitä määrittäville poliittisille ongelmille. Nämä opitut toimintatavat voivat koskea sekä yksilötasoa, joka käsittelee yksilöä toimijana poliittisessa järjestelmässä, että ylätasoa, kun puhutaan poliittisesta järjestelmästä ja sen toiminnasta. (Arens & Watermann 2017, 933; McAvoy & Reyes 2014, 786–787.) Poliittinen socialisaatio näyttäytyy prosessina, jossa yksilö sopeutuu ympäröivään yhteiskuntaan muokkaamalla omia käsityksiään, asenteitaan ja toimintatapojaan. Socialisaation nähdään silloin tapahtuvan ylhäältä alaspäin, yhteiskunnalta kansalaiselle. Tämä ei kannusta pohtimaan kansalaisuuden

aktiivista näkökulmaa, jossa kansalaiset voisivat pyrkiä vaikuttamaan vallitseviin olosuhteisiin. Tällä tavalla nähtynä kansalaiset ovat sosialisaatioprosessin objekteja, eikä kansalaisuuden erityispiirteiden analysoinnille jää tilaa. (Elo 2011, 6.) Poliittinen sosialisaatio on itsessään sekä käsite että usean eri tutkimusalan, kuten sosiologian, politiikan tutkimuksen ja psykologian, tutkimuskohde. Poliittisen sosialisaation käsitteen sisältö sekä myös sen tutkimuksen painopisteet ovat muuttuneet ja kehittyneet sosiohistoriallisessa kontekstissa. (McAvoy & Reyes 2014, 786–787.)

Poliittisen sosialisaation kirjallisuudessa on esitetty, että sosialisaatio tapahtuu suhteessa ja vuorovaikutuksessa muihin yksilöihin ja instituutioihin. Tässä prosessissa mukana olevia toimijoita ja tekijöitä kutsutaan sosialisaatioagenteiksi. Poliittisen sosialisaation agentteja on tunnistettu viisi: perhe, vertaiset, koulu, vapaaehtoiset yhdistykset (harrastukset yms.) sekä media. (Quintelier 2015, 52.) Tässä tutkimuksessa keskitytään tunnistetuista sosialisaatioagenteista kolmeen: vanhempiin, ystäviin ja kouluun. Näiden kolmen sosialisaatioagentin valintaa ja vaikutusta juuri ilmastokansalaisuuden sosialisaatioon perustellaan tarkemmin luvussa kolme. Sosialisaatiotutkimuksessa elää käsitys sosialisaatioagenteista sosialisaatioprosessin aktiivisina toimijoina, joilla on jo vakiintuneet mielipiteet ja näkemykset ja joihin sosialisaatioprosessi ei vaikuta. Näin esimerkiksi perheessä tapahtuvassa sosialisaatiossa vain lapset ovat objekteja, jotka sosiaalistuvat vanhempien muuttumattomiin arvoihin ja asenteisiin. Tämä käsitys liittyy kahteen sosialisaatiotutkimuksen keskeiseen argumenttiin, kristallisaatio- ja persistenssiteoriaan. Kristallisaatioteoriassa lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutut keskeiset asenteet ja taidot ovat myöhemmin opittuja asenteita ja taitoja keskeisempiä poliittiselle käyttäytymiselle. Persistenssiteoria puolestaan näkee, että lapsuudessa ja nuoruudessa opitut tiedot, taidot ja asenteet ovat lähes muuttumattomia myös muissa ikävaiheissa. (Elo 2011, 6.) Kuitenkin uudemmassa poliittisen sosialisaation tutkimuksessa on argumentoitu, että myös sosialisaatioagenttien, esimerkiksi vanhempien, mielipiteet voivat muuttua nuorten vaikutuksesta. Tätä kutsutaan ”trickle-up” vaikutukseksi, jossa lapsen tai nuoren omat poliittiset ja yhteiskunnalliset mielipiteet voivat saada vanhemman muuttamaan omia mielipiteitään. Vaikutuksen taustalla on tunnistettu olevan nuoren halu ilmaista omia yksilöllisiä mielipiteitään ja vanhemman tarve säilyttää auktoriteettiasema perheessä. (McDevitt & Chaffee 2022, 282.)

Poliittisen sosialisoinnin tutkimuksessa on todettu, että ikävuodet 14–25, murrosikä ja nuoruus, ovat aikakausi, jonka aikana yksilö on avoin ja joustava uusille ideoille ja asioille. Tämä on myös aikaa, jolloin yhteiskunnat tyypillisesti myös keskittyvät yksilöiden poliittiseen sosialisointiin. Psykologian tutkimusten mukaan nämä ikävuodet ovat myös aikaa, jolloin yksilön persoonallisuus kehittyy sellaiseksi, kuin sen voidaan todeta olevan aikuisena. Tämän vuoksi nuorten poliittisen sosialisoinnin tutkimus on tärkeää myös siitä näkökulmasta, että poliittinen sosialisointi muokkaa sitä, millaisiksi aikuisiksi he kasvavat. (Flanagan & Sherrod 1998, 448–449.) On tärkeää, että nuoret saavat oman äänensä kuuluviin poliittisen osallistumisen kautta ja saavat kokemuksia poliittisesta vaikuttamisesta. Albert Banduran sosiaalisen oppimisen teorian mukaan ympäristö ja sosialisointiagentit voivat muokata yksilöiden käytöstä. Jos ympäristö, nuoren perhe, ikätoverit tai muut sosialisointiagentit vahvistavat opittua käytöstä, se todennäköisesti toistuu. (Quintelier 2015, 53.)

Poliittisen sosialisoinnin vaikutuksia voidaan kuvata myös yksilön sisäisen kansalaispätevyyden käsitteen kautta. Sisäisellä kansalaispätevyydellä tarkoitetaan yksilön käsitystä ja arviota omista kyvyistään poliittisten kysymysten arvioinnissa ja poliittisessä toiminnassa. Yksilön kokemus omasta sisäisestä kansalaispätevyydestään ei ole sama asia, kuin tosiasiallinen kyky vaikuttaa poliittisesti tai objektiivinen arvio yksilön poliittisistä taidoista, eikä se myöskään kuvaa yksilön käsitystä poliittisten instituutioiden muuntautumiskyvystä tai luottamusta poliittisiin instituutioihin. (Beaumont 2010, 527.) Yksi väylä sisäisen kansalaispätevyyden syntymiseen ja vahvistumiseen on sosiaalinen oppiminen. Eri sosialisointiagenttien tarjoamat keskeiset oppimiskokemukset voivat johtaa vahvemman sisäisen kansalaispätevyyden kehittymiseen ja poliittiseen osallistumiseen. Esimerkiksi politiikasta kiinnostuneet ja poliittisesti aktiiviset vanhemmat tai koululuokan avoin keskusteluilmapiiri poliittisistä kysymyksistä voivat johtaa yksilön vahvan sisäisen kansalaispätevyyden kehitykseen. (Arens & Wasserman 2017, 933; Beaumont 2010, 531.)

Voidaan todeta, että poliittisen sosialisoinnin kirjallisuus on keskittynyt pohtimaan lapsuudessa ja aikuisuudessa tapahtuvaa sosialisointia ja niiden eroja. Vanhempi tutkimus on painottanut juuri lapsuudessa tapahtuvan sosialisoinnin vaikutusta, kun taas uudempi kirjallisuus on tarjonnut todisteita siitä, että myös aikuisiän kokemuksilla voi olla suuri vaikutus yksilön poliittisiin preferensseihin. (Alford ym. 2005, 154.)

Poliittisen sosialisiaation juuret ovat 1950-luvulla, jolloin yhdysvaltalainen sosiologi Herbert Hyman yhdisti jo olemassa olevan sosiologisen, poliittisen psykologian ja politiikan tutkimuksen tutkimustiedon yksilön poliittisesta kehityksestä ja esitteli poliittisen sosialisiaation termin (McAvoy & Reyes 2014, 787). Hyman määritteli poliittisen sosialisiaation poliittisesti relevanttien sosiaalisten käytösmallien oppimiseksi. Nämä käytösmallit kumpusivat puolestaan erilaisista yhteiskunnallisista asemista. (Hyman 1959, 25.) Hyman ja häntä edeltäneet tutkijat olivat kiinnostuneita kolmesta eri tutkimuskohteesta: osallistumisesta, poliittisesta orientaatiosta ja yksilön taipumuksesta demokraattiseen tai autoritaariseen käytökseen. Poliittisen sosialisiaation käsite oli itsessään hyvin konservatiivinen ja keskittyi siihen, miten poliittisen järjestelmän arvoja voidaan siirtää seuraavalle sukupolvelle ja näin säilyttää vallitsevan järjestelmän vakaus. Lapset olivat tässä prosessissa passiivisia osapuolia, jotka sosiaalistuivat ympäristöönsä. Poliittisen sosialisiaation agenteista painotettiin vahvasti perheen vaikutusta. Myös lasten poliittisen sosialisiaation tutkimus kehittyi ja tutkimustuloksia saatiin siitä, että jo esikouluikäisillä lapsilla oli poliittisia mielipiteitä ja he ymmärsivät yhteiskunnallisia rakenteita. Tästä huolimatta lapset kuitenkin nähtiin hyvin passiivisina osapuolina sosialisiaatioprosessissa, jotka vain imivät vaikutteita ympäristöstään. Tämän aikakauden näkemyksissä poliittisesta sosialisiaatiosta voidaan hyvin nähdä Yhdysvalloissa vallalla olleet kylmän sodan aikaiset konservatiiviset arvot. (McAvoy & Reyes 2014, 787.) Tämän niin kutsutun ensimmäisen kauden tutkimuksessa sosialisiaatio oli kokonaisprosessi, jossa mikro- ja makrotasojen välisen dynamiikan avulla yksilöt sopeutuivat vallitsevaan hallintojärjestelmään ja sen normeihin (Tomperi 2011, 5).

1960- ja 1970-lukujen tutkijasukupolvi kritisoi aikaisemmin tehtyä poliittisen sosialisiaation tutkimusta esimerkiksi siitä, että se keskittyi vain valkoisiin keskiluokkaisiin nuoriin, eikä kiinnittänyt huomiota esimerkiksi etniseen taustaan, yhteiskuntaluokkaan tai sukupuoleen. Kritiikkiä sai osakseen myös tutkimuksen keskittyminen vain lapsuudessa tapahtuvaan sosialisiaatioon, joka jätti huomiotta mahdollisuuden elinikäisestä oppimisesta. Aikaisemman tutkimuksen normatiivista ajatusta poliittisen järjestelmän vakauden säilyttämisestä poliittisen sosialisiaation avulla kritisoitiin ja huomiota alettiin kiinnittämään myös järjestelmän sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta kritisoiviin teemoihin ja siihen, että lasten tulisi myös altistua sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden teemoille. Kritiikin myötä tehtiin uutta tutkimusta, jonka seurauksena poliittinen sosialisiaatio alettiin nähdä monimutkaisena yksilöille tapahtuvana prosessina, johon vaikuttavat myös etnisen taustan, yhteiskuntaluokan ja sukupuolen ulottuvuudet. Myös monien sosiaalisten instituutioiden,

kuten perheen, koulun, naapuruston, uskonnollisten yhteisöjen, ikätovereiden, median ja muiden yhteisöjen, alettiin myös nähdä vaikuttavan sosialisatioon. Nämä instituutiot eivät ole vaikutuksiltaan toisilleen alistaisia, vaan usein kilpailevat sosialisatiovaikutuksista yksilön elämässä. (McAvoy & Reyes 2014, 788–789.)

Uudemmassa poliittisen sosialisatian tutkimuksessa on kritisoitu näkökulmaa lapsista ja nuorista sosialisatian passiivisina osapuolina. Poliittista sosialisatiota voidaan lähestyä myös vuorovaikutuksellisen prosessina, jossa lapset ja nuoret ovat itse toimijoita, jotka määrittelevät sen, mitä arvoja he hyväksyvät sosiaalistumisen prosessissa. Lasten ja nuorten toimijuutta ei ole usein käsitelty poliittisen sosialisatian empiirisessä tutkimuksessa. Lasten ja nuorten toimijuus on näyttäytynyt tutkimuksissa arvojen siirtymisen virheenä, joka johtuu esimerkiksi perhedynamiikan tai kommunikaation ongelmista. Uudemman tutkimuksen havainto-hyväksyntä-malli (*perception-adoption model*) korostaa kuitenkin lapsen toimijuutta prosessissa, jossa lapsi ensin havaitsee ne arvot, joita vanhemmat haluavat hänelle siirtää. Tämän jälkeen lapsi joko tietoisesti tai tiedostamatta päättää haluaako hän hyväksyä nämä havaitsemansa arvot. (Hatemi & Ojeda 2020, 1098; Ojeda & Hatemi 2015, 80.)

Vuorovaikutuksellisessa sosialisatioprosessissa nuoret ovat myös sosialisatian toimijoita, jotka muodostavat omia toimintatapojaan ja näin muokkaavat ympäröivää poliittista todellisuutta. Näin ymmärrettynä poliittisessa sosialisatioprosessissa olisi enemmän kyse poliittisten ja yhteiskunnallisten toimintatapojen oppimisesta ja kyseenalaistamisesta kuin valmiiden toimintamallien omaksumisesta. Vuorovaikutuksellisuudelle voidaan löytää vahvistusta myös esimerkiksi kansalaiskasvatusta käsittelevästä sosialisatiotutkimuksesta, jossa on todettu vuorovaikutuksellisuuden vahvistavan nuorten poliittista ja yhteiskunnallista osallistumishalukkuutta ja kiinnostusta. (Elo 2011, 6–7.)

Kun sosialisatioprosessia tarkastellaan vuorovaikutuksellisuuden kautta, se tarjoaa uuden näkökulman nuorten poliittiselle kehitykselle. Nuoret nähdään aktiivisina toimijoina, jotka osallistuvat oman yhteiskunnallisen asemansa etsimiseen sekä toimintatapojen ja mielipiteiden muodostamiseen. Arvojen ja normien omaksumisen lisäksi he myös haastavat ja kyseenalaistavat aikaisempien sukupolvien toimintatapoja ja vaativat myös ympäröiviä toimijoita perustelemaan omia toimintatapojaan. (Elo 2011, 7.) Ilmastonmuutoksen kaltaisen koko yhteiskuntaa globaalisti läpileikkaavan systeemisen ongelman kohdalla sosialisatian hahmottaminen vuorovaikutusprosessina, jossa myös nuoret vaikuttavat omaan ympäristöönsä ja luovat uusia poliittisia toimintatapoja, on erityisen tärkeää. Nuoret edustavat oman

sukupolvensa lisäksi ilmastonmuutoskeskustelussa tulevia sukupolvia, joiden mahdollisuuksiin ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan. Näin nuorten luomat uudet toimintatavat saavat myös enemmän painoarvoa ja heidän vaatimuksensa yhteiskunnallisesta muutoksesta tulisi ottaa herkemmin huomioon. Esimerkiksi nuorten ilmastolakot ja Fridays For Future-liike edustavat nuorten luomia poliittisia vaikutustapoja ja sosialisatiota vuorovaikutuksellisen prosessin.

Nuorille olisi tärkeää tarjota mahdollisuuksia osallistua itse politiikkaan ja sosiaalistua siihen niin, että he omaksuvat sekä taitoja että itsevarmuutta osallistua poliittiseen elämään. Yksilöt, jotka uskovat, että heillä on kapasiteettia tehdä merkittäviä päätöksiä, ovat todennäköisemmin myös motivoituneita toimimaan riippumatta siitä, luottavatko he poliittiseen järjestelmään tai päättäjiin. (Beaumont 2010, 527, 539.) Poliittisella sosialisatiolla voi olla iso merkitys myös ilmastokansalaisuudelle. Tarjoamalla nuorille mahdollisuuksia sosiaalistua ilmastokansalaisuuteen esimerkiksi perheen, ystävien tai koulun ja kansalaiskasvatuksen kautta, heidän kykynsä toimia ja vaikuttaa yhteiskunnassa ilmastokansalaisuuden ihanteiden mukaisesti on parempi. Esimerkiksi vanhempien ympäristöasenteiden siirtymisestä lapsille sosialisatioprosessin seurauksena on löydetty empiiristä näyttöä (ks. esim. Grønhøj & Thøgersen 2009 ja Leppänen ym. 2012). Näin voidaan myös olettaa, että ilmastokansalaisuuteen liittyvät poliittiset ja yhteiskunnalliset normit ja toimintamallit siirtyvät nuorille osana poliittisen sosiaalistumisen prosessia.

Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksessa tarkastellaan ensin ilmastokansalaisuuden teoriaa ja sen eri suuntauksia. Työssä esitellään myös aikaisempaa tutkimusta sekä ilmastokansalaisuudesta että suomalaisten nuorten kansalaisuudesta ja demokraattisesta osallistumisesta. Tämän jälkeen tutkimuksessa käydään läpi vanhemmat, ystävät sekä koulu ilmastokansalaisuuteen vaikuttavina toimijoina ja asetetaan tutkittavat hypoteesit vanhempien, ystävien ja koulun vaikutuksesta nuorten ilmastokansalaisuuteen. Tämän jälkeen käydään läpi aineiston keräys sekä tehdyn menetelmälliset valinnat ja esitellään myös kyselylomakkeella esitetyt väittämät ilmastokansalaisuudesta ja muut analyysissä käytettävät muuttujat. Luvussa viisi analysoidaan tehtyjen tilastollisten testien tulokset ja tarkastellaan saavatko muodostetut hypoteesit tukea käytettävästä aineistosta. Lopuksi käydään läpi tutkimuksessa esiin nousseet tärkeimmät havainnot ja vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

2 Ilmastokansalaisuus ja suomalaiset nuoret kansalaisina

Tämän tutkimuksen keskeisin käsite on ilmastokansalaisuus. Käsitteen käyttö on yleistynyt vasta viime vuosina ja se perustuu 1990-luvulla ensimmäisiä kertoja käytetylle ympäristökansalaisuus käsitteelle. Muita samankaltaisia käsitteitä ovat esimerkiksi vihreä kansalaisuus (*green citizenship*), ekologinen kansalaisuus (*ecological citizenship*) ja kestävä kansalaisuus (*sustainable citizenship*). Näiden käsitteiden väliset erot eivät ole vakiintuneita tutkimuskirjallisuudessa ja niitä käytetään usein synonyymeinä. (Huttunen ym. 2019; Latta 2007, 337.) Teoreettista eroa on kuitenkin hahmoteltu tiettyjen käsitteiden välille. Ympäristö- ja ekologista kansalaisuutta on eroteltu toisistaan ja niiden sisältöjen on nähty perustuvan kansalaisuuden teorian eri tulkintoihin. Ympäristökansalaisuudella viitataan liberaaleihin tulkintoihin kansalaisuudesta, kun taas ekologisessa kansalaisuudessa tärkeitä ovat republikanistinen ja jälkikosmopoliittinen tulkinta kansalaisuudesta. (Dobson 2003, 89.) Vihreä ja kestävä kansalaisuus on puolestaan nähty laadullisina kuvauksina, joilla ei ole teoreettista eroa (Latta 2007, 337). Tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä ilmastokansalaisuus, sillä tutkimuksen keskiössä on ajatus ilmastonmuutoksesta nuorten käyttäytymistä ja ajattelua muovaavana ilmiönä. Myös käsitteiden välisten erojen vakiintumattomuus antaa mahdollisuuden käyttää tässä työssä sen kontekstiin sopivinta käsitettä. Ilmastokansalaisuus ohjaa käsitteenä tutkimuksen fokusta selkeästi ilmastonmuutokseen liittyvään problematiikkaan ja kansalaisuuteen näiden ongelmien yhtenä ratkaisuna. Ilmastokansalaisuuden käsite kattaa tutkimuksessa myös aikaisemmin esitellyt samasta aiheesta käytettävät käsite.

Ilmastokansalaisuudella voidaan yleiskielessä viitata ihmisten yleiseen ympäristöystävälliseen toimintaan ja usein se määrittyykin vain yksinkertaisesti ihmisten arkipäiväiseksi vapaaehtoiseksi ilmasto- ja ympäristöystävälliseksi käyttäytymiseksi ja huoleksi ympäristöstä. On tärkeää huomata, että ilmastokansalaisuuteen liittyvät myös kansalaisuudelle ominaiset poliittiset rajat, oikeudet ja velvollisuudet. (Huttunen ym. 2019.) Ilmastokansalaisuus on normatiivinen kansalaisuuskäsite, joka sisältää ajatuksen kansalaisen velvollisuudesta muuttaa toimintaansa ympäristön ja ilmaston kannalta kestävämpään suuntaan. Kansalaisuus nousi 2000-luvun alussa politiikan tutkimuksen kentän keskiöön ja tämä keskustelu toi mukanaan erilaisia kuvailevia käsitteitä kansalaisuudelle. Ilmastokansalaisuus on yksi niistä ja pohdinta siitä, mitä ilmastokansalaisuus todella on, on tärkeää. Jos ilmastokansalaisuus määritellään

yksilön toiminnan mukaan arkipäiväisiksi ilmasto- ja ympäristöystävällisiksi teoksi, silloin vastuu on yksilöllä itsellään sitoutua kestävämpään toimintaan. Toinen tapa hahmottaa ilmastokansalaisuutta on tarkastella sitä laajennetun poliittisen yhteisön, eli tässä tapauksessa kaikkien maailman ihmisten kautta, jolloin vastuu muodostuu suhteessa muihin ihmisiin ja itse ympäristöön, ilmastoon ja planeettaan. (Bell 2005, 181–182.) Laajennetun poliittisen yhteisön kautta tarkasteltuna ilmastokansalaisuuden kansalaisuuteen ja sen luomaan velvoitteeseen liittyvät argumentit saavat vankemman pohjan ja muuttuvat myös teoreettisesti kestävämmiksi. Silloin kyseessä ovat nimenomaan kansalaisuuteen liittyvät velvoitteet ottaa omassa toiminnassaan huomioon myös muiden kansalaisten oikeuksien toteutuminen.

Ilmastokansalaisuuden sisältöä on myös määritelty sen mukaan, millaisia ominaisuuksia ilmastokansalaisella on. European Network for Environmental Citizenship (ENEC) on määritellyt ilmastokansalaisuutta seuraavasti: Ilmastokansalainen on kansalainen, jolla on tarvittava määrä tietoa sekä tarvittavat taidot, arvot ja asenteet siihen, että hän pystyy osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimimaan muutoksen tuojana julkisen ja yksityisen elämän puolella niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Hän toimii sekä yksilön että yhteisön tasolla ja edistää toiminnallaan tämän hetken ympäristöongelmien ratkaisua, ehkäisee uusien ympäristöongelmien syntymistä, edistää kestävästä yhteiskunnan saavuttamista ja terveen luontosuhteen muodostumista. Ilmastokansalainen toimii ympäristöön liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien pohjalta, osaa tunnistaa niitä yhteiskunnan rakenteita, jotka aiheuttavat ympäristön rappeutumista ja ympäristöongelmia, ja omaa halua ja kompetenssia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, jolla muutetaan näitä rakenteita. Ilmastokansalainen osaa myös ottaa huomioon sukupolvien sisäisen ja välisen oikeudenmukaisuuden yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. (Huang & Cheah 2021, 125.) Tämä määrittely nostaa yksilön sisäiset kansalaistaidot isoon rooliin ilmastokansalaisuuden toteutuksessa eikä määrittely ota erityisemmin kantaa yhteiskunnallisen järjestelmän osuuteen ilmastokansalaisuuden mahdollistamisessa tai siihen osallistumisessa.

Ilmastokansalaisuuden poliittisen teorian pohjana on vihreä poliittinen teoria (green political theory). Vihreä poliittinen teoria pyrkii ymmärtämään poliittisen filosofian ja ympäristövaikutusten välistä suhdetta. Teorian keskiössä ovat kysymykset esimerkiksi siitä, mikä poliittinen järjestelmä tuottaa parhaita päätöksiä ympäristönäkökulmasta, miten luonto voi olla edustettuna poliittisessa päätöksenteossa ja miten sille voidaan antaa oikeuksia ja mikä on kansalaisen rooli tässä prosessissa. (Schild 2016, 20.) Neil Carterin (2007, 65)

mukaan vihreän teorian teoreetikkojen kesken on konsensus siitä, että aktiivinen ilmastokansalaisuus on tärkeää kestävän yhteiskunnan saavuttamiseksi, koska institutionaalisten muutosten lisäksi tarvitaan muutosta myös kansalaisten uskomuksiin, asenteisiin ja käyttäytymismalleihin. Ilmastokansalaisuuden tavoitteena on muuttaa yhteiskuntaa ilmastolle ja ympäristölle suotuisaan suuntaan ja sen teoreettinen debatti keskittyy siihen, millä kansalaisuuden mallilla saadaan aikaan paras lopputulos. (Vihersalo 2017, 343–344.)

2.1 Ilmastokansalaisuuden teoreettiset suuntaukset

Selkeimmät suuntaukset ilmastokansalaisuuden teoriassa perustuvat vakiintuneisiin kansalaisuuden teorioihin ja ne ovat liberaali ilmastokansalaisuus, republikaaninen ilmastokansalaisuus sekä ylikansallinen näkökulma ilmastokansalaisuuteen (Vihersalo 2017, 344). Tässä luvussa esitellään nämä suuntaukset ja perustellaan sitä, miksi tämän tutkimuksen empiirisessä osiossa on käytetty juuri ilmastokansalaisuuden ylikansallista näkökulmaa. Teoreettisten suuntausten esittelyn jälkeen taulukkoon 1. on tiivistetty se, mihin ilmastokansalaisuuden eri suuntaukset perustavat kansalaisuuteen kuuluvat velvollisuudet ilmasto- ja ympäristöystävälliseen toimintaan. Luvun lopuksi esitellään myös ilmastokansalaisuuden teorian saamaa kritiikkiä.

Liberaali ilmastokansalaisuus

Liberaalilla kansalaisuuskäsityksellä viitataan kansalaisuuteen, jonka tarkoituksena on maksimoida yksilöiden vapaus ja riippumattomuus yhteiskunnallisessa järjestelmässä. Vapautta voidaan liberaalissa kansalaisuuskäsityksessä määritellä negatiivisena vapautena, tarkoittaen, että valtion puuttuminen yksilön asioihin pitäisi olla mahdollisimman pientä, tai positiivisena vapautena, jolla viitataan valtion velvollisuuteen luoda riittävät olosuhteet yksilön arvokkaaseen ja yksilölliseen elämään. (Schuck 2002, 132.)

Liberalismin ja vihreän politiikan yhdistämisen keinona on usein ollut liberalismien kritiikki. Ilmastokansalaisuus istuu tähän yhtälöön lainsäädännön ja poliittisen prosessin uudistamisen myötä. Näiden uudistusten tavoitteena on ollut kansalaisoikeuksien laajentaminen koskemaan myös ympäristöön ja ilmastoon liittyviä oikeuksia. Liberaalin kansalaisuuden ja demokratian uudelleen määrittely on osa isompaa teoreettista yritystä tuoda esille olettavasti neutraalin

valtion kykyä edistää niin ilmastokansalaisuutta kuin kestävämpää yhteiskuntaa. Liberaalit vihreät teoreetikot ovat tuoneet esiin sitä, että liberaali ajattelu voi ja sen pitäisi keskittyä vähemmän omistukseen ja markkinoihin ja kiinnittää enemmän huomiota ympäristöarvoihin. Tämä voidaan heidän mielestään toteuttaa ilman, että sitoumus valtion neutraaliin asemaan vaarantuu. (Melo-Escrihuela 2008, 116.) Ilmastokansalaisuuden liberaalin tulkinnan eduksi voidaan katsoa se, että se yrittää välittää kestävyuden ja ympäristöystävällisen toiminnan liittämistä kansalaisuuden eksklusiivisiin tulkintoihin sitoutumalla arvojen moninaisuuteen. Liberaalin kansalaisuusperinteen etu on myös se, että kansalaisuuteen kuuluvaa oikeuksien käsitettä voidaan ulottaa sekä niihin, jotka kuuluvat perinteisen kansalaisuuden oikeuksien ja velvollisuuksien piiriin, että myös niihin, joita koskevat liberaaleille demokratioille tärkeät sosiaaliset oikeudet. Näin kansalaisuuteen kuuluvien oikeuksien piiriin voidaan perustellusti lukea niin konkreettisia olemassa olevia asioita kuin myös esimerkiksi puhdas vesi ja ilma. (Gabrielson 2008, 431.) Elantoa ja hyvinvointia tarjoava elinympäristö kuuluu niihin asioihin, joihin kansalaiset ovat liberaalin kansalaisuuden teorian mukaan oikeutettuja, ja joka on välttämätön myös tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämän vuoksi esimerkiksi yhteisesti säädetyn ympäristölainsäädännön noudattaminen ja ympäristön suojeleminen ja säilyttäminen kuuluu puolestaan osaksi kansalaisen velvollisuuksia liberaalin ilmastokansalaisuuden näkökulmasta. (Bell 2005, 186–187.)

Liberaalissa ilmastokansalaisuudessa vastuu ympäristöystävälliseen toimintaan syntyy siitä, että kaikki kansalaiset ovat myös ”ympäristön kansalaisia”. ”Ympäristön kansalaisuus” laajentaa poliittisen yhteisön, eli sen ihmisjoukon, joita tehdyt poliittiset päätökset koskevat ja jotka osallistuvat päätöksentekoon, käsitettä koskemaan ympäristö- ja ilmastokysymyksissä koko maapalloa. Näin vastuu ympäristö- ja ilmastonäkökulmasta kestävästä toiminnasta kannetaan ympäristöä kohtaan. (Bell 2005, 181–182.) Liberaali kansalaisuuden teoria painottaa yksilön vapauksia ja oikeuksia ja sen vuoksi sen suhde ilmastokansalaisuuteen on ristiriitainen. Kun poliittisen oikeudenmukaisuuden periaatteita ei voida perustaa tiettyyn ympäristöä koskevaan moraalikäsitteeseen, täytyy ympäristöä kohdella subjektina, josta on perusteltuja eriäviä näkemyksiä, ja joiden mukaan yksilöiden on oikeutettua toimia. Kansalaisen velvollisuudeksi jää silloin toimia ympäristöystävällisellä tavalla vain silloin, jos lait tätä edellyttävät. Tästä ristiriidasta esimerkkinä voidaan käyttää punaisen lihan syönnin ilmastovaikutuksia: jää yksilön vastuulle päättää kumpi on tärkeämpää, ilmastonmuutoksen torjuminen vai yksilön oikeus syödä lihaa, koska molemmat

argumentit asiasta ovat liberaalin kansalaisuuden näkökulmasta yhtä vahvoja. (Huttunen ym. 2019.; Melo-Escribuela 2008, 116–118.)

Liberaalia ilmastokansalaisuutta on kehittänyt etenkin Derek Bell artikkelissaan ”Liberal Environmental Citizenship” (2005). Bell käsittelee artikkelissaan ilmastokansalaisten oikeutta osallistua ilmastoa ja ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Alex P. Lattan (2007) mukaan Bellin argumentti osallistumisoikeudesta voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. Ensimmäinen niistä on suhteellisen rajattu ja koskee lähinnä jo olemassa olevia ympäristöoikeuksia, kuten oikeutta puhtaaseen ilmaan ja veteen. Seuraavat kaksi kategoriaa ovat puolestaan paljon avoimempia. Bell argumentoi, että kansalaisilla on oikeus vaatia merkittäviä ympäristöllisiä oikeuksia osallistumalla poliittiseen keskusteluun, jolla määritellään ilmastolle ja ympäristölle tärkeiden käsitteiden, kuten kestävä kehitys, sisältöä. Näiden käsitteiden sisällöistä voi syntyä uusia ympäristöllisiä oikeuksia, joiden käyttämiseen kansalaisten oikeus tulee turvata. Kolmas kategoria koskee puolestaan Bellin hyvin laajasti määrittelemää kansalaisten velvollisuutta edistää oikeudenmukaisia toimintamalleja. Tässä kontekstissa kansalaisten aktiivinen osallistuminen demokraattisiin prosesseihin näyttää olevan ilmastokansalaisuuden ydin. (Latta 2007, 382.)

Republikaaninen ilmastokansalaisuus

Republikaanisen kansalaisuuden teorian ytimessä on ajatus kansalaisuudesta, joka korostaa hyveitä, velvollisuutta, itseohjautuvuutta ja yhteisöä. Republikaanisen kansalaisuuden tulkinta ilmastokansalaisuudesta tuo ympäristöön liittyvät toimet osaksi kansalaisuuteen kuuluvia velvollisuuksia. (Gabrielson 2008, 433.) Vahva kansalaisyhteiskunta ja aktiiviset kansalaiset pystyvät vaatimaan sellaisia institutionaalisia muutoksia, joiden avulla yhteiskunnasta voidaan tehdä ilmastonäkökulmasta kestävä. Nämä muutokset asettavat velvoitteita ympäristöystävälliseen toimintaan myös yksittäiselle kansalaiselle. (Barry 2016, 336–337; Huttunen & Albrecht 2021, 48–49; Vihersalo 2017, 344.) Republikaanisen ilmastokansalaisuuden teoreettisena vahvuutena onkin pidetty sitä, miten se onnistuu yhdistämään vihreät arvot osaksi kansalaisuuteen kuuluvia velvoitteita ja velvollisuuksia. Painotus yhteiseen tai julkiseen hyvään luo tavan suitsia yksilöiden ympäristölle ja ilmastolle haitallista toimintaa. (Gabrielson 2008, 433; Huttunen & Albrecht 2021, 48–49.) Republikaaniseen kansalaiskäsitteeseen perustuen kansalaisia voidaan velvoittaa muuttamaan toimintaansa, vaikka se olisi heidän omien oikeuksiensa vastaista (Vihersalo 2017, 344).

Kuitenkin se, mihin tämä velvollisuus perustuu ja kuinka luonto voidaan tuoda osaksi republikanismin humanistista konseptia, on aiheuttanut keskustelua ja näkemuseroja teoreetikkojen välille. Esimerkiksi Dobson perustaa jälkikosmopoliittisen argumenttinsa sille, että velvollisuus toimia ympäristön hyväksi muodostuu kaikkien maailman kansalaisten välille niin ajassa kuin paikassakin. Kuitenkin myös ajatuksia siitä, että muuttamalla republikanistista perinnettä tuomalla luonto ja ympäristö teorian keskiöön, voidaan luoda uusia velvoitteita kansalaisille. Näitä tulkintoja ovat esimerkiksi ajatus ihmisten ja humanismin poistamisesta eettisen pohdinnan keskiöstä ja niiden korvaaminen ekosentrisellä laajemmalla tulkinnalla maailmasta ja poliittisesta yhteisöstä. Toinen tulkinta on myös ekologinen republikanismi, jossa poliittinen sfääri pohjautuu vahvasti laajempaan ajatukseen maailmasta ja luonnosta, mutta joka ei ole lopulta tämän ajatuksen määrittävä tekijä. (Gabrielson 2008, 433–434.) Näin tulkittuna republikanismi sopii liberaalia perinnettä paremmin yhteen ilmastokansalaisuuden ideoiden kanssa, sillä kansalaisten velvollisuus muuttaa omia tottumuksiaan perustuu muuhunkin kuin vain lainsäädäntöön tai tiettyjen oikeuksien suojeluun. Yhteiskunnallisten ongelmien sekä niiden juurisyiden korjaaminen sekä kansalaisten elämäntapavalintoihin vaikuttaminen nousevat myös tärkeiksi teemoiksi republikaanisessa ilmastokansalaisuudessa (Vihersalo 2017, 344).

John Barry tarjoaa lähestymistavan, joka yhdistää republikaanista ja deliberatiivista kansalaisuuskäsitystä ilmastokansalaisuuteen. Tämä lähestymistapa kietoutuu ajatukseen siitä, että ilmastokansalaisuus edeltää kestäväen yhteiskunnan luomista ja vallitsevaa järjestelmää vastaan protestointi on väylä kestäväen yhteiskunnalliseen muutokseen. Kansalaisten aktiivisuus yhteiskunnan muuttamisessa ilmastonäkökulmasta kestävämmäksi konkretisoituu Barryn mukaan jopa kansalaistottelemattomuutena. Tämä avaa keskustelua myös kansalaisuuden politiikasta eikä keskity pelkästään vihreiden arvojen sitomiseen osaksi jo valmista teoreettista mallia kansalaisuudesta. (Latta 2007, 383–384.) Barry on myös ehdottanut ympäristö- ja ilmastokestämättömyyden ongelmaan ratkaisuksi kestäväen kehitykseen keskittynyttä kansalaispalvelua. Kansalaispalvelun tarkoituksena on, että jokainen kansalainen käyttää saman verran aikaa työhön, joka muuttaa yhteiskuntaa kestävämmäksi eri näkökulmista, myös ilmaston osalta. (Barry 2016, 337.)

Barryn mukaan ilmastokansalaiset ajavat myös oikeudenmukaista ja demokraattista yhteiskuntaa. Tätä voidaan tulkita niin, että ilmastokansalaisuus sisältäisi myös heikommassa asemassa olevien kansalaisten toimijuuden ja aseman parantumisen ilmastokansalaisuuden

avulla. Barryn kuvaamat ilmastokansalaiset eivät kuitenkaan vaikuta olevan epäoikeudenmukaisuuksien kohteena, vaan heillä on vain velvollisuus oikaista toisia kohtaan tehtävät vääryydet. Barryn ilmastokansalaiset eivät ole heikommassa asemassa olevia kansalaisia, vaan hän kuvaa vain etuoikeutetuimpien yhteiskunnan jäsenten toimintaa. Alex P. Latta kritisoi Barryn tulkintaa siitä, että se tuo esille ongelman kansalaisten poliittisessa toimijuudessa ja siinä, keillä tämä toimijuus on ilmastokansalaisuuden näkökulmasta. Vaikka delibaratiivinen lähestymistapa demokratiaan tuo mahdollisuuden ottaa mukaan keskusteluun moninaisempia näkökulmia ja korostaa kansalaiskeskustelun oppimista ja muutosta lisäävää vaikutusta, se ei silti onnistu täysin käsittelemään jo olemassa olevia vakavia epäoikeudenmukaisuuksia ja hierarkioita. Näitä ovat esimerkiksi globaali epätasa-arvo pohjoisen ja etelän välillä, sukupuoli, etnisuus, luokkayhteiskunta ja seksuaalisuus. (Latta 2007, 383–384.)

Jälkikosmopoliittinen ilmastokansalaisuus

Ylikansallista näkökulmaa ilmastokansalaisuuteen tuo kosmopolitanismiin perustuva näkökanta. Kosmopolitanistisella kansalaisuudella tarkoitetaan maailmankansalaisuutta, joka voidaan ymmärtää niin perinteisessä laillis-poliittisessa mielessä yhden ison kansainvälisen hallinnon kansalaisuudeksi tai vaihtoehtoisesti siten, että yksilöllä on velvollisuus osallistua kansainväliseen päätöksentekoon kansainvälisten ja transnationaalisten päätöstentekoelinten kautta (Tan 2017, 696). Yhdistettynä ilmastokansalaisuuden ideaan, tämä näkökanta korostaa humaaneja arvoja sekä kaikkia yhdistävää ihmisyyttä, joka luo ihmisille velvollisuuden toimia toistensa parhaaksi ja kehittää environmentalismin kulttuurista ja sosiaalista näkökulmaa. Etenkin Andrew Dobsonin jälkikosmopoliittinen näkökulma ilmastokansalaisuuteen on saanut paljon huomiota ja se muodostaa myös tämän tutkimuksen teoreettisen pohjan. Dobsonin mukaan ilmastokansalaisuus haastaa perinteisen kansalaisuuden jaon julkiseen ja yksityiseen toimintaan, sillä yksilön moraalisen velvollisuutena on muokata omaa toimintaansa niin, että lopputuloksena on sekä kestävämpi yhteiskunta että oikeudenmukaisempi maailma. Yksityisestä toiminnasta tulee näin osa julkista kansalaisuutta. (Dobson 2007, 280–281; Vihersalo 2017, 344–345; Wolf ym. 2009, 505.) Dobsonin ilmastokansalaisuus muuttaa kansalaisuuden mallin kansallisvaltioihin sitoutuneesta instituutiosta kansainväliseksi globaaliksi kansalaisuudeksi. (Huttunen & Albrecht 2021, 48)

Samoin kuin muutkin ilmastokansalaisuuden teoreetikot, Dobson näkee ilmastokansalaisuuden mahdollisuutena tuoda kansalaisuuteen ulottuvuus, jonka kautta kansalaiset olisivat asenteiltaan ja käytökseltään valistuneita suhteessa ympäristöön ja oman toimintansa vaikutuksiin. Toisin kuin aikaisemmin esitellyissä teorioissa, joissa velvollisuus toimintaan syntyy suhteessa hyveisiin ja poliittisen yhteisön laajentamiseen, Dobson perustaa argumenttinsa sosiaaliselle ja ympäristölliselle oikeudenmukaisuudelle, myötätunnolle sekä niistä ihmisistä välittämislle, jotka eivät kuulu yksilön välittömään elinpiiriin. (Gabrielson 2008, 439.) Dobson painottaa, että kyse ei ole hyväntekeväisyydestä tai hyväntahtoisuudesta tuntemattomia ja heikommassa asemassa olevia kohtaan, vaan yksilön toiminnan taustalla on aina ajatus oikeudenmukaisuudesta, sillä jokaisen yksilön teoilla on vaikutuksia ympäristöön ja ilmastoon. Näin luodaan syy-seuraussuhde yksilön toiminnan ja esimerkiksi ilmastonmuutoksen välille. Oikeudenmukaisuus muodostaa myös hyväntekeväisyyttä vahvemman pohjan yksilön velvoittamiselle tietynlaiseen toimintaan, sillä vaikka yksilö ei toimisi niin kuin häneltä odotetaan, oikeudenmukaisuuden muodostama velvoite on silti aina olemassa. Kansalaisten toimintaa mitataan yksilöllisellä ekologisella jalanjäljellä, joka mahdollistaa kaikkien maailman ihmisten välisten jalanjälkien vertailun. Ekologinen jalanjälki luo näin kokonsa mukaan ympäristöllisiä ja ilmastollisia velvollisuuksia yksilöille muokata omaa toimintaansa ja esimerkiksi vähentää kulutusta tai vaihtoehtoisesti tarjoaa heille etuoikeuksia ja mahdollisuuden elintason nostamiseen. (Dobson 2007, 280–281; Viherhalo 2017, 344–345) Dobsonin oikeudenmukaisuuden käsite ei siis perustu yhteiskuntasopimukseen vaan materialistiseen käsitykseen haitasta, joka ylittää kansallisvaltioiden rajat ja ulottuu ajallisesti niin jo menneisiin kuin tuleviin sukupolviin (Gabrielson 2008, 493). Tämä oikeudenmukaisuus velvoittaa ilmastokansalaisia korjaamaan niitä epäoikeudenmukaisuuksia, joita erot ekologisessa jalanjäljessä aiheuttavat (Latta 2007, 381).

Oikeudenmukaisuuden vaatimus yhdistettynä ilmastonmuutoksen tematiikkaan on luonut myös uusia oikeudenmukaisuuden muotoja. Ensimmäiset ympäristöoikeudenmukaisuuden tutkimukset keskittyivät lähinnä Yhdysvaltojen etnisiin yhteisöihin, sillä ympäristövaikutukset vaikuttavat eri yhteisöihin eri tavoilla. Tietyt yhteisöt ja ihmisryhmät, kuten POC-ihmiset (People of Colour), alkuperäisväestöt ja kehittyvien maiden väestöt, ovat haavoittuvammassa asemassa myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksille, puhtaan ilman puutteelle ja kaivostoiminnalle. Ympäristöoikeudenmukaisuus sisältää näin myös kysymyksen globaalista oikeudenmukaisuudesta ja ympäristöllisestä rasismista.

Parhaimmillaan ympäristöoikeudenmukaisuudessa on myös kyse yhteisöjen voimaantumisesta samalla, kun he vaativat heidän elinympäristönsä pilaavien toimien lopettamista. Kun oikeudenmukaisuuden ulottuvuus liitetään ilmastonmuutokseen ja sen aiheuttamiin muutoksiin, kyseessä on ilmasto-oikeudenmukaisuuden käsite. Ilmastonmuutos tulee syventämään jo olemassa olevia laajoja sosiaalisia, maantieteellisiä, taloudellisia ja sukupolvien välisiä epäoikeudenmukaisuuksia. Ilmastonmuutos tulee aiheuttamaan rakenteellista väkivaltaa, sillä sen vaikutukset kohdistuvat epäoikeudenmukaisesti niihin, jotka eivät ole osallistuneet ilmastonmuutoksen aiheuttaneeseen kehitykseen. Suurimmat vaikutukset ilmastonmuutoksella tulee kuitenkin olemaan kehittyvien valtioiden vielä syntymättömiin lapsiin, sillä he tulevat elämään keskellä sitä kehitystä, jonka ilmastonmuutos tuo mukanaan. Ilmasto-oikeudenmukaisuus lähteekin ajatuksesta, jossa vaatimuksia fossiilisten polttoaineiden aiheuttamien päästöjen vähentämiselle, oikeudenmukaiselle vihreälle energiasiirtymälle, vaatimukselle ilmastojohtajuudesta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämisestä perustellaan niiden tuottamalla oikeudenmukaisemmalla yhteiskunnalla. (Huttunen & Albercht, 2021 48–49.) Ilmasto-oikeudenmukaisuuden näkökulmasta tarkasteltuna ilmastokansalaisuus on siten muutakin, kuin vain yksilön elintapojen ja kulutustottumusten muuttamista. Kun velvoite toimintaan syntyy juuri oikeudenmukaisuuden kautta, mukaan tulevat myös kansainvälisen ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden käsitteet. Tämä tekee Dobsonin ilmastokansalaisuuden teoretisoinnista ilmastonmuutoksen aikakauteen sopivan.

Dobsonin hahmottelema ilmastokansalaisuus on normatiivinen vihreä teoria, joka nostaa kansalaisuuden keskiöön yksilön elämäntyylin muutoksen ympäristöystävällisempään suuntaan (Wolf ym. 2009, 504). Vaikuttaminen myös niihin yhteiskuntarakenteisiin, jotka aktiivisesti tuottavat epäoikeudenmukaisia elinolosuhteita ja epäoikeudenmukaista resurssien jakautumista, on Dobsonin mukaan tärkeä osa ilmastokansalaisuutta (Dobson 2007, 281). Teena Gabrielson (2008) on kehunut Dobsonin ilmastokansalaisuuden mallia siitä, että se ottaa huomioon globalisaation aiheuttamat globaalit epäoikeudenmukaisuudet ja vaatii muutoksia teollistuneilta liberaaleilta demokratioilta. Kiitosta saa myös Dobsonin yritys perustaa velvollisuuden ajatus myös liberaalien demokraattisten valtioiden ja kansalaisten historialliseen ja materiaaliseen toimintaan. (Gabrielson 2008, 439.)

Taulukko 1. Ilmastokansalaisuuden teoreettiset suuntaukset ja niiden toimintaan velvoittavat periaatteet

Ilmastokansalaisuuden teoreettinen suuntaus	Mihin kansalaisten velvoite ilmasto- ja ympäristöystävälliseen toimintaan perustuu?
Liberaali ilmastokansalaisuus	Ympäristön kansalaisuus, kansalaisten oikeus ympäristöön, joka tarjoaa elantoa ja ravintoa
Republikanistinen ilmastokansalaisuus	Kansalaisyhteiskunnan vaatimat muutokset yhteiskuntajärjestelmään, yhteisön edun huomioon ottaminen
Jälkikosmopoliittinen ilmastokansalaisuus	Globaali oikeudenmukaisuus, jota mitataan yksilön ekologisella jalanjäljellä

Ilmastokansalaisuuden teorian saama kritiikki

Kaikkia läpikäymiäni ilmastokansalaisuuden teoriasuuntauksia on kritisoitu siitä, että niiden käytännön sovellukset ovat puutteellisia ja tutkimus on toistaiseksi keskittynyt pääsääntöisesti siihen, voidaanko ilmastokansalaisuudelle määrittää tietyt kriteerit ja onko ilmastokansalaisuus sovitettavissa yhteen jo olemassa olevien kansalaisuuden teorioiden kanssa. 2000-luvun puolenvälin jälkeen on pohdittu myös sitä, millaisia esteitä ja ongelmia uusliberalistinen ja kapitalistinen talousjärjestelmä asettaa ympäristö- ja ilmastokansalaisuudelle. Ilmastokansalaisuuden toteuttamismahdollisuuksia on pohdittu esimerkiksi ekologisen modernisaation, kestävän kulutuksen, eettisen sijoittamisen, koulutuksen ja aktivismin kautta. (Melo-Escrihuela 2008, 115.) Ilmastokansalaisuuden eri teoriasuuntaukset ovat saaneet osakseen kritiikkiä teoreettisina malleina muun muassa siitä, että ne luovat toiseutta kuvaamalla länsimaiset ihmiset aktiivisiksi toimijoiksi jättäen muille uhrin roolin. Toisaalta myös se, että huomion keskittäminen yksilön toimintaan sopii yhteen uusliberalistisen yksilökäsityksen kanssa ja ohjaa näin huomion pois epävakasta sosiaalisista ja taloudellisista rakenteista, on ollut kritiikin kohteena. (Vihersalo 2017, 345.)

Etenkin Dobsonin jälkikosmopoliittista ilmastokansalaisuuden teoriaa on kritisoitu siitä, että sen asettamat kansalaisvelvollisuudet ovat asymmetrisiä ja näin tekevät toisista kansalaisista aktiivisia toimijoita ja toisista passiivisia vastaanottajia. Tämän on katsottu myös tarpeettomasti vahingoittavan perusajatusta kansalaisten välisestä tasa-arvosta ja esittävän kansalaisvelvollisuuden vain elitistisenä ja vahvasti individualistisena toimintana. (Gabrielson 2008 349.; Latta 2007, 384–385.) Isomman ekologisen jalanjäljen kansalaiset ovat Dobsonin

teoriassa ilmastokansalaisuuden poliittisia toimijoita, kun taas yhtälön toisella puolella olevat jäävät materian ekologisen uudelleenjaon objekteiksi, joilla ei ole toimijuutta suhteessa globaaliin tulevaisuuden rakentamiseen. Dobson on vastannut tähän kritiikkiin argumentoimalla, että myös ekologisen jalanjäljen näkökulmasta heikommassa asemassa olevat ovat aktiivisia ”oikeudenmukaisuuden vastaanottajia” ja heillä on velvollisuus ja oikeus vaatia heille kuuluvaa oikeudenmukaisuutta. Dobsonin käsitys on kuitenkin hyvin kapea tulkinta toimijuudesta. Oikeudenmukaisuuteen perustuvan velvoitteen voidaan näin katsoa ohjaavan fokusta jo valmiiksi voimakkaassa asemassa olevien ihmisten toimijuuteen ilmastokansalaisina. (Latta 2007, 384–385.)

Ilmastokansalaisuuden esittäminen yksilön vastuun kautta tekee oletuksen siitä, että kestävä yhteiskunta voidaan saavuttaa, jos tarpeeksi monet yksilöt muuttavat omaa käyttäytymistään. Kansalaiset ovat silloin sosiaalisen ja ympäristöllisen yhteiskunnallisen muutoksen suurin toteuttaja. Kansalaisia pyydetään tekemään oma osansa ilmaston ja ympäristön eteen ja hylkäämään ne toimintamallit, joilla on haitallisia vaikutuksia. Yksilön toimien merkitystä korostetaan ja näin itsehillinnästä suhteessa näihin haitallisiin toimintamalleihin tulee julkinen hyve. Jos ilmastokansalaisuus määritellään yksilön velvollisuuden kautta, ongelmien syynä ovat itsekkäät ja vastuuttomat kansalaiset ja suurin korjattava asia on näiden kansalaisten sisäinen ymmärrys kestävästä toiminnasta. Yksilön toiminnan korostaminen rakenteellisten muutosten sijaan on harhaanjohtavaa, sillä se ohjaa keskustelun pois niistä rakenteista, joilla on lopulta enemmän vaikutusta kestäväen yhteiskunnan saavuttamiseen, kuin yksilöllä. Tämä johtaa myös ilmastoon ja ympäristöön liittyvien kysymysten yksityistämiseen ja epäpolitisointiin ja siihen, että ilmastokansalaisuus ei pysty haastamaan kapitalistista yhteiskuntaa ja luomaan sosiaalista muutosta. Valtioiden ja markkinavoimien on helppo tukea yksilöön keskittyvää ilmastokansalaisuutta, sillä se ohjaa huomiota pois juuri niistä rakenteista, jotka hyödyttävät kapitalistista järjestelmää. Jos ilmastokansalaisuuden halutaan olevan muutakin, kuin yksilön toiminnan muutosta, ei voida jättää huomioimatta sitä, että yksilöt toimivat osana sitä yhteiskunnallista järjestelmää, joka on vallalla. Jos tässä järjestelmässä on lähtökohtaisia valuvikoja suhteessa ilmaston ja ympäristön näkökulmasta kestävämmään toimintaan, ne eivät ratkea yksilöiden käytöstä muuttamalla. (Melo-Escrihuela 2008, 121–122.; Seyfang 2005, 297–298.) Vaikka ilmastokansalaisuuden näkökulmaa tulisi ulottaa myös yksilön ulkopuolelle, yksi sen perusajatuksista tulee olemaan yksilöiden elämäntapamuutokset, sillä ilmastokansalaisuuden teorian keskiössä on yritykset tuoda kansalaisuuden piiriin perinteisesti yksityisiksi miellettyjä päätöksiä.

Ilmastokansalaisuuden suhde rakenteellisiin muutoksiin ja niiden vaatimiseen on jäänyt edellä esitetyissä teoreettisissa pohdinnoissa vähemmälle. Vain lisäämällä rakenteellista näkökulmaa ilmastokansalaisuudesta voidaan muodostaa yhteiskuntia perustavanlaatuisesti muuttava kansalaisuuden muoto.

Teena Gabrielson on argumentoinut artikkelissaan “Green citizenship: a review and critique” (2008), että ilmastokansalaisuuden teoretisointi on kokonaisuudessaan keskittynyt liian kapea-alaisesti siihen näkökulmaan, että kansalaisuus on keino saavuttaa vihreän teorian tavoite kestävästä yhteiskunnasta. Gabrielsonin mukaan tämä näkökulma on häivyttänyt kansalaisuuden keskuksellisuuden ja demokraattisen potentiaalin ja tehnyt siitä instrumentaalista. Ilmastokansalaisuudella on mahdollisuus luoda inklusiivisempia ja emansipatorisempia tulkintoja ilmasto- ja ympäristöpolitiikasta ja parantaa ymmärrystämme kansalaisuuden historiallisesta jaosta luonnon ja kulttuurin välillä. Ilmastokansalaisuudella on Gabrielsonin mukaan myös paljon annettavaa yleiselle kansalaisuuden teorialle esimerkiksi siinä, millaisia velvollisuuksia kansalaisuuteen voidaan liittää. Keskittymällä vain kansalaisuuteen instrumenttina kestävästä yhteiskunnan saavuttamisesta, nämä suuremmat edut suhteessa kansalaisuuden teorian kehittämiseen, menetetään. (Gabrielson 2008, 441.)

2.2 Suomalaiset nuoret kansalaisina

Nuorten kansalaisuudesta puhutaan usein erilaisten kriisikertomusten kautta. Eurooppalaiset nuoret koetaan passiivisina ja välinpitämättöminä poliittista osallistumista kohtaan ja tutkijat ovat tuoneet esiin myös edustuksellisen demokratian kriisiytymisen epäaktiivisten nuorten kansalaisten vuoksi. (Harrinvirta 2019, 112.) Tämä kertomus koskee myös suomalaisia nuoria, jotka tutkimusten mukaan eivät äänestä, eivät liity puolueisiin eivätkä ole kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Yleisesti suomalaisten äänestysprosentti on laskenut viime vuosikymmeninä, mutta tämä kehitys ei koske vain nuoria. Esimerkiksi vuoden 2017 kuntavaaleissa nuoret (18–24-vuotiaat) olivat keski-ikäisiä aktiivisempia äänestäjiä, mutta silti vielä kaukana eläkeikäisten äänestysprosentista. (Sunni ym. 2018.) Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa tämä kehitys katkesi, kun kaikkien suomalaisten äänestysprosentti kääntyi nousuun. Suurin kasvu äänestysaktiivisuudessa oli 18–24-vuotiailla, joiden äänestysprosentti nousi 8,2 prosenttia verrattuna vuoden 2015 eduskuntavaaleihin. (Allianssi 2019.) Aikaisemmin havaittua nuorempien ikäluokkien matalaa äänestysaktiivisuutta on tulkittu niin, että he eivät ole kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Toisaalta voidaan myös pohtia sitä, millaista osallisuutta nuoret kokevat

perinteisissä poliittisissa instituutioissa, jotka voivat näyttäytyä myös kaukaisina politiikan tekemisen paikkoina. (Rytioja & Kallio 2018, 8.)

Suomalaista tutkimusta nuorten kansalaisuudesta ja politiikkäkäsityksistä on tehty suhteellisen paljon (ks. esim. Eränpalo 2012, Koskimaa 2011, Rytioja & Kallio 2018). Kansainvälisissä tutkimuksissa suomalaiset nuoret ovat näyttäytyneet passiivisina eivätkä ole erityisen kiinnostuneita poliittisesta osallistumisesta, vaikka tietotaso yhteiskunnallisista asioista on nuorilla korkea (Eränpalo 2012). Myös vuoden 2016 ICCS-tutkimus (International Civic and Citizenship Education Study) vahvistaa tätä näkemystä. ICCS-aineiston mukaan suomalaisnuorten yhteiskunnallinen tietämys oli yksi osallistujamaiden korkeimpia, mutta halukkuus osallistua poliittiseen toimintaan oli matala, kuten muissakin Pohjoismaissa. Pohjoismaisten nuorten haluttomuutta osallistua on selitetty sillä, että Pohjoismaissa yhteiskunnat ovat toimivia ja vakaita, mikä luo tyytyväisyyttä elämään, luottamusta poliittisten toimielinten toimintaan ja turvaverkkojen toimintaan. Tätä tulkintaa vahvistaa myös se huomio, että halukkuus poliittiseen toimintaan osallistumiselle on korkeampaa sellaisissa maissa, joiden yhteiskunnat eivät ole yhtä vakaita, kuin Pohjoismaissa. Vuoden 2016 ICCS-tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret ovat kiinnostuneempia vapaamuotoisemmasta yhteiskunnallisesta osallistumisesta, kuin mitä vakiintuneet institutionalisoidut poliittisen osallistumisen muodot tarjoavat. (Mehtäläinen ym. 2017, 87–89.)

Nuoret näkevät itse poliittisen osallistumisensa olevan erilaista kuin perinteisen poliittisen osallistumisen muodot. Tämän vuoksi iso osa nuorista ei miellä itseään poliittisesti tai yhteiskunnallisesti aktiivisiksi kansalaisiksi, vaikka he tekevät vapaa-ajallaan paljonkin erilaista yhteiskunnallista vaikuttamista. (Rytioja & Kallio 2018, 6.) Tutkimusten mukaan nuorille tärkeitä poliittisen vaikuttamisen muotoja ovat esimerkiksi aloitteet, vetoamukset, sosiaalisen median tuomat vaikuttamisen muodot, kulutusvalinnoilla vaikuttaminen sekä kansalaisjärjestöissä toimiminen. (ks. esim. Lepola & Kokko 2015; Rytioja & Kallio 2018.) Jos nuorten kansalaisuutta tulkitaan vain institutionalisoitujen osallistumisen muotojen kautta, kuten äänestämisen ja poliittisten puolueiden toimintaan osallistuminen, jää kuva nuorten kansalaisuudesta hyvin kapeaksi. Tulkitsemalla nuorten kansalaisuutta vain suhteessa perinteisiin osallistumisen muotoihin luodaan myös samalla kuvaa nuorista, jotka eivät ole kiinnostuneet kansalaisvaikuttamisesta tai yhteiskunnallisesta osallistumisesta.

Nuorten oma kapea käsitys poliittisesta osallistumisesta on yhtenevä näkemyksen kanssa, joka korostaa perinteisiä ja virallisia institutionalisoituja osallistumisen muotoja tärkeimpinä vaikuttamisen väylinä. Esimerkiksi koulun on katsottu korostavan juuri perinteisiä poliittisia instituutioita yhteiskunnallisen vaikuttamisen paikkoina. Nuorten kansalaisuuden yhteydessä olisi tärkeää tunnistaa, että monet arkipäiväiset teot ovat luonteeltaan poliittisia ja poliittinen toimijuus kuuluu muillekin, kuin poliittisten instituutioiden, kuten esimerkiksi nuorisovaltuustojen, kautta toimiville nuorille. Jos nuorten omaan politiikkakäsitykseen kuuluvat vaikuttamismuodot suljetaan poliittisen osallistumisen ulkopuolelle, voi seurauksena olla nuorten käsityksen muodostuminen sellaiseksi, että he eivät ole poliittisia tai yhteiskunnallisia toimijoita. Rajaamalla tulkintaa nuorten poliittisesta osallistumista vahvistetaan myös jakoa ”aktiivisiin” ja ”passiivisiin” nuoriin. (Lepola & Kokko, 2015.)

Nuorten kansalaisuutta käsiteltäessä on myös otettava huomioon se, että alaikäisten asema suhteessa kansalaisuuteen on erityinen. Vaikka alaikäisillä on virallinen kansalaisuus, kaikki kansalaisuuteen kuuluvat mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon eivät ole heille avoimia. Siksi myös nuorten kansalaisuuden tarkastelu vain institutionalisoitujen osallistumisen muotojen kautta ei voi tavoittaa nuorten kansalaisuuden todellisuutta kokonaisuudessaan. Nuorten oikeus aktiiviseen kansalaisuuteen on määritelty Yhdistyneiden kansakuntien Lasten oikeuksien sopimuksessa (UNCRC 1989), jonka artikla 12 takaa alaikäisille oikeuden ilmaista näkemyksiään ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa ja heitä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. Myös Suomen lainsäädäntö tunnistaa alaikäisten osallistumisoikeudet ja esimerkiksi vuonna 2015 hyväksytyyn kuntalain mukaan kunnat ovat velvoitettuja perustamaan nuorisovaltuuston tai vastaavan rakenteen, jonka kautta alaikäisten nuorten osallisuutta pyritään lisäämään. (Rytioja & Kallio 2018 6–8.)

Vaikka alaikäisten nuorten aktiivinen kansalaisuus ja oikeus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon on määritelty laissa, alaikäisten osallistumisoikeuksien katsotaan toteutuvan puutteellisesti niin Suomessa kuin muissakin länsimaissa. Tähän on kiinnitetty huomiota kasvavissa määrin niin lasten oikeuksien toteutumisen kuin nuorten heikon poliittisen osallistumisen näkökulmasta. (Rytioja & Kallio 2018, 6–7.) Lasten ja nuorten toimijuus hahmotetaan suppeampana, kuin mitä lakitekstit sen määrittelevät. Suppeaa tulkintaa perustellaan sillä, että nuoret ovat myös samanaikaisesti suojelun ja huolenpidon kohteita.

Suojelun ja huolenpidon näkökulma on usein vahvempi kuin nuorten oikeus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttamiseen. (Kallio 2016, 5.)

Käsitys nuorista passiivisina kansalaisina elää vieläkin, vaikka nuorten perinteisistä osallistumistavoista poikkeavat tavat ovat olleet tiedossa jo pidemmän aikaa. Myös ajatus siitä, että suomalaiset nuoret eivät halua vaikuttaa perinteisillä poliittisen vaikuttamisen keinoilla, vaikuttaa vanhentuneelta. Vuoden 2018 Nuorisobarometrin mukaan 75–78 % kaikista kyselyyn vastanneista nuorista on ilmoittanut halukkuutensa äänestää vaaleissa. Vaaliosallistuminen on myös kyselyssä tarjotuista poliittisen osallistumisen vaihtoehdoista nuorille tärkein. Myöskään vaaleihin osallistumatta jättäminen ei näyttäyty enää yhtä houkuttelevana vaikuttamisen keinona, kuin vuoden 2013 Nuorisobarometrin tuloksissa. Vuonna 2013 24 % vastaajista kertoi äänestämättä jättämisen olevan mahdollinen yhteiskunnallisen vaikuttamisen keino, kun vuoteen 2018 mennessä tämän vaihtoehdon valitsi enää 18 % vastaajista. (Harrinvirta 2019, 123–124.) Näiden tulosten perusteella on vaikea väittää, että nuoria eivät kiinnosta institutionalisoidut poliittisen osallistumisen keinot ja etteivät he olisi kiinnittyneet demokraattiseen järjestelmään, vaikka perinteisen osallistumisen rinnalla olisivatkin vahvoina myös muut, uudet tavat osallistua politiikkaan.

Ilmastokansalaisuus sopii teoreettisena mallina hyvin yhteen nuorten kansalaisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapojen kanssa, sillä se nostaa aikaisemmin yksityisen elämän piiriin kuuluneita asioita osaksi kansalaisvaikuttamisen keinoja. Juuri tätä tekevät myös nuoret, jotka ovat samanaikaisesti sekä asemassa, jossa alaikäisillä ei ole täysiä mahdollisuuksia kansalaisvaikuttamiseen, että tilanteessa, jossa perinteiset institutionalisoidut kansalaisvaikuttamisen muodot eivät ole niitä, jotka tuntuvat nuorista läheisimmiltä. Vuoden 2018 Nuorisobarometrin mukaan äänestämisen jälkeen suosituin poliittisen osallistumisen muoto nuorille on vaikuttaminen kulutuspäätöksillä (Harrinvirta 2019, 125).

Kulutuspäätöksillä vaikuttaminen on myös yksi niistä ilmastokansalaisuuden keinoista, joita pyritään nostamaan osaksi kansalaisvelvollisuutta ja ilmastokansalaisuutta. Nuorten niin kutsutut uuden poliittisen osallistumisen keinot sopivat hyvin yhteen ilmastokansalaisuuden tavoitteiden kanssa ja korostavat nuorten merkitystä uusien kansalaisuustulkintojen esiin nostamisessa. Myös Dobsonin jälkikosmopoliittinen kansalaisuuden malli taipuu erityisen hyvin antamaan alaikäisille mahdollisuuden osallistua kansalaisvaikuttamiseen. Liberaali ja republikanistinen kansalaisuuden perinne eivät puolestaan näe tätä mahdollisuutena, sillä ne

keskittyvät kansalaisuuteen institutionalisoitujen vaikuttamiskeinojen kautta tehtyinä tekoina, jotka ovat sidottuja täysivaltaiseen kansalaisuuteen.

2.3 Aikaisempi empiirinen tutkimus ilmastokansalaisuudesta

Ilmastokansalaisuutta ja etenkin nuorten ilmastokansalaisuutta on tutkittu enenevässä määrin 2010-luvun aikana ja suomalainen tutkimus aiheesta painottuu vahvasti nuorten kansalaisuuden ja toimijuuden tutkimukseen. Etenkin Dobsonin jälkikosmopoliittinen ilmastokansalaisuuden teoria on toiminut suurimpana inspiraationa empiiriselle tutkimukselle (Vihersalo 2017, 345). Dobsonin ilmastokansalaisuuden malli on myös helppo yhdistää ilmastonmuutoksen tematiikkaan, sillä se ei keskity kansalaisuuteen, joka on sidoksissa tiettyyn alueeseen, vaan näkee kansalaisuuden laajempaan ihmisiä yhdistävänä asiana ja laajentaa poliittisen yhteisön käsitettä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset eivät myöskään seuraa kansallisvaltioiden rajoja, vaan ne ovat globaali ongelma, joka vaatii valtioiden reagoitua ja toimia maailmanlaajuisesti myös omien rajojen ulkopuolella. Ilmastonmuutos on jo lisännyt ja tulee myös tulevaisuudessa lisäämään globaalia sosiaalista epätasa-arvoa ja epäoikeudenmukaisuutta. Dobson myös perustaa ilmastokansalaisuuden argumenttinsa oikeudenmukaisuudelle, joka muodostaa vahvan veloitteen toimia niitä rakenteita vastaan, joiden on tutkitusti todettu lisäävän globaalia epätasa-arvoa. Dobsonin laaja käsitys kansalaisuuteen kuuluvista teoista antaa myös enemmän mahdollisuuksia tutkia juuri nuorten kansalaisuutta ja toimijuutta ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä.

Empiiristä tutkimusta aikuisväestön ilmastokansalaisuudesta on tehty rajallisesti niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Laadullisilla menetelmillä ilmastokansalaisuutta on tutkinut Suomessa esimerkiksi Maria Åkerman (2014) artikkelissaan ”Kehon politiikka ympäristöhallinnassa, kokemuksellisen ympäristökansalaisuuden jäljillä”. Åkerman on tutkinut ilmastokansalaisuutta henkilökohtaisten kirjoitettujen muistojen avulla ja on yhdistänyt siihen kehollisen toimijuuden kokemuksia. Åkermanin analyysin perustella osana ilmastokansalaisuutta näkyvät myös ilmastokansalaisuuteen kietoutuvat keholliset kokemukset, monimutkaiset sosiaaliset vaatimukset, sosioekonomiset suhteet sekä yksilöiden henkilöhistoria. (Åkerman 2014, 17.) Mirja Vihersalo (2017) on puolestaan tutkinut ilmastokansalaisuutta laadullisesti Euroopan Unionin (EU) kontekstissa artikkelissaan ”Climate citizenship in the European union: environmental citizenship as an analytical concept”. Vihersalo analysoi EU:n ilmastonmuutoksen vastaista kampanjaa siitä

näkökulmasta, millaiseen ilmastokansalaisuuteen se kansalaisia kannustaa. Vihersalon tutkimuksen tuloksena on, että EU:n tasolla ilmastokansalaisuus nähdään yksilöiden tekeminä pieninä arjen tekoina, joihin heitä motivoidaan henkilökohtaisella edulla, kasvihuonekaasupäästöjen määrällä sekä luonnonvarojen säästämällä. (Vihersalo 2017, 343.)

Yhdysvalloissa ilmastokansalaisuutta on tutkinut laadullisesti esimerkiksi Wolf ja kollegat (2009), joiden tutkimuksen kohteena olivat kaksi jo valmiiksi ympäristöystävällisesti elävää yhteisöä. Artikkelin tulokset kertovat, että tutkimuksessa haastatellut yksilöt uskovat ilmastonmuutoksen johtuvan ainakin osittain pohjoisen kehittyneiden yhteiskuntien elintavoista ja kokevat velvollisuudekseen vähentää tätä vaikutusta omalla toiminnallaan. Tutkimuksen mukaan ilmastokansalaisuus ulottuu sekä perinteisen kansalaisuuden toimintatapoihin että yksityiseen vapaa-ajan käyttöön, kuten kulutukseen ja paikallisen yhteisön jäsenenä toimimiseen. Wolf ym. mukaan tutkimukseen haastatellut vastaajat kokivat oman velvollisuutensa toimia ympäristöystävällisesti kumpuavan Dobsonin mallin mukaisesti sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Kuitenkin ympäristövaikutusten vähentämiseen valitut keinot olivat lähinnä sellaisia, joilla ei ollut selkeää vaikutusta vastaajien elintasoon ja joita kohtaan yhteisössä ei ollut vastustusta. (Wolf ym. 2009.)

Kvantitatiivisilla menetelmillä ilmastokansalaisuutta on puolestaan tutkittu esimerkiksi Ruotsissa. Useissa tutkimuksissa (Berglund & Matti 2006, Jagers 2009, Jagers & Matti 2010, Martinsson & Lundqvist 2011, Jagers ym. 2014) on tutkittu ruotsalaista aikuisväestöä kyselytutkimusten avulla. Suurimmassa osassa tutkimuksia aineistoa on kerätty kattamaan yleisemmin ruotsalaisten ympäristöasenteita, -arvoja ja -käsityksiä, joiden avulla on tehty erilaisia operationalisointeja ilmastokansalaisuudesta. Jagers ym. on kuitenkin rakentanut tutkimuksensa niin, että sen tarkoituksena on tutkia pääasiassa ilmastokansalaisuutta ruotsalaisessa aikuisväestössä. Tämän vuoksi Jagers ym. tutkimus nousee tässä tutkimuksessa keskeiseksi aikaisemmaksi tutkimukseksi ilmastokansalaisuuden operationalisoinnin näkökulmasta. Jagers ym. artikkelin ”Ecological citizenship: a driver of pro-environmental behaviour?” (2014) tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvin ilmastokansalaisuuden eri ulottuvuudet selittävät yksilöiden ympäristöystävällistä toimintaa. Tutkimuksen tuloksena on, että 21 prosenttia tutkimukseen osallistuneista vastaajista voidaan pitää tutkimuksessa määriteltyjen ilmastokansalaisuuden kriteerit täyttävinä ja näiden ilmastokansalaisten ympäristöystävällinen toiminta on todennäköisempää, kuin ei-ilmastokansalaisten. Sekä

ilmastokansalaisten löytyminen ruotsalaisten joukosta sekä heidän todennäköisempi ympäristöystävällinen toimintansa ovat linjassa myös aikaisemman ilmastokansalaisuuteen liittyvän ruotsalaistutkimuksen kanssa. (Jagers ym. 2014.)

Myös nuorten ilmastokansalaisuutta on tutkittu Suomessa ja pohjoismaisessa kontekstissa empiirisesti. Lihong Huang ja Saiki Lucy Cheah (2021) ovat tutkineet ilmastokansalaisuutta pohjoismaisten nuorten keskuudessa vuonna 2016 kerätyssä ”International Civic and Citizenship Education Study” (ICCS) aineistossa. Ilmastokansalaisuuden piirteiksi on määritelty nuorten huolet, arvot, osallistumisen ja suunnitellun osallistumisen koskien ympäristöön liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten sosioekonomisen taustan, sukupuolen ja maahanmuuttajataustan vaikutuksia ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymiseen. Tutkimuksen tuloksena on, että pohjoismaalaiset nuoret erottuvat ilmastokansalaisina suhteessa muihin eurooppalaisiin nuoriin sekä myös kansainvälisessä vertailussa. Oppilaiden sosioekonomisella taustalla sekä sukupuolella on merkitystä kaikissa Pohjoismaissa sille, kuinka vahvoja ilmastokansalaisuuden piirteet ovat. Myös maahanmuuttajataustalla havaittiin olevan jonkinlaista vaikutusta ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymiseen, etenkin yhdistettynä sosioekonomisen taustan ja sukupuolen vaikutukseen. (Huang & Cheah 2021, 123.)

Mari Pienmäki, Maarit Marttila ja Marjukka Colliander ovat artikkelissaan ””Vegenakkeja ja pyöräilyä” –kyselytutkimus kaupungissa asuvien nuorten ympäristökansalaisuudesta” tutkineet tamperelaisten yhdeksäsluokkalaisten ilmastokansalaisuutta ja näkemyksiä ympäristöongelmiin vaikuttamisesta kansalaisena. Pienmäki ym. ovat artikkelissaan hyödyntäneet sekä Dobsonin että Engin F. Isinin teorioita kansalaisuuden ulottuvuuksista sekä ympäristökasvatuksen näkökulmia. Nuorten vastauksista muodostunutta aineistoa analysoitiin sekä laadullisesti että määrällisesti ja sen tärkeimmiksi tuloksiksi nousivat nuorten ympäristöhuolen laajuus, mutta samanaikainen kokemus siitä, että tämä huoli ei heijastu heidän arkeensa. (Pienmäki ym. 2021, 27.) Pienmäki ym. tutkimus vahvistaa sitä näkemystä, että nuoria kiinnostavat sekä yhteiskunnallinen osallistuminen että ympäristöön ja ilmastoon liittyvät kysymykset ja suurimmalla osalla tutkimukseen osallistuneista nuorista onkin kiinnostusta toimia aktiivisina ja vastuullisina ilmastokansalaisina. Artikkelin vastaa tuloksiltaan pitkälti sitä, mitä aikaisempi tutkimus nuorten kansalaisuudesta on esittänyt. Nuorilla on kiinnostusta osallistumiseen, etenkin suhteessa ympäristö- ja ilmastokysymyksiin, mutta he eivät tunnista omia vaikutusmahdollisuuksiaan.

Ympäristökasvatuksen näkökulmasta tarkasteltuna Pienmäki ym. tutkimuksen tulokset puolestaan osoittavat, ettei perusopetuksessa puhuta alaikäisille nuorille yhteiskunnallisen vaikuttamisen monimuotoisuudesta ja monet vastaajista eivät käsittäneet tekemiään kansalaisuuteen kuuluvia tekoja yhteiskunnalliseksi vaikuttamiseksi. (Pienmäki ym. 2021, 40–41.) Myös Sanna Koskinen on tutkinut lasten ja nuorten ilmastokansalaisuutta juuri ympäristökasvatuksen näkökulmasta omassa väitöskirjassaan. Koskisen väitöskirjan tulokset vastaavat Pienmäki ym. artikkelin tuloksia ja vahvistavat sitä näkökulmaa, että perinteinen perusopetus ei ole onnistunut opettamaan juuri ilmastokansalaisille tärkeitä monipuolisen yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja. (Koskinen 2010.)

Eerika Albrecht ja kollegat ovat myös tutkineet nuorten ilmastohuolen ja ilmastokansalaisuuden muotoutumisen välistä suhdetta artikkelissaan ”Nuorten ilmastohuoli ja ympäristökansalaisuuden muotoutuminen”. Artikkelissa tarkastellaan nuorten huolen kanavoitumista toimintaan ilmastokansalaisuutena ilmastolakkoliikkeessä ja aikuisten reaktioita nuorten toimintaan. Aineistona Albrecht ym. on tutkimuksessaan käyttänyt nuorten autoetnografisia kirjoituksia, joiden avulla tutkimuksessa on voitu tuoda esille nuorten omaäänistä puhetta ilmastoahdistuksen kanavoitumisesta toiminnaksi. (Albrecht ym. 2020, 99.) Tutkimuksen tuloksena on, että nuorten ilmastolakkoliike on kannustanut nuoria ottamaan haltuun aikaisempaa laajempia toimijuuden piirejä, mutta samalla liike on nostanut esille myös korostetusti aktiivisen toimijuuden ihanteen. Nuoren toimijuuden piiri on lakkojen myötä laajentunut, ja he ovat tutkimuksen mukaan aikaisempaa aktiivisempia toimijoita lähipiirissään, kansallisella ja myös ylikansallisella tasolla. (Albrecht ym. 2021 207–108.)

3 Ilmastokansalaisuuden socialisaatioagentit

Tässä tutkimuksessa tutkittavana ilmiönä on ilmastokansalaisuus, joka yhdistää ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvät toimet osaksi kansalaisuuteen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Nuorten on argumentoitu oppivan kansalaisuuteen liittyvät normit ja käyttäytymismallit poliittisen socialisaation kautta, jolloin voidaan olettaa, että poliittisen socialisaation agenteilla on vaikutusta myös nuorten ilmastokansalaisuuteen. Sosiopoliittisen oppimisen kautta nuoret kehittävät omaa poliittista itseluottamustaan. Kun nuoren ympärillä olevat ihmissuhteet ja ympäristö aktiivisesti kannustavat poliittiseen osallistumiseen ja politiikasta kiinnostumiseen, auttaa heitä tunnistamaan erilaisia vaikuttamisen muotoja ja näkemään itsensä kaltaisia poliittisia toimijoita, se voi johtaa nuorten omien poliittisten taitojen kehittymiseen. (Beaumont 2011, 217.) Samalla kun nuoret sosiaalistuvat ilmastokansalaisuuden toimintatapoihin ja normeihin, he sosiaalistuvat myös kansalaistaitojen ja demokraattisten toimintatapojen käyttöön ja yhteiskunnallisen muutoksen edistämiseen näiden toimintatapojen kautta.

Albert Bandura ja Lynne Cherry argumentoivat artikkelissaan ”Enlisting the Power of Youth for Climate Change” (2020), että ilmastoaktivismiin kautta nuoret voivat saada kokemuksia yhteisöllisestä poliittisesta toiminnasta, joka parantaa heidän kollektiivista kansalaispätevyyttään. Nuoret saattavat olla skeptisiä omia vaikutusmahdollisuuksiaan kohtaan, mutta nähdessään itsensä kaltaisia poliittisia toimijoita ja saadessaan kollektiivisen toimijuuden kautta uusia kokemuksia, he voivat rohkaistua osallistumaan myös sellaiseen poliittiseen toimintaan, johon he eivät osallistuisi yksilöinä. (Bandura & Cherry 2020.) Tämä on hyvä esimerkki siitä, kuinka ilmastokansalaisuuden mallintama poliittinen toiminta voi tukea myös nuorten yleistä sosiopoliittista oppimista ja socialisaatiota.

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käsiteltävät socialisaatioagentit, vanhemmat, ystävät ja koulu, ja asetetaan tutkimuksessa testattavat hypoteesit. Koska aikaisempaa tutkimusta poliittisen socialisaation vaikutuksista juuri ilmastokansalaisuuteen ei ole, muodostetaan tutkimuksen hypoteesit poliittisen socialisaation teorian pohjalta. Tässä tutkimuksessa oletetaan, että poliittisten socialisaatioagenttien vaikutus nuorten ilmastokansalaisuuteen on siis saman suuntaista, kuin yleisesti poliittiseen osallistumiseen. Kaikki luvussa asetetut hypoteesit esitellään taulukossa 2.

3.1 Vanhemmat ja ystävät sosialisaatioagenteina

Vanhempia pidetään sosialisaatiotutkimuksessa vahvimpina ja selkeimpinä sosialisaatioagenteina, koska he viettävät paljon aikaa lastensa kanssa nuoresta iästä asti. Vanhemmille asetetaan myös oletuksia siitä, että he ohjaavat nuorten käytöstä niin suoran kuin epäsuoran sosialisaation kautta. Suoralla sosialisaatiolla viitataan vanhempien omaa osallistumista politiikkaan ja yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen. Tutkimusten mukaan vanhempien poliittinen osallistuminen lisää heidän lastensa todennäköisyyttä toisintaa tätä toimintaa aikuisena. Epäsuoralla sosialisaatiolla viitataan esimerkiksi vanhempien kanssa käytyihin keskusteluihin politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista. Tutkimusten mukaan ne lapset, jotka keskustelevat säännöllisesti vanhempiensa kanssa politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista, osallistuvat todennäköisemmin politiikkaan ja yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen. (Quintelier 2015, 53.) Ilmastokansalaisuus yhdistää ilmaston ja ympäristön kannalta vastuullisen toiminnan kansalaisuuteen, joka on vahvasti poliittinen ja yhteiskunnallinen käsite. Tätä kautta myös vanhempien kautta tapahtuvan poliittisen sosialisaation vaikutuksilla voidaan olettaa olevan vahvistavaa vaikutusta myös ilmastokansalaisuuteen.

Hypoteesi 1: Mikäli vanhemmat vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi

Vanhempien sosialisaatiovaikutus on todettu tutkimuksessa myös suomalaisten nuorten keskuudessa. Kimmo Elon artikkelissa ”Mistä nuoret äänestäjät tulevat? Havaintoja kodin poliittisuuden vaikutuksesta nuorten politikkakiinnostukseen ja äänestämishalukkuuteen” (2011) on todettu, että politiikasta lainkaan kiinnostumattomien nuorten osuus oli suurin ryhmässä, joka ei keskustellut lainkaan politiikasta kotona. Kotona käydyillä poliittisilla ja yhteiskunnallisilla keskusteluilla puolestaan todettiin olevan positiivinen vaikutus nuorten äänestys­halukkuuteen. (emt, 9–10.) Tämän ja muun aikaisemmin sosialisaatiotutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että vanhempien kanssa käydyillä poliittisilla ja yhteiskunnallisilla keskusteluilla on vahvistava vaikutus myös ilmastokansalaisuuteen.

Hypoteesi 2: Vanhempien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on vahvistava vaikutus nuoren ilmastokansalaisuuteen

Sosialisaation myötä vanhemmilta lapsille siirtyvät myös erilaiset arvot. Sukupolvien välistä arvojen siirtymistä tutkivissa tutkimuksissa on löydetty vahvaa näyttöä siitä, että vanhempien sosiaalisilla arvoilla on vaikutusta myös lasten arvopohjaan. Lapsuuden aikana tapahtuneen sosialisaation myötä siirtyneiden arvojen on todettu kestävän aikuisuuteen asti. (Min ym. 2012, 112; 119) Myös vanhempien ympäristöön ja ilmastoon liittyvillä arvoilla on löydetty olevan positiivisia vaikutuksia nuorten ympäristö- ja ilmastoarvoihin, asenteisiin ympäristöystävällistä käytöstä kohtaan sekä ympäristöystävällisellä tavalla toimimiseen (Grønhøj & Thøgersen 2009, 420). Tämä on mielekästä ottaa huomioon, kun tarkastellaan ilmastokansalaisuutta, jossa myös arvopohjalla voidaan olettaa olevan merkitystä yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan vaikuttavana tekijänä.

Hypoteesi 3: Vanhempien ympäristöarvoilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus

Toinen tässä tutkimuksessa käsiteltävä sosialisaatioagentti on ystävät. Sosiaalisen oppimisen teorian mukailleen nuoren kansalaispätevyys kehittyy vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa (Bandura 1977, 66.) Mitä vanhemmaksi nuoret tulevat, sitä isompaa roolia vanhempien ja perheen ulkopuoliset suhteet näyttelevät nuorten elämässä. Poliittinen sosialisaatio tapahtuu ja kansalaispätevyys kehittyy seuraamalla oman lähipiirin poliittista ja yhteiskunnallista ymmärrystä, osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia (Beaumont 2010, 543; Hannuksela ym. 2021,80–81). Nuoren samaistuminen niihin, jotka osallistuvat poliittiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttamiseen, vahvistaa sosiaalista oppimista. (Hannuksela ym, 2021, 80–81.) Nuorten on helppo samaistua omiin ystäviinsä ja ikätovereihinsa ja tästä syystä voidaan olettaa, että ystävien vaikutuksella nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin on myös nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus.

Hypoteesi 4: Mikäli ystävät vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi

Lasten kasvaessa nuoriksi myös vanhempien merkitys sosialisaatioagenttina haastetaan muiden agenttien toimesta. Nuoret myös esimerkiksi kyseenalaistavat vanhempien auktoriteettia ja suuntautuvat usein kohti muuta yhteiskuntaa. (Flanagan & Sherrod 1998, 449.) Ystävät ovat paljon läsnä ja vuorovaikutuksessa nuoren elämässä ja ystävien kanssa

keskustellessa harjoitellaan myös mielipiteen muodostamista ja muita poliittisia taitoja. Tutkimusten mukaan poliittiset ja yhteiskunnalliset keskustelut ystävien kanssa lisäävät nuorten poliittista osallistumista. Monipuolisten sosiaalisten verkostojen, joissa yksilöt edustavat erilaisia poliittisia mielipiteitä, on huomattu sekä lisäävän että laskevan nuorten poliittista osallistumista. (Quintelier 2015, 54.) Koska tämän tutkimuksen kohteena ovat suomalaiset nuoret ja heidän ilmastokansalaisuutensa, on ystävien kanssa käytyjen keskustelujen sosiaalistavaa vaikutusta tärkeää tutkia.

Hypoteesi 5: Ystävien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus

3.2 Koulu socialisaatioagenttina

Kolmas tässä tutkimuksessa käsiteltävä socialisaatioagentti on koulu. Poliittista socialisaatiota tapahtuu koulussa niin suorana kuin epäsuorana socialisaationa esimerkiksi opetussuunnitelman, kansalaiskasvatuksen ja opetuksen menetelmällisillä valinnoilla (Korventausta ym. 2021, 29). Socialisaatiotutkimuksessa koulut nähdään paikkana, joilla on paljon vaikutusta niiden aihealueiden kehitykseen, joita eri oppiaineissa käsitellään (Quintelier 2015, 54). Aikaisemmassa tutkimuksessa suomalaiset nuoret ovat myös ilmoittaneet koulun yhdeksi niistä paikoista, joissa he ovat oppineet eniten ympäristön kunnioittamisesta ja suojelusta. Myös suomalaisten rehtorien mukaan ympäristön kunnioittamisen ja suojelun opettaminen on yksi kolmesta kansalaiskasvatuksen tärkeimmistä tavoitteesta. (Huang & Cheah 2021, 134.) Nämä tulokset tukevat ajatusta koulusta ilmastokansalaisuuden socialisaation paikkana.

Koulun vaikutusvalta yhdistettynä siihen, että länsimaisissa yhteiskunnissa lähes kaikki lapset ja nuoret saavat koulutuksensa kouluissa tapahtuvan opetuksen piirissä, johtaa siihen, että myös yhteiskunnalla on koulutukselle ja kouluissa käytettäville opetussuunnitelmille paljon vaatimuksia. Koulun tulisi sosiaalistaa lapsia ja nuoria moniin erilaisiin asioihin ja yksi niistä on aktiivinen kansalaisuus. Tutkimuksissa onkin todettu, että esimerkiksi luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä, kansalaiskasvatuksella, osallistumisen tärkeyden painottamisella ja kannustamisella kansalaisvaikuttamiseen on vaikutusta lasten ja nuorten kansalaistaitojen kehitykseen ja haluun osallistua politiikkaan ja yhteiskunnallisten asioiden hoitoon. (Quintelier 2015, 54; Torney-Purta 2002, 210.) Etenkin keskustelulla luokkatovereiden kanssa

ja luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä on todettu olevan vaikutusta nuorten poliittiseen sosialisatioon (Beaumont 2011, 219; Manganelli ym. 2015, 14.) Tästä syystä voidaan olettaa, että luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä on vaikutusta myös ilmastokansalaisuuteen.

Hypoteesi 6: Luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus

Myös opettajien kannustavalla asenteella poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelemiseen on todettu olevan positiivista vaikutusta nuorten kansalaispätevyyteen (Sohl & Arensmeier 2015, 136–137). Sosiaalinen kannustus ja nuoren kansalaispätevyyttä tukevat ihmissuhteet vaikuttavat poliittiseen oppimiseen ja sitä kautta myös kansalaispätevyyden kehittymiseen. (Beaumont 2010, 526). Näin opettajien kannustuksella voidaan olettaa olevan vaikutusta myös nuorten ilmastokansalaisuuteen.

Hypoteesi 7: Opettajien rohkaisulla poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisemiseen on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus

Taulukko 2. Tutkimuksen hypoteesit

Hypoteesi 1.	Mikäli vanhemmat vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi
Hypoteesi 2.	Vanhempien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on vahvistava vaikutus nuoren ilmastokansalaisuuteen
Hypoteesi 3.	Vanhempien ympäristöarvoilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus
Hypoteesi 4.	Mikäli ystävät vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi
Hypoteesi 5.	Ystävien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus
Hypoteesi 6.	Luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus
Hypoteesi 7.	Opettajien rohkaisulla poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisemiseen on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus

3.2.1 Ekososiaalinen sivistys

Koulu on pitkään ollut tärkeä toimija ympäristö- ja ilmastokasvatuksen tarjoajana. Ympäristökasvatuksen, joka kehitettiin 1970-luvulla, tehtävänä on ollut edistää ympäristökysymyksistä tietoisien kansalaisten syntyä. Ympäristökysymyksistä tietoiset kansalaiset ovat kykeneviä ja halukkaita käsittelemään kiireellisiä ympäristöongelmia. Yksi ensimmäisistä ympäristökasvatuksen dokumenteista, Tbilisin julistus, määritteli ympäristökasvatukselle kolme päätavoitetta: 1) edistää selkeää tietoisuutta ja huolta taloudellisesta, sosiaalisesta, poliittisesta ja ekologisesta keskinäisriippuvuudesta kaupunki- ja maaseutualueilla, 2) tarjota jokaiselle mahdollisuuksia hankkia tietoa, arvoja, asenteita, sitoutumista ja taitoja, joita tarvitaan ympäristön suojelemiseksi ja parantamiseksi, ja 3) luoda uusia yksilöiden, ryhmien ja koko yhteiskunnan toimintamalleja ympäristöä kohtaan. Sisäänkirjoitettuna näihin kolmeen tavoitteeseen voidaan katsoa olevan myös ajatus ilmastokansalaisuudesta, jota on käytetty kuvaamaan myös ympäristö- ja ilmastokasvatuksen onnistunutta lopputulosta. (Schild 2016, 19.)

Myös Andrew Dobson on argumentoinut, että kaikkein tehokkain ilmastokansalaisuuden sosialisointi on koulu. Hän osoittaa artikkelissaan ”Environmental Citizenship: Towards Sustainable development” (2007) millä tavoilla ilmastokansalaisuuden eri ulottuvuudet näkyvät Englannin ja Walesin opetussuunnitelmassa. Suomalaista opetussuunnitelmaa tarkastelemalla voidaan samanlaisia piirteitä löytää myös vuonna 2023 voimassa olevasta opetussuunnitelmasta.

Vuonna 2014 hyväksytyssä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa yksi opetuksen neljästä arvoperustasta on ”Kestävän elämäntavan välttämättömyys”. Kestävän elämäntavan välttämättömyyttä kuvataan seuraavasti: ”Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen”. Opetussuunnitelma kuvaa myös perusopetuksen ”avaavan näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen”. (Opetushallitus 2014, 16.) Ekososiaalisella sivistyksellä tarkoitetaan sellaista sivistyskäsitteitä, jossa hyvän elämän rajat asettaa maapallon kantokyky. Ekososiaaliseen sivistykseen liittyy myös kyky tunnistaa ihmisen riippuvuus ekologisesta ympäristöstä. Ekososiaalinen sivistys ottaa huomioon ympäristön lisäksi myös ihmisoikeudet ja tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään. (Salonen & Bardy 2015, 5–6) Näin ilmaistuna opetussuunnitelmassa esitetyt

kestävän elämäntavan välttämättömyys ja etenkin ekososiaalinen sivistys näyttäytyvät jokseenkin saman sisältöisinä kuin ilmastokansalaisuus. Myös osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen ovat linkittyneet yhteen opetussuunnitelmassa. Ne esitetään yhtenä laaja-alaisen osaamisen osa-alueena. (Opetushallitus 2014,24.)

Opetussuunnitelma rinnastaa kansalaisuuteen kuuluvan poliittisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen ekososiaalisesta näkökulmasta kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Omia elämäntapojen ja valintojen merkitystä ohjataan pohtimaan laajemmassa yhteiskunnallisessa viitekehyksessä. Ekososiaalisen sivistyksen eri аспектеja ohjataan myös pohtimaan eri oppiaineiden, kuten uskonnon, opetussisällöissä.

Ekososiaalisen sivistyksen löytyminen perusopetuksen opetussuunnitelman arvoperusteista tukee ajatusta siitä, että koulu toimii sosialisatioagenttina nuorten ilmastokansalaisuudelle. Vuonna 2014 julkaistu opetussuunnitelma on tullut voimaan vuonna 2016, joten tämän tutkimuksen kohderyhmän nuoret eivät ole suorittaneet koko peruskoulua opetussuunnitelmalla, jossa ekososiaalisen sivistyksen käsite esiintyy. He ovat kuitenkin suorittaneet esimerkiksi koko yläkoulun (luokat 7.–9.) oppimäärän vuoden 2014 opetussuunnitelman mukaisesti. Vaikka ekososiaalisen sivistyksen vaikutusta opetuksen sisältöön ja sitä kautta nuorten sosialisatioon ei arvioida tässä tutkimuksessa, on kuitenkin hyvä tuoda esille se, että ilmastokansalaisuuteen verrattavissa oleva kaikkea opetusta ohjaava periaate on kirjattuna suomalaiseseen opetussuunnitelmaan.

4 Aineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esitellään ensin tutkimuksessa käytetty aineisto ja sen keräysprosessi. Sen jälkeen käydään läpi ne analyysimenetelmät, joilla aineistoa tutkitaan. Tämän jälkeen esitellään, miten ilmastokansalaisuuden käsite on operationalisoitu kyselylomakkeella ja miten ilmastokansalaisuutta mittaavia muuttujia on käsitelty tässä tutkimuksessa. Luvun lopuksi esitellään myös muut analyysissa käytettävät muuttujat.

4.1 Aineisto ja sen keräys

Tutkimuksen aineistona käytetään EPIC-hankkeen keväällä 2021 keräämää kaksiosaisen pitkittäisaineiston ensimmäistä osaa. Ensimmäisen osan kohderyhmäksi valittiin suomalaiset yhdeksäsluokkalaiset. Tämä luokka-aste valittiin siitä syystä, että yhdeksäsluokkalaiset ovat pääsääntöisesti viimeistä vuotta osana eriytymätöntä perusopetusta. He ovat osallistuneet opetussuunnitelman mukaiseen demokratiakasvatukseen peruskoulunsa aikana, ja heillä voidaan olettaa olevan saman tasoiset tiedot demokratiakasvatuksen eri teemoista. Yhdeksännen luokan jälkeen oppilaiden koulutuspolut eriytyvät, kun nuoret hakeutuvat toisen asteen tai siihen valmistavaan koulutukseen. Eriytyvät koulutuspolut tarjoavat jatkossa nuorille eri tasoista demokratiakasvatusta ja kansalaispätevyudessa voidaan olettaa muodostuvan eroja. Valitsemalla yhdeksäsluokkalaiset pitkittäisaineiston ensimmäisen osan kohderyhmäksi saadaan kattava kuva siitä, mikä on nuorten kansalaispätevyuden taso yhtenäisen koulutuspolun loppupuolella. (Kestilä-Kekkonen & Tiihonen 2022, 17–18.)

Tutkimuksessa käytettävä aineisto kerättiin keskellä keväällä 2020 alkanutta koronaviruspandemiaa. Aineiston keräys oli tarkoitus tehdä jo keväällä 2020, mutta koronaviruksen suljettua koulut, jouduttiin aineistonkeräys siirtämään vuodelle eteenpäin keväeseen 2021. Keväällä 2021 koulut olivat pääsääntöisesti auki ja lähiopetuksessa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. (Sipinen 2022, 23.)

Aineiston keräys toteutettiin yhteensä 37 kunnassa ja 80 koulussa ja aineistossa on 5272 vastaajaa 379 koululuokasta. Ruotsinkielisistä nuorista on aineistossa yliotos, 1106 vastaajaa 75 eri luokasta ja 17 eri koulusta, jotka kaikki tarjosivat aineiston keräyksen aikana ruotsinkielistä perusopetusta. Tutkimuskunnat ja -koulut valittiin kaksivaiheisella harkitulla klusteriotannalla niin, että tutkimuskouluja oli jokaisesta Manner-Suomen vaalipiiristä kaksi kappaletta, isompi ja pienempi kunta. Kuitenkin koronaviruspandemian siirrettyä

aineistonkeräystä ja muutettua sen täysin sähköiseksi, otantaa laajennettiin. Ruotsinkielisiä kouluja tavoiteltiin aineistonkeräykseen mukaan pääasiassa ruotsin- ja kaksikielisistä kunnista niin Manner-Suomesta kuin Ahvenanmaalta. Tutkimuskoulujen valinnassa käytettiin hyväksi tutkimuskirjallisuutta ja tilastotietoja, jotta isommista kunnista voitiin varmistaa eri sosioekonomisista taustoista tulevien nuorten tasainen edustus aineistossa. (Sipinen 2022, 24.)

Alkuperäisen suunnitelman mukaan yksi tutkimusryhmän jäsen olisi ollut paikalla jokaisessa tutkimustilanteessa, jotta tutkimusasetelma olisi mahdollisimman samankaltainen, kontrolloitu ja tutkijavetoinen jokainen kerta. Koronaviruksen muutettua tutkimustilanteen sähköiseksi, tutkimusryhmän jäsenen läsnäolo luokassa korvattiin saatevideolla. Video sisälsi tietoa tutkimuksen tavoitteista sekä ohjeet kyselylomakkeen avaamiseen ja sen täyttämiseen. Oppilaille myös kerrottiin videolla, että tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Saatevideon avulla pyrittiin varmistamaan tutkimustilanteiden samankaltaisuus kaikissa luokissa ja se, että luokkien opettajat osallistuisivat oppilaiden ohjeistamiseen tutkimustilanteessa mahdollisimman vähän. (Sipinen 2022, 24.) Tutkimustilanteessa läsnäolleet opettajat puolestaan täyttivät tutkimustilanteesta havaintolomakkeen, jolla kerättiin tietoa sellaisista luokassa tutkimustilanteen aikana tapahtuneista tilanteista, jotka olisivat voineet vaikuttaa oppilaiden vastauksiin. Lomakkeen avulla saatiin tietoa myös oppilaiden määrästä luokassa tutkimustilanteiden aikana sekä niiden oppilaiden lukumäärä, jotka vastasivat tutkimukseen etäopetuksessa. Tutkimusryhmän jäsenet olivat myös opettajien tavoitettavissa tutkimustilanteiden aikana mahdollisten teknisten ongelmien varalta. (emt, 25.)

Tutkimukseen mukaan suostuneista kouluista tavoiteltiin kaikkia koulun yhdeksäsluokkalaisia kyselyn vastaajiksi. Tutkimustilannetta ehdotettiin toteutettavaksi pääasiassa yhteiskuntaopin tunneilla, sillä sen sisältö sopi osaksi yhteiskuntaopin opetusta. Koska kyselytutkimus toteutettiin osana opetusta, vaadittiin kyselyn toteuttamiseen kunnalta tutkimuslupa ja kyselyn toteuttamiseen yhteistyötä koulujen rehtorien ja opettajien kanssa. Osa tutkimukseen tavoitelluista kouluista kieltäytyi osallistumisesta vedoten esimerkiksi koronaviruspandemian aiheuttamiin poikkeustiloihin opetuksessa sekä myös muiden kouluihin kohdistuvien kyselytutkimuspyyntöjen vuoksi. (Sipinen 2022, 25–26.)

EPIC-hankkeen aineisto suunniteltiin niin, että se olisi yleistettävissä koko populaatioon. Aineiston edustavuutta on parannettu painomuuttujan avulla, jossa on huomioitu niin

vastausten alueellinen jakautuminen kuin myös ruotsinkielisten vastaajien yliotos. Kaikki tutkimuksessa tehdyt analyysit on tehty käyttäen painomuuttujaa.

4.2 Menetelmälliset valinnat

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiin vastataan käyttämällä kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Onko suomalaisista nuorista löydettävissä ilmastokansalaisuuden piirteitä? vastataan tarkastelemalla ilmastokansalaisuuden summamuuttujaa kuvailevilla menetelmillä. Kuvailevien menetelmien avulla voidaan järjestää ja tiivistää aineistoa ymmärrettävään ja selkeään muotoon ja tutustua analyysissa käytettäviin muuttujiin (Tähtinen ym. 2010, 91). Etenkin ilmastokansalaisuuden muuttujan suhteen kuvaileva tarkastelu on tämän tutkimuksen kannalta olennaista. Kuvailevia menetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset frekvenssi- ja prosenttiosuudet ja niiden esittely, sekä muuttujan jakaumaan ja hajontaa kuvaavat tunnusluvut, kuten esimerkiksi keskiarvo ja mediaani. (emt, 92).

Kahteen muuhun tutkimuskysymykseen, ”Miten vanhemmat ja ystävät ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen?” ja ”Miten koulu ja kansalaiskasvatus ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen?”, vastataan lineaarisen regressioanalyysin avulla. Regressioanalyysin avulla pystytään tutkimaan yhden tai useampien muuttujien yhteyttä selitettävään muuttuajaan. Regressioanalyysin etuna on se, että sen avulla pystytään selvittämään yhden selittävän muuttujan suhdetta selitettävään muuttuajaan niin, että kaikkien muiden regressiomallissa olevien selittävien muuttujien vaihtelu on otettu huomioon. (Kaakkinen & Ellonen 2023a.) Tässä tutkimuksessa regressioanalyysin selitettävä muuttuja on ilmastokansalaisuuden summamuuttuja, jonka muodostaminen käydään tarkemmin läpi luvussa 4.3. Selittävinä muuttujina analyysissa ovat puolestaan vanhempiin, ystäviin ja kouluun liittyvät muuttujat, jotka esitellään luvussa 4.4. Samassa luvussa esitellään myös regressiomallissa mukana olevat kontrollimuuttujat.

Regressioanalyysin käyttöön tutkimusmenetelmänä liittyy tiettyjä käytettävään aineistoon liittyviä oletuksia. Edellytyksenä on, että selitettävä muuttuja on vähintään välimatka-asteikollinen. (Kaakkinen & Ellonen 2023a.) Tämä ehto täyttyy selitettävänä muuttujana käytetyn ilmastokansalaisuuden summamuuttujan osalta. Summamuuttujasta voitaisiin muokata myös kategorinen muuttuja, jossa vastaajat jaettaisiin esimerkiksi nuoriin, joilla ilmastokansalaisuuden piirteet ovat vahvoja ja niihin, joilla nämä piirteet ovat heikkoja.

Silloin analyysimenetelmäksi valittaisiin logistinen regressioanalyysi, jossa selitettävän muuttujan oletetaan olevan kategorinen (Tähtinen ym. 2010, 195). Näin tehtäessä menetettäisiin kuitenkin paljon tietoa esimerkiksi sellaisista vastaajista, jotka ovat valinneet vastausvaihtoehdon ”en samaa enkä eri mieltä” ilmastokansalaisuutta mittaaviin väittämiin. Jotta ilmastokansalaisuutta saadaan tarkasteltua mahdollisimman laajasti suomalaisten nuorten keskuudessa, on lineaarinen regressioanalyysi regressioanalyysin eri variaatioista paras tämän tutkimuksen tarpeisiin. Regressioanalyysin selittävien muuttujien ehtona on puolestaan se, että ne ovat vähintään välimatka-asteikollisia, mutta myös luokittelu- ja järjestelyasteikollisia muuttujia voidaan sisällyttää regressiomalliin, jos ne on muutettu kategorisiksi dummy-muuttujiksi (Kaakkinen & Ellonen 2023a). Jokaisen selittävän muuttujan arvoilla tulee myös olla vaihtelua, jotta niitä voidaan käyttää osana regressiomallia (Kaakkinen & Ellonen 2023b.)

4.3 Ilmastokansalaisuuden operationalisointi

Lineaarisen regressioanalyysin selitettävänä muuttujana toimii ilmastokansalaisuus. Ilmastokansalaisuuden käsitteen operationalisoinnissa, eli muuttamisessa mitattavaan muotoon, nojaututaan vahvasti aikaisempaan tutkimukseen. Etenkin Jagers ym. (2014) toteuttama tutkimus, jossa ilmastokansalaisuuden käsite on operationalisoitu selkeiksi väittämiksi, on toiminut tässä tutkimuksessa käytetyn ilmastokansalaisuuden käsitteen operationalisoinnin pohjana. Myös se, että Jagers ym. on käyttänyt teoreettisena pohjanaan Dobsonin ilmastokansalaisuuden mallia, tekee artikkelissa käytetyn ilmastokansalaisuuden operationalisoinnin sopivaksi tämän tutkimuksen kontekstiin.

Jagers ym. on pilkkonut ilmastokansalaisuuden käsitteen neljään eri ilmastokansalaisuuden ideaaliin. Ideaalit ovat sosiaalinen oikeudenmukaisuus, perinteisen kansalaisuuden julkisen ja yksityisen jaon haastaminen, ylikansalliset kansalaisuuteen liittyvät velvoitteet sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden aiheuttamat epäsymmetriset velvoitteet. Etenkin kahdella viimeisellä ideaalilla kuvataan ilmastokansalaisuuden ylikansallista luonnetta, joka yhdistää kaikkia maailman ihmisiä ja luo näin velvoitteita heidän välilleen. Näitä neljää ideaalia on mitattu 20 erilaisella väittämällä, joiden avulla vastaajasta voitiin arvioida sitä, kuinka hyvin hän sopii rakennettuun ilmastokansalaisuuden malliin. (Jagers ym 2014, 438) Väittämät löytyvät kokonaisuudessaan liitteestä 1.

Jagers ym. on tehnyt ensin näistä 20 väittämästä jokaiselle ideaalille oman summamuuttujan, joka on lopulta yhdistetty yhdeksi, ilmastokansalaisuutta kokonaisuutena kuvaavaksi summamuuttujaksi (Jagers ym. 2014, 442–443). Summamuuttujien avulla voidaan tiivistää aineistosta saman ilmiön eri ulottuvuuksia mittaavia muuttujia yhdeksi muuttujaksi. Tämä myös vähentää käsiteltävien muuttujien määrää. (Tähtinen ym. 2010, 80.) Jokaisen ideaalin summamuuttujan yhtenäisyyttä testattiin käyttämällä Cronbachin alfakerrointa. Cronbachin alfakerroin voi saada arvoja lukujen 0 ja 1 väliltä, jolloin lähellä nollaa olevat luvut kertovat summamuuttujan yhdenmukaisuuden heikkoudesta. Tilastotieteessä summamuuttujan reliabiliteettikertoimen toivotaan olevan yli 0,6, mutta täyttä yksimielisyyttä asiasta ei ole. (Emt, 84–85.) Jagers ym. tutkimuksessa kaikille muille ilmastokansalaisuuden ideaalisummamuuttujille saatiin reliabiliteettikertoimelle arvo, joka vaihteli 0,72 ja 0,77 välillä, paitsi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden aiheuttamille epäsymmetrisiä velvoitteita mittaavalle summamuuttujalle, jolle ei voitu muodostaa yhtenäisyyttä kuvaavaa tunnuslukua. Myös kaikkia ilmastokansalaisuuden ideaaleja yhdessä kuvaavan summamuuttujan yhtenäisyyttä mitattiin Cronbachin alfa-kertoimella, joka sai arvon 0,86. Tutkimuksessa muodostetun ilmastokansalaisuutta kuvaavan summamuuttujan voidaan siis sanoa olevan yhtenäinen. (Jagers ym. 2014, 443.)

Jagers ym. tutkimustulosten perusteella on muodostettu myös tässä tutkimuksessa käytettävät ilmastokansalaisuutta mittaavat väittämät. Jagers ym. muodostamasta 20 väittämästä on suomennettu tärkeimmiksi arvioidut kuusi väittämää, kiinnittäen huomiota siihen, että ne säilyttävät sisältönsä, mutta olisivat myös mahdollisimman helposti ymmärrettäviä. Tässä tutkimuksessa käytettävästä ilmastokansalaisuuden mallista poistettiin viimeinen ideaali, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden aiheuttamat epäsymmetriset velvoitteet, koska Jagersin ym. tutkimuksessa tämän ideaalin väittämille ei pystytty laskemaan niiden yhtenäisyyttä mittaavaa tunnuslukua. Tämän lisäksi Jagers ym. on tutkimuksessaan todennut näiden väittämien olleen liian vaikeita aikuisväestön vastaajille. Tutkimuksessa käytetystä otoksesta 20 prosenttia vastasi kaikkiin ideaalia mittaaviin väittämiin vaihtoehdon ”en tiedä”. (Jagers ym. 2014, 444.) Koska väittämät osoittautuivat sisällöltään hankaliksi aikuisväestölle toteutetussa kyselyssä, voidaan olettaa, että ne ovat myös nuorille hankalia ymmärtää.

Ilmastokansalaisuuden ideaaleja mittavat väittämät on koottu taulukkoon 3. Analyysin yhteydessä väittämien mitta-asteikko on käännetty ympäri tulosten tulkinnan helpottamiseksi.

Taulukko 3. Ilmastokansalaisuuden ideaaleja mittaavat väittämät ja niiden vastausvaihtoehdot

Ilmastokansalaisuuden ideaali	Väittäjä kyselylomakkeella	Vastausvaihtoehdot
Sosiaalinen oikeudenmukaisuus	1. Ihmisten pitäisi ottaa nykyistä enemmän kulutuksessaan huomioon myös muiden maailman ihmisten tarpeet	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
	2. Luonnonvarojen ja taloudellisen hyvinvoinnin pitäisi jakautua nykyistä tasaisemmin kaikkien maailman ihmisten kesken	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
Perinteisen kansalaisuuden julkisen ja yksityisyyden jaon haastaminen	3. Poliittisten päätöksentekijöiden pitäisi huolehtia siitä, että ihmiset toimivat ympäristöystävällisesti	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
	4. Jos päätän valita ympäristöä vahingoittavan vaihtoehdon, se on oma asiani	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
Ylikansalliset kansalaisuuteen liittyvät velvoitteet	5. On epäreilua, että suomalaisten tämänhetkinen kulutus ja elintapa heikentää tulevien sukupolvien elinympäristöä ja mahdollisuuksia	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

	6. On epäreilua muiden maailman ihmisten näkökulmasta, että suomalaisten elintapa kiihdyttää ilmastomuutosta	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
--	--	---

Myös tämän tutkimuksen tarpeisiin ilmastokansalaisuuden ideaaleista kannattaa tehdä summamuuttuja. Kuten taulukosta 4. on esitetty, kahdesta ilmastokansalaisuuden ideaalista pystytään muodostamaan summamuuttuja, jonka yhtenäisyyttä voidaan mitata Cronbachin alfa-kertoimella. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ideaalin alfa-kerroin saa arvon 0,806 ja ylikansalliset kansalaisuuteen liittyvät velvoitteet saavat puolestaan alfa-kertoimelle arvon 0,698. Molemmat alfa-kertoimen arvot ovat yli 0,6, joten voidaan sanoa, että molemmat summamuuttujat ovat yhteneväisiä. Tarkastellessa perinteisen kansalaisuuden julkisen ja yksityisen jaon haastamiseen liittyvien kahden väittämän summamuuttujan yhteneväisyyttä niiden välillä pystytään huomaamaan negatiivista kovarianssia eli yhteisvaihtelua. Tästä syystä väittämien yhteneväisyyttä tarkasteltaessa alfa-kerroin saa negatiivisen arvon eikä näistä kahdesta väittämästä voida muodostaa yhtenäistä summamuuttujaa. Väittämän 4. mitta-asteikko kokeiltiin kääntää ympäri, sillä väittämä on mahdollista ymmärtää eri suuntaisena, kuin muut ilmastokansalaisuutta mittaavat väittämät. Mitta-asteikon kääntäminen ei nostanut mittarin alfa-kerrointa tarpeeksi korkeaksi ja perinteisen kansalaisuuden julkisen ja yksityisen jaon haastamisen ideaalin summamuuttujan ei voitu katsoa olevan yhtenäinen.

Väittämien sopimista osaksi ilmastokansalaisuuden muuttujaa voidaan tarkastella myös faktorianalyysillä. Faktorianalyysin avulla voidaan selvittää muuttujien välisiä suhteita ennalta määriteltäviin ja teoriaan pohjautuviin hypoteeseihin perustuen ja tunnistaa muuttujien taustalla olevat latentit tekijät. Faktorianalyysiä voidaan hyödyntää myös mittarien validointiin ja niiden yhtenäisyyden arviointiin. (Tähtinen ym. 2010, 213.) Faktorien ominaisarvo (*eigenvalue*) tulee olla yli yksi, jotta faktorin voidaan katsoa selittävän tarpeeksi muuttujien vaihtelua (emt, 215). Kun kaikkia ilmastokansalaisuutta mittaavia väittämiä tarkastellaan faktorianalyysillä, voidaan myös huomata, että väittämä 4. ”Jos päätän valita ympäristöä vahingoittavan vaihtoehdon, se on oma asiani” ei lataudu samalle ulottuvuudelle muiden ilmastokansalaisuutta mittaavien väittämien kanssa. Ilmastokansalaisuuden muut väittämät saavat puolestaan ominaisarvon 3,196 ja muodostavat näin yhtenäisen mittarin.

Perustuen ilmastokansalaisuuden summamuuttujan ja sen eri ideaalien yhtenäisyyden tarkasteluun sekä Cronbachin alfan että faktorianalyysin avulla, summamuuttujasta on pudotettu pois väittämä 4. Viidestä jäljelle jäävästä väittämästä muodostuva summamuuttuja saa alfakeroimen arvon 0,854 ja sen voidaan todeta olevan yhteneväinen. Analyysin tulkinnan helpottamiseksi summamuuttujan arvot on jaettu siihen sisällytettyjen väittämien määrällä. Näin summamuuttujan arvoista saadaan keskiarvot, jotka mukailevat alkuperäisten muuttujien mitta-asteikkoa. Kaikkien ilmastokansalaisuuden ideaalien sekä summamuuttujan yhtenäisyyden tarkastelun testien tulokset on koottu taulukkoon 4.

Taulukko 4. ilmastokansalaisuuden summamuuttujan yhtenäisyyden tarkastelu

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus	Perinteisen kansalaisuuden julkisen ja yksityisen jaon haastaminen	Ylikansalliset kansalaisuuteen liittyvät velvoitteet
Ihmisten pitäisi ottaa nykyistä enemmän kulutuksessaan huomioon myös muiden maailman ihmisten tarpeet Luonnonvarojen ja taloudellisen hyvinvoinnin pitäisi jakautua nykyistä tasaisemmin kaikkien maailman ihmisten kesken	Poliittisten päätöksentekijöiden pitäisi huolehtia siitä, että ihmiset toimivat ympäristöystävällisesti	On epärealua, että suomalaisten tämänhetkinen kulutus ja elintapa heikentää tulevien sukupolvien elinympäristöä ja mahdollisuuksia On epärealua muiden maailman ihmisten näkökulmasta, että suomalaisten elintapa kiihdyttää ilmastonmuutosta
$\alpha = 0,806$		$\alpha = 0,698$
Ilmastokansalaisuuden ideaaleista muodostettu summamuuttuja $\alpha = 0,854$		

4.4 Muut analyysissä käytettävät muuttujat

Sosioekonomisten taustamuuttujien on aikaisemmassa tutkimuksessa huomattu korreloivan sekä ilmastokansalaisuuden että poliittisen sosialisatian kanssa (ks. esim. Huang & Cheah 2021; Sohl & Arensmeier 2014; Jagers ym. 2014). Näin ollen ne on lisätty kontrollimuuttujiksi myös tässä tutkimuksessa käytettävään regressiomalliin.

Sosioekonomisista muuttujista mukaan malliin on otettu sukupuoli sekä arvioitu toimeentulo. Vastaajien ikä ja koulutusaste ovat aineistossa kontrolloituna valmiiksi, sillä vastaukset on kerätty yhdeksännen luokan oppilailta, joiden voidaan olettaa kuuluvan keskenään samaan ikäluokkaan. Taustamuuttujista malliin on lisätty myös asuinpaikka, sillä sen on todettu

olevan yhteydessä esimerkiksi halukkuuteen tinkiä omasta elintasostaan ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi (Metelinen 2019, 3) ja todennäköisyyteen arvioida, että ilmastonmuutos on ihmisen toiminnan aiheuttamaa (Lehtonen ym. 2020, 105). Myös Suomen puoluekentällä vihreitä arvoja korostava Vihreän liiton kannatus on perinteisesti ollut sidoksissa asuinpaikkaan ja tullut suurimmaksi osaksi kaupungistuneilta alueilta (Suuronen ym. 2020, 271). Näin sen voidaan olevan jollain tasolla yhteydessä myös samoja teemoja käsittelevään ilmastokansalaisuuteen.

Myös ilmastohuolta on käytetty osana kontrolloituja muuttujia joissakin ilmastokansalaisuuden tutkimuksissa (ks. esim. Jagers ym. 2014). Tässä tutkimuksessa ilmastohuolta ei ole kuitenkaan otettu osaksi regressiomallia, sillä ilmastohuoli ja ilmastokansalaisuus ovat teoreettisesti hyvin lähellä toisiaan. Niiden voidaan katsoa olevan osa samaa ilmiötä ja silloin niiden käyttäminen selittävinä muuttujina toisilleen ei ole teoreettisesti kestävä, koska niiden voidaan olettaa selittävän vahvasti toistensa vaihtelua.

Alla olevassa taulukossa 5. on lueteltu kaikkien analyysissä käytettävien selittävien muuttujien operationalisointi ja vastausvaihtoehdot sellaisina, kuin ne on esitetty kyselylomakkeella. Suurinta osaa muuttujista on mitattu joko neljä- tai viisiportaisella Likert-asteikolla ja niiden vastausvaihtoehdot ovat taulukossa näkyvillä. Regressioanalyysia varten järjestysasteikollisista muuttujista on tehty kategorisia dummy-muuttujia, jotta ne voidaan sisällyttää analyysiin. Dummy-muuttujissa tietyn vastausvaihtoehdon arvot saavat uudessa muuttujassa arvon 1 ja muut arvon 0. Kun laatu- tai järjestysasteikollista muuttujaa käytetään osana regressioanalyysia, muodostetaan dummy-muuttujia yksi vähemmän, kuin mitä muuttujassa on arvoja. Yksi alkuperäisen muuttujan vastausvaihtoehto jätetään analyysin ulkopuolelle referenssikategoriaksi ja muuttujan regressiokertoimia tulkitaan suhteessa tähän referenssikategoriaan. (Kaakkinen & Ellonen 2023a.)

Taulukko 5. Tutkimuksessa käytettyjen selittävien muuttujien operationalisointi ja vastausvaihtoehdot kyselylomakkeella

Muuttuja	Operationalisointi	Vastausvaihtoehdot
Sukupuoli	Mikä on sukupuolesi?	1= Poika 2= Tyttö 3= Muu 4= En tiedä 5= En halua vastata
Asuinpaikka	Asutko...?	1= Suuren kaupungin keskustassa (yli 100 000 asukasta) 2= Pienemmän kaupungin keskustassa (alle 100 000 asukasta) 3= Esikaupunkialueella tai kaupunkilähiössä 4= Kuntakeskuksessa tai taajamassa 5= Maaseudun haja-asutusalueella
Itsearvioitu taloudellinen tilanne	Millainen on perheesi taloudellinen tilanne? Esitä oma arviosi.	1= Erittäin hyvä 2= Melko hyvä 3= Kohtalainen 4= Melko huono 5= Erittäin huono
Vanhempien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin	Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet näkemyksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Äiti / Isä	1= Erittäin paljon 2= Melko paljon 3= Ei kovintaan paljon 4= Ei lainkaan

Vanhempien kanssa keskusteleminen	Kuinka usein teet seuraavia asioita kouluajan ulkopuolella? Keskustelet vanhempiesi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista.	1= Päivittäin tai lähes päivittäin 2= Viikoittain (vähintään kerran viikossa) 3= Kuukausittain (vähintään kerran kuussa) 4= En koskaan tai hyvin harvoin
Vanhempien ympäristöarvot	Missä määrin seuraavat väittämät sopivat vanhempiisi? Ympäristökysymykset ovat hänelle tärkeitä. Äiti / Isä	1= Sopii äitiini / isääni
Ystävien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin	Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet näkemyksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Ystävät	1= Erittäin paljon 2= Melko paljon 3= Ei kovinta paljon 4= Ei lainkaan
Ystävien kanssa keskustelu	Kuinka usein teet seuraavia asioita kouluajan ulkopuolella? Keskustelet ystäväsi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista.	1= Päivittäin tai lähes päivittäin 2= Viikoittain (vähintään kerran viikossa) 3= Kuukausittain (vähintään kerran kuussa) 4= En koskaan tai hyvin harvoin
Avoin luokkailmapiiiri	Mitä mieltä olet seuraavista luokkaasi koskevista väittämistä? Oppilaat ilmaisevat poliittisia ja yhteiskunnallisia mielipiteitään, vaikka ne eroaisivat luokan enemmistön mielipiteistä.	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

	Mitä mieltä olet seuraavista luokkaasi koskevista väittämistä? Oppilaat ottavat esille ajankohtaisia poliittisia tapahtumia keskusteltavaksi.	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä
Opettajien kannustus	Minulla on opettajia, jotka...: Rohkaisevat oppilaita ilmaisemaan mielipiteitään politiikasta ja yhteiskunnasta.	1= Täysin samaa mieltä 2= Jokseenkin samaa mieltä 3= En samaa enkä eri mieltä 4= Jokseenkin eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

5 Analyysi

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksessa tehdyt tilastolliset analyysit sekä tulkitaan niiden tulokset. Luvussa tarkastellaan myös sitä, saavatko luvussa kolme muodostetut vanhempien, ystävien ja koulun sosiaalistavaa vaikutusta käsittelevät tutkimushypoteesit tukea aineistosta.

5.1 Ilmastokansalaisuuden piirteet suomalaisissa nuorissa

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, ”Onko suomalaisista nuorista löydettävissä ilmastokansalaisuuden piirteitä?” vastataan tarkastelemalla ilmastokansalaisuuden summamuuttujan frekvenssejä ja tunnuslukuja. Frekvenssit ja tunnusluvut on esitelty taulukossa 6. Muuttujan tunnusluvuista tarkastellaan keskiarvoa ja mediaania, jotka ovat molemmat keskilukuja. Muuttujan aritmeettinen keskiarvo lasketaan summaamalla kaikki muuttujan saamat arvot yhteen ja jakamalla tämä luku arvojen määrällä. Mediaani kuvaa puolestaan sitä, minkä arvon muuttuja saa, kun sen arvot asetetaan suuruusjärjestykseen ja arvoista valitaan keskimäinen. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2023a.)

Aineistossa on 4902 vastaajaa, jotka olivat vastanneet kaikkiin ilmastokansalaisuuden piirteitä mittaaviin väittämiin, ja joiden vastauksista on voitu muodostaa summamuuttujalle arvo. Vastaajakato on ilmastokansalaisuuden summamuuttujan kohdalla 331 vastaajaa. Vastausten keskiarvo on 3,72 ja mediaani 3,8. Keskiarvosta ja mediaanista voidaan päätellä, että aineiston vastaukset ovat painottuneet mitta-asteikolla yli arvon 3 ja ovat näin lähempänä mittarin yläpäättä.

Kun siirrytään tarkastelemaan vastausten lukumäärää ja prosenttiosuutta, voidaan huomata, kuten muuttujan keskiarvo ja mediaani antoivat ymmärtää, että vastaukset ovat painottuneet mitta-asteikon yläpäähän. Vain 9,6 %:lla vastaajista summamuuttuja on saanut arvoksi 2,8 tai vähemmän. Huomiota on syytä kiinnittää myös siihen, että suurin yksittäinen määrä vastauksia on annettu arvolla 3, joka vastaa vastausvaihtoehtoa ”En samaa enkä eri mieltä”. 677 vastaajaa, eli 13,8 %, on vastannut väittämiin niin, että summamuuttuja saa arvon 3. Tämä voi mahdollisesti kertoa siitä, että nuoret vastaajat ovat kokeneet ilmastokansalaisuutta mittaavat väittämät hankaliksi ymmärtää tai niihin ole osattu antaa selkeää mielipidettä annetun asteikon puitteissa.

Mukaillen Jagers ym. (2014) tutkimusta, olen määrittänyt ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymisen rajaksi summamuuttujan arvon 4. Tällöin ilmastokansalaisiksi katsottaisiin ne vastaajat, jotka ovat vastanneet ilmastokansalaisuutta kuvaaviin väittämiin niin, että heidän vastauksensa ovat ”4= jokseenkin samaa mieltä” ja ”5= täysin samaa mieltä” vastausvaihtoehtojen välissä summamuuttujalla mitattuna. Näin määriteltynä, jopa 43,9 prosentilla vastaajista voidaan katsoa olevan ilmastokansalaisuuden piirteitä.

Taulukko 6. Ilmastokansalaisuuden frekvenssi- ja tunnuslukutarkastelu

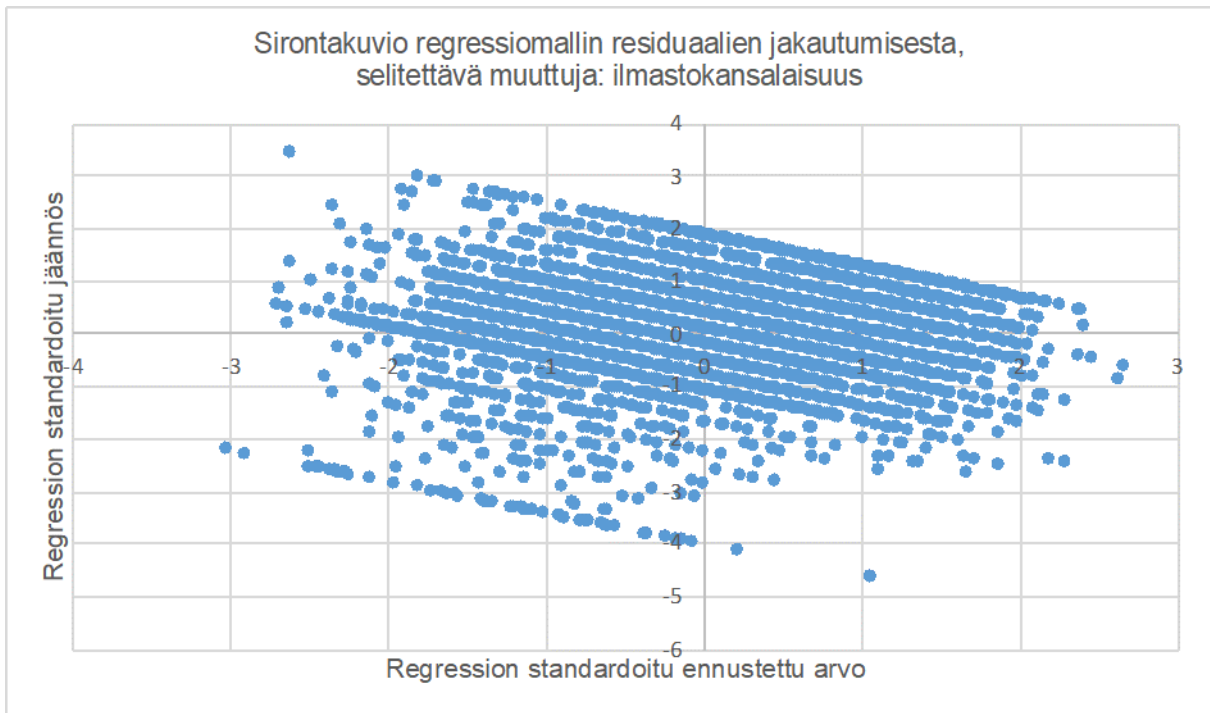
Vastausten lukumäärä (N)	4902		
Kato	331		
Keskiarvo	3,72		
Mediaani	3,8		
Vastausvaihtoehdot	Vastausten lukumäärä (N)	Vastausten prosenttiosuus (%)	Vastausten kumulatiivinen prosenttiosuus (%)
1= Täysin eri mieltä	64	1,3	1,3
1,2	9	0,2	1,5
1,4	8	0,2	1,6
1,6	16	0,3	2
1,8	24	0,5	2,5
2= Jokseenkin eri mieltä	33	0,7	3,1
2,2	43	0,9	4
2,4	57	1,2	5,2
2,6	89	1,8	7
2,8	126	2,6	9,6
3= En samaa enkä eri mieltä	677	13,8	23,4
3,2	369	7,5	30,9
3,4	387	7,9	38,8
3,6	422	8,6	47,4
3,8	430	8,8	56,2
4= Jokseenkin samaa mieltä	583	11,9	68,1
4,2	361	7,4	75,5
4,4	294	6	81,5
4,6	298	6,1	87,5
4,8	239	4,9	92,4

5= Täysin samaa mieltä	372	7,6	100
Yhteensä	4902	100	

5.2 Lineaarinen regressioanalyysi

Ennen lineaarisen regressioanalyysin tulkintaa tarkastellaan regressiomallin olettamien täyttymistä ja sen selitysvoimasta kertovien testien tulokset. Tässä tutkimuksessa muodostetaan kaksi regressiomallia, jotta voidaan tarkastella sitä, kuinka paljon kouluun liittyvien muuttujien lisääminen osaksi regressiomallia lisää mallin selitysvoimaa. Regressiomallin olettamien täytyminen esitellään vain laajemman regressiomallin osalta, sillä näiden olettamien täytyminen ei eronnut regressiomallien välillä. Regressiomallin selitysvoimaa tarkastelevat testit käydään kuitenkin läpi molempien mallien osalta.

Lineaariseen regressioanalyysiin liittyy olettamia, joiden täytyessä analyysin tuloksia voidaan pitää luotettavina. Niitä ovat muun muassa lineaarisen yhteyden olettava, residuaalien homoskedastisuusolettama, residuaalien normaalijakautuneisuus sekä selitettävien muuttujien multikollinearisuuden tarkastelu. Lineaarilla regressioanalyysillä tutkitaan ensisijaisesti muuttujien välisiä yhteyksiä, joita voidaan kuvata lineaarisella yhtälöllä. Muuttujien välisen yhteyden lineaarisuutta voidaan tarkastella residuaalien jakauman kautta. Residuaalilla eli virhetermillä tarkoitetaan yksittäisen havainnon arvon etäisyys regressiosuorasta (Kaakkinen & Ellonen 2023a). Samasta kuviosta voidaan tarkastella myös residuaalien homoskedastisuusolettamaa, joka tarkoittaa sitä, että virhetermien varianssin oletetaan olevan sama kaikilla selitettävän muuttujan arvoilla. Residuaalien oletetaan olevan myös normaalisti jakautuneita. (Kaakkinen & Ellonen 2023b.)

Kuvio 1. Sirontakuvioregressiomallin residuaalien jakautumisesta

Kuviosta 1. voidaan tarkastella lineaarisen regressioanalyysin lineaarisuusolehtaman ja residuaalien homoskedastisuusolehtaman toteutumista. Selittävien muuttujien residuaalit ovat jakautuneet niin, että niihin voidaan sovittaa lineaarinen regressiosuora. Näin lineaarisuusolehtaman voidaan katsoa täyttyvän regressiomallin osalta.

Homoskedastisuusolehtaman osalta voidaan katsoa, että ehto ei täyty, sillä regressiomallin residuaalien jakauma näyttää keskittyvän selitettävän muuttujan positiivisten arvojen ympärille, eikä ole näin tasaisesti jakautunut. Näin jakauman voidaan todeta olevan heteroskedastinen. Residuaalien jakauman heteroskedastisuudella ei ole haitallisia vaikutuksia regressiokertoimien arvoihin, mutta sen voidaan olettaa häiritsevän tilastollista päättelyä (Kaakkinen & Ellonen 2023c). Residuaalien normaalijakautuneisuutta tarkasteltiin histogrammin avulla, josta voitiin todeta normaalijakautuneisuusolehtaman täyttyvän regressiomallien osalta.

Multikollinearisuudella tarkoitetaan selittävien muuttujien suurta keskinäistä korrelaatiota, joka voi aiheuttaa ongelmia regression mallinnuksessa. Sen tarkasteluun voidaan käyttää VIF-kerrointa (*variance inflation factor*). Yleisesti VIF-kertoimen suositellaan olevan korkeintaan 6, mutta arvon tulkinnasta ei ole yksimielisyyttä. (Kaakkinen & Ellonen 2023c.)

Multikollinearisuutta voidaan myös arvioida tarkastelemalla toleranssiarvoa, jonka oletetaan

olevan vähintään 0,2, jotta muuttujien välillä ei ole multikollinearisuutta (Taanila 2020, 21). Regressiomallista tarkasteltiin toleranssiarvoja ja VIF-lukuja, joista voitiin huomata, että joidenkin muuttujien osalta mallissa on huomattavissa multikollinearisuuden ongelmaa. Alhaisimmillaan regressiomallissa olevien muuttujien toleranssiarvo oli 0,161, joka on alle yleisesti raja-arvona pidetyn arvon 0,2. Selittäviä muuttujia, joiden toleranssiarvot jäivät liian alhaisiksi, oli regressiomallissa kolme kappaletta. Näillä samoilla muuttujilla myös VIF-luvut olivat lähellä arvoa 6 tai sen yli. Korkeimmillaan VIF-luku sai arvon 6,198. Muiden regressiomallissa olevien selittävien muuttujien multikollinearisuutta mittaavat tunnusluvut ovat testien raja-arvojen sisällä.

Tarkasteltaessa sitä, millä muuttujilla multikollinearisuudesta kertovat testit ovat lähellä raja-arvoja tai niiden yli, ne väittämät, jotka mittaavat vanhempien ja ystävien kanssa keskustelua poliittista ja yhteiskunnallisista asioista nousivat esille regressiomallista. Myös vanhempien ja ystävien vaikutusta nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin mittaavien muuttujilla oli havaittavissa multikollinearisuutta. Kun muuttujia lisätään muodostettuun regressiomalliin yksitellen, voidaan huomata, että multikollinearisuudesta kertovien testien arvot nousevat vanhempien kanssa keskustelua mittaavalla muuttujalla, kun malliin lisätään ystävien kanssa keskustelua mittaava muuttuja. Sama huomio voidaan tehdä myös vanhempien ja ystävien vaikutusta nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin mittaavien muuttujien osalta. Jatkotarkastelua voidaan tehdä myös ristiintaulukoinnilla, jolla tutkitaan muuttujien välisiä riippuvuussuhteita (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2023b). Kun näiden muuttujien välisiä suhteita tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla, voidaan havaita, että vanhempien ja ystävien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelemista mittaavien muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys. Samanlainen yhteys löytyy myös vanhempien ja ystävien vaikutusta mittaavien muuttujien väliltä. Vanhempien ja ystävien kanssa keskustelua ja vanhempien ja ystävien vaikutusta mittaavien muuttujien välisiä suhteita tarkastelevat ristiintaulukoinnit on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 2. Vaikka joidenkin regressiomallissa olevien muuttujien välillä voidaan havaita multikollinearisuuden ongelmaa, mallin voidaan silti todeta olevan suhteellisen vakaa, sillä toistensa kanssa korreloivat muuttujat pysytään tunnistamaan.

Ennen regressioanalyysin tulosten tulkintaa tarkastellaan sen selitysvuimasta kertovien testien tulokset. Tässä tutkimuksessa käytetään kolmea eri tilastollista testiä kuvailemaan valitun regressiomallin sopivuutta. F-testin tulos kertoo, voidaanko regressiomalliin sisällytetyillä

selittäväillä muuttujilla selittää selitettävän muuttujan vaihtelua. F-testin tuloksen p-arvoa tulkitaan suhteessa valittuun luottamustasoon, jolloin nähdään, onko F-testin tulos tilastollisesti merkitsevä. R^2 -luku kertoo puolestaan siitä, kuinka ison prosentin selitettävän muuttujan vaihtelusta selittävät muuttujat pystyvät selittämään. R^2 -luku voi saada arvoja nollan ja yhden välillä ja mitä suurempi luku on, sitä parempi on regressiomallin selitysaste. Korjatun R^2 -luvun avulla voidaan vertailla regressiomallien selitysasteita, sillä se ottaa huomioon malliin lisättyjen selittävien muuttujien määrän. Uudet muuttujat itsessään aina nostavat R^2 -lukua, vaikka mallin selitysvoima ei muuttujan lisäämisen myötä paranisi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan korjattua R^2 -lukua, jotta eri sosialisatioagenttien vaikutusta ilmastokansalaisuuteen voidaan tarkastella yksityiskohtaisemmin. Viimeinen regressiomallin selitysvoimaa tarkasteleva arvo on estimaatin keskivirhe, joka ilmoittaa mallin residuaalien keskijajonnan. Mitä pienempi estimaatin keskivirhe on, sitä parempi on mallin tarkkuus ja selitysvoima. (Kaakkinen & Ellonen 2023a.)

Taulukossa 7. on esitelty molemmat regressioanalyysit sekä niiden selitysvoimasta kertovien testien tulokset. Vanhempien ja ystävien vaikutuksesta kertovan regressiomallin F-testin tulos on 54,118 ja testin p-arvo on $<0,001$ eli malli eroaa tilastollisesti merkitsevästi keskiarvomallista. Mallin selitysaste (R^2 s) on 0,246 ja korjattu selitysaste (R^2) puolestaan 0,242. Voidaan todeta, että vanhempien ja ystävien vaikutuksesta kertova regressiomalli selittää 24,2 prosenttia ilmastokansalaisuuden muuttujan vaihtelusta. Ensimmäisen regressiomallin estimaatin keskivirhe on 0,687, jonka voidaan todeta olevan jokseenkin merkittävä suhteessa selitettävän muuttujan mitta-asteikkoon, joka on 1–5. Tästä voidaan tulkita, että vanhempien ja ystävien sosialisatiovaikutuksen avulla ei voida ennustaa ilmastokansalaisuuden tasoa kovinkaan tarkasti.

Vanhempien, ystävien ja koulun vaikutuksesta kertovan regressiomallin F-testin tulos on 40,298 ja testin p-arvo $<0,001$, joka kertoo mallin eroavan tilastollisesti merkitsevästi keskiarvomallista. Toisen mallin selitysaste on 0,266 ja korjattu selitysaste puolestaan 0,259, eli malli selittää 25,9 prosenttia ilmastokansalaisuuden muuttujan vaihtelusta. Kun tätä verrataan ensimmäisen mallin korjattuun selitysasteeseen, voidaan huomata, että koulumuuttujien lisääminen malliin nostaa sen selitysastetta vain 1,7 prosenttia. Toisen regressiomallin estimaatin keskivirhe on ensimmäistä mallia hieman alhaisempi, arvoltaan 0,67882, mutta ensimmäisen mallin huomioidut mallin tarkkuudesta koskevat myös toista muodostettua regressiomallia.

Regressioanalyysin tulkinnassa arvo β kuvaa regressiokerrointa, joka kertoo, kuinka monta yksikköä selittävän muuttujan ennustettu arvo muuttuu, kun selitettävän muuttujan arvo kasvaa yhdellä yksiköllä, ja kun muut regressiomallin selittävät muuttujat on otettu huomioon. Regressiokertoimen tilastollista merkitsevyyttä testataan regressiokertoimen t-testillä. T-testin tuloksen p-arvon tulkinta suhteessa valittuun luottamustasoon kertoo regressiokertoimen tilastollisesta merkitsevyydestä. (Kaakkinen & Ellonen 2023a.) Tässä tutkimuksessa tilastollista merkitsevyyttä tulkitaan vähintään 5 prosentin tai pienemmällä riskitasolla.

Taulukko 7. Lineaarinen regressioanalyysi vanhempien, ystävien ja koulun vaikutuksesta ilmastokansalaisuuteen

Selittävät muuttujat	Vanhempien ja ystävien vaikutus			Vanhempien, ystävien ja koulun vaikutus		
	β	t-arvo	Merkitsevyys	β	t-arvo	Merkitsevyys
Sukupuoli (poika)	0,574	26,619	0,001***	0,551	25,313	0,000***
Asuinpaikka (suuren kaupungin keskusta)						
Pienemmän kaupungin keskusta	-0,021	-0,563	0,573	-0,011	-0,302	0,763
Esikaupunkialue tai kaupunkilähiö	0,070	1,928	0,054	0,073	2,032	0,042*
Kuntakeskus tai muu taajama	0,070	1,868	0,062	0,078	2,083	0,037*
Maaseudun haja-asutusalue	-0,107	-2,657	0,008**	-0,093	-2,304	0,021*
Taloudellinen tilanne (erittäin hyvä)						
Melko hyvä	0,060	2,328	0,020*	0,071	2,761	0,006**
Kohtalainen	0,070	2,210	0,027*	0,078	2,441	0,015*
Melko huono	0,085	1,391	0,164	0,087	1,441	0,150
Erittäin huono	-0,189	-1,300	0,194	-0,171	-1,184	0,237
Äidin vaikutus (erittäin paljon)						
Melko paljon	-0,130	-2,872	0,004**	-0,131	-2,908	0,004**
Ei kovinkaan paljon	-0,245	-5,064	0,000***	-0,253	-5,232	0,000***
Ei lainkaan	-0,310	-5,079	0,001**	-0,295	-4,853	0,000***
Isän vaikutus (erittäin paljon)						
Melko paljon	0,107	2,542	0,011*	0,117	2,778	0,005**
Ei kovinkaan paljon	0,152	3,362	0,001**	0,175	3,869	0,000***
Ei lainkaan	0,186	3,334	0,001**	0,204	3,681	0,000***

Vanhempien kanssa keskusteleminen (päivittäin)						
Viikoittain	0,045	1,022	0,307	0,023	0,525	0,599
Kuukausittain	0,006	0,120	0,904	-0,015	-0,311	0,756
En koskaan tai hyvin harvoin	-0,070	-1,390	0,165	-0,077	-1,531	0,126
Äidin ympäristöasenteet (ei sovi äitiini)	0,153	6,470	0,000***	0,156	6,620	0,000***
Isän ympäristöasenteet (ei sovi isääni)	0,146	5,991	0,000***	0,136	5,605	0,000***
Ystävien vaikutus (erittäin paljon)						
Melko paljon	-0,069	-1,424	0,155	-0,065	-1,344	0,179
Ei kovinkaan paljon	-0,141	-2,848	0,004**	-0,135	-2,720	0,007**
Ei lainkaan	-0,291	-5,295	0,000***	-0,281	-5,110	0,000***
Ystävien kanssa keskusteleminen (päivittäin)						
Viikoittain	-0,033	-0,699	0,485	-0,050	-1,060	0,289
Kuukausittain	-0,079	-1,599	0,110	-0,074	-1,481	0,139
En koskaan tai hyvin harvoin	-0,146	-2,729	0,006**	-0,125	-2,314	0,021*
Oppilaiden mielipiteiden ilmaisu luokassa (täysin samaa mieltä)						
Jokseenkin samaa mieltä				0,106	3,204	0,001**
En samaa enkä eri mieltä				0,062	1,714	0,087
Jokseenkin eri mieltä				0,024	0,563	0,574
Täysin eri mieltä				-0,021	-0,017	0,743
Oppilaat ottavat esille ajankohtaisia asioita luokassa (täysin samaa mieltä)						
Jokseenkin samaa mieltä				-0,100	-2,684	0,007**
En samaa enkä eri mieltä				-0,150	-3,646	0,000***
Jokseenkin eri mieltä				-0,025	-0,563	0,574
Täysin eri mieltä				-0,116	-1,991	0,047*
Opettajien kannustus (täysin samaa mieltä)						
Jokseenkin samaa mieltä				-0,160	-4,857	0,000***
En samaa enkä eri mieltä				-0,244	-7,155	0,000***
Jokseenkin eri mieltä				-0,155	-3,726	0,000***
Täysin eri mieltä				-0,324	-6,519	0,000***

F-testi	54,118		<0,001***	40,298	<0,001***
R²	0,246			0,266	
Korjattu R²	0,242			0,259	
Estimaatin keskivirhe	0,68676			0,67882	
***p<0,001, ** p<0,01, *p<0,05					

Taulukon 7. tulokset käydään läpi regressiomalleittain luvuissa 5.3 ja 5.4.

5.3 Vanhempien ja ystävien sosiaalistava vaikutus

Vanhempien ja ystävien vaikutusta tutkivaa regressiomallia tarkastellessa käydään läpi ensin mallissa olevat kontrolloidut taustamuuttujat. Taustamuuttujista selkeästi ilmastokansalaisuuteen on yhteydessä vain sukupuoli. Referenssikategoriana sukupuolimuuttujassa toimivat pojat. Tyttöjen ilmastokansalaisuus on 0,574 yksikköä korkeampaa kuin poikien. Tämä tulos on saman suuntainen, kuin ICCS- aineistosta tehdyssä tutkimuksessa pohjoismaalaisten nuorten ilmastokansalaisuudesta. Suomalaisten nuorten välillä oli myös ICCS-aineistossa havaittavissa pohjoismaissa suurin ero sukupuolten välillä ilmastokansalaisuuden voimakkuudessa. (Huang & Cheah 2021, 135.)

Asuinpaikan ja ilmastokansalaisuuden välinen suhde ei ole johdonmukainen ja vain maaseudun haja-asutusalueella asuvien vastaajien kohdalla regressiokertoimen voidaan katsoa olevan tilastollisesti merkitsevä. Maaseudun haja-asutusalueella asuvien ilmastokansalaisuus on keskimäärin 0,107 pykälää heikompaa (asteikolla 1–5) verrattuna suuren kaupungin keskustassa asuviin nuoriin. Pienemmän kaupungin keskustassa asuvilla ilmastokansalaisuus laskee hieman verrattuna ison kaupungin keskustassa asuviin ($\beta = -0,021$), kun taas esikaupunkialueella ja kuntakeskuksissa asuvien ($\beta = 0,07$) ilmastokansalaisuus on hieman korkeampaa verrattuna referenssikategoriaan. Näiden kolmen ryhmän regressiokertoimet eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Asuinpaikan ja nuorten ilmastokansalaisuuden välinen suhde ei ole siis verrattavissa aikaisemmin esiteltyihin tutkimuksiin ja niistä löytyneisiin tuloksiin ilmastoon liittyvien teemojen ja asuinpaikan yhteydestä.

Taloudellisen tilanteen osalta tilanne on samanlainen, kuin asuinpaikan, sillä vain perheen taloudellisen tilanteen melko hyväksi tai kohtalaiseksi arvioineiden ryhmien

regressiokertoimet ovat tilastollisesti merkitseviä. Melko hyväksi perheen taloudellisen tilanteen arvioineiden ilmastokansalaisuus on 0,06 pykälää ja kohtalaiseksi taloudellisen tilanteen arvioineiden 0,07 pykälää (asteikolla 1–5) korkeampaa, kuin taloudellisen tilanteen erittäin hyväksi arvioineiden ilmastokansalaisuus. Perheen taloudellisen tilanteen melko huonoksi kokevien ilmastokansalaisuus on korkeampaa, kuin tilanteen erittäin hyväksi arvioineiden, kun taas erittäin huonoksi taloudellisen tilanteen kokevien ilmastokansalaisuus on heikompaa verrattuna referenssikategoriaan. Näiden kahden alimman vastausvaihtoehdon valinneiden ryhmien regressiokertoimet eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Aikaisemmassa tutkimuksessa taloudellisen tilanteen vaikutus ilmastokansalaisuuteen on ollut selkeää ja korkeampi tulotaso on nostanut myös ilmastokansalaisuuden todennäköisyyttä myös suomalaisten nuorten keskuudessa. (Huang & Cheah 2021, 135.) Aikaisemmassa tutkimuksessa korkeampi sosioekonominen tausta on ollut ilmastokansalaisuutta vahvistava tekijä. Tämän aineiston perusteella ilmastokansalaisuuden ja tulotason välinen yhteys ei kuitenkaan ole selkeää tai täysin saman suuntaista kuin aikaisemmassa tutkimuksessa.

Asuinpaikan ja taloudellisen tilanteen ristiriitaisia vaikutuksia ilmastokansalaisuuteen voidaan tarkastella myös sen kautta, että niiden operationalisointi kyselylomakkeella painottaa vastaajien omaa arvioita. Koska vastaajat ovat iältään 14–15-vuotiaita, heidän arvionsa eivät välttämättä vastaa todellista tilannetta niin asuinpaikan kuin myöskään perheen taloudellisen tilanteen osalta. Etenkin asuinpaikan osalta voidaan pohtia sitä, kuinka hyvin nuoret tunnistavat sellaisia käsitteitä kuten esikaupunkialue tai kuntakeskus. Sen sijaan kaupungin keskusta ja maaseudun haja-asutusalueiden voidaan olettaa olevan helpommin tunnistettavissa olevia asuinpaikkoja. Tämä on hyvä ottaa huomioon näiden kahden muuttujan tuloksia arvioidessa.

Sitä, miten vahva vanhempien vaikutus on nuorten poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ja sitä kautta edelleen nuorten ilmastokansalaisuuteen, on käsitelty erikseen äidin ja isän osalta. Äidin vaikutus nuoren näkemyksiin ja sitä kautta ilmastokansalaisuuteen on selkeä ja tilastollisesti merkitsevä kaikkien vastausvaihtoehtojen kohdalla. Mitä enemmän äidillä on vaikutusta nuoren näkemyksiin, sitä enemmän vastaajilla on ilmastokansalaisuuden piirteitä. Niiden vastaajien ilmastokansalaisuus, jotka ovat valinneet vastausvaihtoehdon ”ei lainkaan”, on 0,31 pykälää matalampaa (asteikolla 1–5), kuin niiden, jotka ovat vastanneet ”erittäin paljon” äidin vaikutusta arvioivaan väittämään. Isän vaikutus nuoren näkemyksiin ja edelleen ilmastokansalaisuuteen on taas päinvastaista verrattuna äidin vaikutukseen. Mitä

enemmän isä vaikuttaa nuoren näkemyksiin poliittisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä, sitä pienemmän arvon ilmastokansalaisuuden muuttuja saa. Niiden vastaajien ilmastokansalaisuus, jotka ovat valinneet vaihtoehdon ”ei lainkaan” isän vaikutusta arvioivaan väittämään, on 0,186 pykälää korkeampaa, kuin referenssikategoriana toimivan ”erittäin paljon” vaihtoehdon valinneiden vastaajien. Kaikkien isän vaikutusta mittaavan väittämän vastausvaihtoehtojen saamat regressiokertoimet ovat tilastollisesti merkitseviä. Näin ollen hypoteesi 1.” Mikäli vanhemmat vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi” saa aineistosta sekä hypoteesia tukevia että sen kumoamista tukevia tuloksia.

Aikaisemman socialisaatiotutkimuksen perusteella on todettu, että naiset ovat sosiaalistuneet ilmaisemaan positiivisempaa arvopohjaa, kuin miehet. Tämä pätee myös ympäristöarvoihin ja sukupuolen vaikutus on todettu niin aikuisväestössä, kuin myös nuoremmissa sukupolvissa. (Leppänen ym. 2012, 173.) Tämä sukupuoleen liittyvä huomio voi mahdollisesti olla myös niiden erojen taustalla, joita isän ja äidin vaikutuksella on nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin. Jos äideillä on positiiviset mielipiteet ilmastoon ja ympäristöön liittyvistä poliittisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä, voisi vaikutuksen olettaa olevan myös nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava, jos äidillä on vahva vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin. Saman mekanismin voisi olettaa toimivan myös isän negatiivisemmän mielipidepohjan kanssa. Silloin kun isän negatiivisemmilla ilmastoon ja ympäristöön liittyvillä poliittisilla ja yhteiskunnallisilla mielipiteillä on vähemmän väliä, ilmastokansalaisuus vahvistuu. Sukupuolten välinen ero on kuitenkin vain yksi mahdollinen selitys sille, miksi äidin ja isän vaikutukset nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ovat vaikutussuunnaltaan toisilleen vastakkaiset. Lisätutkimusta kaivataan siitä, onko ilmastokansalaisuuden, vanhempien sukupuolen ja ympäristöarvojen välinen suhde samanlainen, kuin aikaisemmassa tutkimuksessa ympäristöarvojen socialisaatiosta.

Vanhempien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelemisen vaikutus nuorten ilmastokansalaisuuteen ei ole regressioanalyysin perusteella selkeä eikä saa tilastollisesti merkitseviä regressiokertoimia. Ilmastokansalaisuus kasvaa hieman suhteessa niihin, jotka keskustelevat vanhempiensa kanssa päivittäin, mitä vähemmän vanhempien kanssa keskustellaan yhteiskunnallisista ja poliittisista kysymyksistä ($\beta = 0,045$ ja $\beta = 0,006$).

Vastausvaihtoehdon ”en koskaan” kohdalla regressiokerroin muuttuu negatiiviseksi ($\beta = -0,07$) ja ilmastokansalaisuus on näillä vastaajilla matalampaa verrattuna niihin, jotka keskustelevat vanhempiensa kanssa päivittäin. Regressiokertoimet ovat myös kaikissa vastauskategorioissa pieniä ja myös tämä kertoo siitä, että vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen vaikutus ilmastokansalaisuuteen ei ole voimakasta. Koska vanhempien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelemista mittaava muuttuja ei saa tilastollisesti merkitseviä regressiokertoimia, hypoteesi 2. ”Vanhempien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on vahvistava vaikutus nuoren ilmastokansalaisuuteen” ei saa tukea aineistosta ja se hylätään. Tutkimuksessa käytettävä aineisto on kerätty keväällä 2021, jolloin sekä nuorten elämään että julkiseen keskusteluun vaikutti vahvasti globaali COVID-19 pandemia. Osa aineistosta on myös kerätty niin, että oppilaat ovat olleet etäopetuksessa (Sipinen 2022, 25). Koronapandemian tuoma poikkeustila ja -järjestelyt ja niiden vaikutus julkisessa keskustelussa käsitelyihin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin aiheisiin, voi olla yksi mahdollinen selitys sille, miksi vanhempien kanssa käydyillä keskusteluilla ei näytä olevan selvää vaikutusta ilmastokansalaisuuden piirteisiin.

Vanhempien ympäristöarvojen vaikutus ilmastokansalaisuuteen on regressiomallissa selkeää ja tilastollisesti merkitsevää. Vanhempien ympäristöarvojen vaikutusta käsitellään erikseen äidin ja isän osalta ja molempien vanhempien positiiviset ympäristöasenteet vaikuttavat myös ilmastokansalaisuutta vahvistavasti. Niiden vastaajien ilmastokansalaisuus, joidenka äidille ympäristökysymykset ovat tärkeitä, on 0,153 pykälää korkeampaa, kuin niiden vastaajien, joiden äidille ympäristökysymykset eivät ole tärkeitä. Isän osalta niiden vastaajien ilmastokansalaisuus, joiden isälle ympäristökysymykset ovat tärkeitä, on 0,146 pykälää korkeampaa. Äidin ympäristöarvojen vaikutus nuorten ilmastokansalaisuuteen on hieman voimakkaampaa, kuin isän. Tämä tulos on saman suuntainen, kuin aikaisemman tutkimuksen tulokset vanhempien ympäristöarvojen siirtymisestä lapsille (ks. esim. Leppänen ym. 2012). Näiden tulosten perusteella hypoteesi 3 ” Vanhempien ympäristöarvoilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus” saa tukea aineistosta.

Ystävien vaikutusta nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ja tämän vaikutusta edelleen ilmastokansalaisuuteen voidaan tarkastella muodostetun regressiomallin avulla ja se on osittain tilastollisesti merkitsevää. Ystävien vaikutus nuoren näkemyksiin on ilmastokansalaisuutta vahvistavaa ja referenssikategoriana toimivaan ”erittäin paljon” vastausvaihtoehtoon verrattuna ilmastokansalaisuus laskee sitä mukaa, mitä vähemmän

ystävillä on vaikutusta. Niiden vastaajien, jotka ovat vastanneet vaihtoehdon ”ei lainkaan”, ilmastokansalaisuus on 0,291 pykälää heikompaa, kuin referenssikategoriaan kuuluvien vastaajien. Kaikki muut muuttujan vastauskategoriat saavat tilastollisesti merkitsevän regressiokertoimen, paitsi vastausvaihtoehto ”melko paljon”. Tämän perusteella hypoteesi 4. ”Mikäli ystävät vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi” saa aineistosta tukea.

Viimeisenä selittävänä muuttujana vanhempien ja ystävien vaikutusta tutkivassa regressiomallissa on ystävien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskusteleminen. Ystävien kanssa keskustelemisen yhteys ilmastokansalaisuuteen on osittain selkeää, sillä vaikka regressiokertoimet ovat kaikissa vastausvaihtoehdoissa saman suuntaisia, vain yhden vastauskategorian kerroin on tilastollisesti merkittävä. Ystävien kanssa keskustelun vaikutus on ilmastokansalaisuutta vahvistava ja referenssikategoriaan ”päivittäin” verrattuna ilmastokansalaisuus heikentyy, mitä vähemmän ystävien kanssa keskustellaan. Kuitenkin vastausvaihtoehtojen ”viikoittain” ja ”kuukausittain” regressiokertoimet eivät ole tilastollisesti merkittäviä. Niiden vastaajien, jotka ovat vastanneet vastausvaihtoehdon ”en koskaan”, ilmastokansalaisuus on 0,146 pykälää heikompaa, kuin niiden vastaajien, jotka keskustelevat ystäviensä kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista päivittäin. Näin hypoteesi 5. ”Ystävien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus” saa heikkoa tukea aineistosta.

5.4 Koulun sosiaalistava vaikutus

Kun koulun sosiaalistavaa vaikutusta mittaavat selittävät muuttujat lisätään regressiomalliin, sillä on vaikutusta myös jo mallissa aikaisemmin mukana olleisiin muuttujiin. Kontrolloitujen taustamuuttujien osalta muutos näkyy sekä muuttujien regressiokerroimissa että niiden tilastollisessa merkitsevyydessä. Sukupuolen osalta muuttujan regressiokerroin laskee hieman ($\beta=0,551$), mutta se säilyy tilastollisesti merkitsevä. Asuinpaikan osalta esikaupunkialueella ja kuntakeskuksessa asuvien regressiokertoimista on tullut sekä hieman korkeampia että myös tilastollisesti merkitseviä. Näin ollen voidaan sanoa, että toisessa regressiomallissa esikaupunkialueella asuvien ilmastokansalaisuus on 0,073 pykälää ja kuntakeskuksessa tai muussa taajamassa asuvien ilmastokansalaisuus on 0,078 pykälää voimakkaampaa (asteikolla

1–5), kuin suurten kaupunkien keskustoissa asuvien vastaajien ilmastokansalaisuus. Taloudellisen tilanteen muuttujan osalta koulumuuttujien lisääminen regressiomalliin nostaa hieman jo aikaisemmin tilastollisesti merkitsevien kategorioiden ”melko hyvä” ja ”kohtalainen” regressiokertoimia, mutta ei vaikuta muuttujan muiden kategorioiden tilastolliseen merkitsevyyteen.

Kouluun liittyvien muuttujien lisäämisellä osaksi regressiomallia on vaikutusta myös vanhempien ja ystävien vaikutusta mittaaviin selittäviin muuttujiin. Esimerkiksi äidin vaikutusta nuorten poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteisiin ja sitä kautta ilmastokansalaisuuteen mittaavan muuttujan regressiokertoimet laskevat hieman. Muuttujan regressiokertoimen muuttuminen vahvistaa näin eroa niiden nuorten välillä, joiden poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin äiti vaikuttaa, ja joiden ei. Isän vaikutuksen suhteen uusien muuttujien lisääminen malliin nostaa hieman muuttujan regressiokertoimia ja näin vahvistaa sitä, että isän vaikutus nuorten poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ja sitä kautta ilmastokansalaisuuteen, on ilmastokansalaisuutta heikentävä. Vanhempien kanssa keskustelemisen vaikutusta koulumuuttujien lisäämisellä ei ole suurta vaikutusta. Vanhempien ympäristöarvojen osalta uudet muuttujat nostavat hieman äidin ja laskevat isän ympäristöasenteiden ilmastokansalaisuutta vahvistavaa vaikutusta. Uusien koulumuuttujien lisäämisen vaikutukset ystävien sosiaalistavaa vaikutusta mittaavien selittävien muuttujien regressiokertoimiin eivät ole merkittäviä, eikä niillä ole vaikutusta kummankaan muuttujan vastausvaihtoehtojen tilastolliseen merkittävyyteen.

Luokan avoimen keskusteluilmapiirin vaikutusta ilmastokansalaisuuteen mitataan tässä tutkimuksessa kahdella eri muuttujalla: oppilaat ilmaisevat mielipiteitään luokassa ja oppilaat ottavat esille ajankohtaisia asioita luokassa. Oppilaiden mielipiteiden ilmaisun vaikutukset ilmastokansalaisuuteen eivät ole selkeitä ja vain yhden kategorian regressiokertoimen voidaan katsoa olevan tilastollisesti merkitsevä. Niiden vastaajien, jotka ovat vastanneet väittämään vaihtoehdot ”jokseenkin samaa mieltä” ($\beta=0,106$), ”en samaa enkä eri mieltä” ($\beta=0,062$) ja ”jokseenkin eri mieltä” ($\beta=0,024$), ilmastokansalaisuus näyttää olevan vahvempaa, kuin referenssikategoriaan ”täysin samaa mieltä” kuuluvien vastaajien. Niiden vastaajien, jotka ovat vastanneet vaihtoehdon ”täysin eri mieltä”, ilmastokansalaisuus on puolestaan 0,021 pykälää matalampaa (asteikolla 1–5), kuin referenssikategoriaan kuuluvien vastaajien. Näistä

tuloksista tilastollisesti merkitsevä on vain ”jokseenkin samaa mieltä” vastanneiden kategorian regressiokerroin.

”Oppilaat ottavat esille ajankohtaisia poliittisia tapahtumia keskusteltavaksi” -muuttujan vaikutus ilmastokansalaisuuteen on selvempi, kuin myös avointa luokkailmapiiriä mittaavan oppilaiden mielipiteiden ilmaisun. Muuttujan eri kategorioiden regressiokertoimet ovat negatiivisia, eli vastaajien ilmastokansalaisuus heikkenee mitä vähemmän vastaajan mielestä ajankohtaisia aiheita tuodaan luokassa esiin verrattuna niihin vastaajiin, jotka ovat olleet väittämän kanssa täysin samaa mieltä. ”Täysin eri mieltä” kategoriaan kuuluvien vastaajien ilmastokansalaisuus on 0,166 pykälää heikompaa, kuin väittämän kanssa täysin samaa mieltä olevien ilmastokansalaisuus. Kaikkien muiden vastauskategorioiden regressiokertoimet ovat myös tilastollisesti merkittäviä paitsi vaihtoehdon ”jokseenkin eri mieltä”.

Näiden kahden luokan avointa keskusteluilmapiiriä mittaavien väittämien perusteella hypoteesi 6 ”Luokan avoimella keskusteluilmapiirillä on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus” saa osittaista tukea aineistosta. Vaikka ensin käsitellystä oppilaiden mielipiteen ilmaisua mittaavan muuttujan tuloksista ei saatu tukea hypoteesille, toisena käsitellyllä muuttujalla todettiin kuitenkin olevan ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus.

Viimeisenä koulun sosiaalistavaa vaikutusta käsittelevänä muuttujana on opettajien kannustus poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisemiseen. Opettajien kannustamisen vaikutus ilmastokansalaisuuteen näyttäytyy regressiomallissa selkeänä ja tilastollisesti merkitsevä. Referenssikategoriana toimii tässäkin muuttujassa vastausvaihtoehto ”täysin samaa mieltä”, joten negatiiviset regressiokertoimet kertovat siitä, että ilmastokansalaisuuden taso laskee, mitä vähemmän opettajat kannustavat oppilaita poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisuun. Niiden vastaajien ilmastokansalaisuus, jotka ovat vastanneet väittämään ”täysin eri mieltä”, on 0,324 pykälää heikompaa verrattuna referenssikategoriaan, eli vastaajiin, jotka olivat väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Näin ollen hypoteesi 7 ”Opettajien rohkaisulla poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisemiseen on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus” saa aineistosta tukea.

Taulukko 8. Tutkimuksen hypoteesit ja niiden aineistosta saama tuki

Hypoteesit		Hypoteesin saama tuki
------------	--	-----------------------

Hypoteesi 1.	Mikäli vanhemmat vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi	Osittainen tuki aineistosta
Hypoteesi 2.	Vanhempien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on vahvistava vaikutus nuoren ilmastokansalaisuuteen	Ei saa tukea aineistosta
Hypoteesi 3.	Vanhempien ympäristöarvoilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus	Saa tukea aineistosta
Hypoteesi 4.	Mikäli ystävät vaikuttavat vahvasti nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin, heidän vaikutuksensa myös nuoren ilmastokansalaisuuteen on vahvempi	Saa tukea aineistosta
Hypoteesi 5.	Ystävien kanssa käydyillä politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita koskevilla keskusteluilla on nuoren ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus	Heikko tuki aineistosta
Hypoteesi 6.	Luokan avoimella keskusteluilmapiiirillä on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus	Osittainen tuki aineistosta
Hypoteesi 7.	Opettajien rohkaisulla poliittisten ja yhteiskunnallisten mielipiteiden ilmaisemiseen on ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus	Saa tukea aineistosta

6 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ilmastokansalaisuuden piirteiden ilmenemistä suomalaisissa nuorissa sekä sitä, miten vanhemmat, ystävät ja koulu ovat yhteydessä nuorten ilmastokansalaisuuteen. Ilmastokansalaisuus on normatiivinen kansalaisuuskäsite, jossa kansalaisuuteen kuuluviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin liitetään ympäristöön ja ilmastoon liittyviä kestävään toimintaan ohjaavia näkökulmia. Vanhempien, ystävien ja koulun vaikutusta ilmastokansalaisuuteen tutkittiin poliittisen sosialisoinnin kautta. Poliittisella sosialisoinnilla viitataan prosessiin, jossa yksilö omaksuu yhteiskunnassa vallalla olevat poliittiset normit ja toimintatavat. Sosiaalistumisen prosessi tapahtuu suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja muihin kansalaisiin. Vanhempien, ystävien ja koulun on poliittisen sosialisoinnin tutkimuksessa todettu olevan sosialisointiaagentteja eli toimijoita, jotka osallistuvat poliittisen sosialisoinnin prosessiin. Aineistona tutkimuksessa käytettiin EPIC-hankkeen keväällä 2021 keräämää poikkileikkausaineistoa, jonka vastaajina ovat suomalaiset yhdeksäsluokkalaiset.

Tutkimuksessa tehdyn analyysin perusteella voidaan sanoa, että suomalaisista nuorista on löydettävissä ilmastokansalaisuuden piirteitä. Ilmastokansalaisuuden summamuuttujan frekvenssitarkastelusta havaittiin, että 43,9 prosenttia vastaajista voidaan määritellä ilmastokansalaisiksi. Ilmastokansalaisuuden piirteet operationalisoitiin tässä tutkimuksessa aikaisemman tutkimuksen kautta tukeutuen etenkin Jagersin ja kollegoiden artikkeliin (2014). Ilmastokansalaisuuden summamuuttuja muodostettiin kolmea eri ilmastokansalaisuuden ideaalia mittaavista väittämistä. Suhteellisen korkea ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintyminen aineistossa herättää kysymyksen siitä, onko ilmastokansalaisuus enemmänkin normi kuin poikkeus nuorten keskuudessa. Nuorten on argumentoitu suosivan erilaisia poliittisen osallistumisen muotoja, kuin aikaisemmat sukupolvet. Onkin mielenkiintoista pohtia, onko nuorten suhteellisen korkea ilmastokansalaisuus yhteydessä siihen, että ilmastoon liittyvissä kysymyksissä ei-institutionaaliset poliittisen osallistumisen muodot ovat olleet esimerkiksi mediassa esillä. Ilmastolakot, mielenosoitukset ja esimerkiksi ympäristöystävällinen kuluttaminen ovat myös alaikäisille kansalaisille tarjolla olevia poliittisen osallistumisen muotoja. Nuorille on myös julkisessa keskustelussa annettu toimijuutta ilmasto- ja ympäristökysymyksissä ja myös tämä voi mahdollisesti olla nuorten ilmastokansalaisuutta lisäävä tekijä.

Toisaalta huomio kiinnittyy ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymisen tarkastelussa myös siihen, että ne nuoret, jotka eivät joko osanneet antaa mielipidettä väittämiin tai kokivat ne hankaliksi ja vastasivat siksi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”, oli suurin yksittäinen vastaajajoukko. Ilmastokansalaisuuteen liittyvä polarisaatio niiden vastaajien välillä, joilla on ilmastokansalaisuuden piirteitä ja niiden, joilla ei ole ilmastokansalaisuuden piirteitä, näyttäytyy tässä tutkimuksessa suhteellisen pienenä ja nuorten vastaukset ovat selkeästi painottuneet kohti ilmastokansalaisuuden piirteitä. Tämä lopulta tukee ajatusta nuorista jokseenkin homogeenisenä ryhmänä suhteessa ilmastokansalaisuuteen, vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa on myös haastettu ajatusta nuorista yhtenäisenä ryhmänä suhteessa esimerkiksi ilmastohuoleen.

Ilmastokansalaisuutta mitataan tässä tutkimuksessa väittämällä, jotka koskevat ilmastoon, kansalaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyviä asenteita. Onkin tärkeää pohtia sitä, voiko kansalaisuutta tutkia pelkkien asenteiden pohjalta ilman, että samalla tutkitaan myös vastaajan kansalaisuuden käytännön ilmentymistä. Ilmastokansalaisuuden tutkiminen asenteiden kautta herättää myös kysymyksen siitä, muuttuvatko nämä asenteet poliittiseksi toiminnaksi ajan myötä. Etenkin alaikäisten kansalaisten kohdalla oletetun ilmastokansalaisuuden realisoituminen poliittiseksi toiminnaksi on relevantti kysymys, sillä he eivät pääse toteuttamaan kansalaisuuden institutionaalisia muotoja ennen täysi-ikäistymistään. Vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa on argumentoitu, että nuorten kansalaisuuden toteuttamisen tavat ovat muita, kuin perinteisiä poliittisen osallistumisen institutionaalisia muotoja, on juuri institutionaalisia muotoja käytetty usein kansalaisosallistumisen mittarina. Tämän tutkimuksen yhdeksi rajoitteeksi muodostuukin juuri se, että vaikka suomalaisilla nuorilla voidaan todeta olevan ilmastokansalaisuuden piirteitä, tutkimuksen tutkimuskysymysten asettelun puitteissa ei voida todentaa sen muuttumista sellaiseksi poliittiseksi toiminnaksi, joka olisi ilmastokansalaisuuden ideaalien mukaista.

Toinen ja kolmas tutkimuskysymys pohtivat vanhempien, ystävien ja koulun vaikutusta nuorten ilmastokansalaisuuteen. Näihin tutkimuskysymyksiin vastattiin lineaarisen regressioanalyysin avulla. Ennen regressioanalyysia asetettiin myös tutkimuksessa testattavat hypoteesit, jotka muodostettiin poliittisen sosialisointiteorian pohjalta, koska aikaisempaa tutkimusta poliittisen sosialisointiteorian vaikutuksista ilmastokansalaisuuteen ei ole tehty. Tutkimuskysymyksiin vastaamista varten muodostettiin kaksi erillistä regressiomallia, joista ensimmäisellä tutkittiin vanhempien ja ystävien sosiaalistavaa vaikutusta. Tämän

regressiomallin perusteella voidaan todeta, että sekä vanhemmat että ystävät ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen. Poliittisen sosialisointin mekanismeista ilmastokansalaisuudelle merkittäviksi nousivat äidin ja ystävien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin sekä vanhempien ympäristöarvojen vaikutus nuoren ilmastokansalaisuuteen. Isän vaikutus nuoren näkemyksiin ja sen kautta ilmastokansalaisuuteen näyttöä puolestaan ilmastokansalaisuutta heikentävänä. Poliittisen sosialisointin tutkimuksesta poiketen vanhempien kanssa käydyillä keskusteluilla poliittisista ja yhteiskunnallisista aiheista ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta nuorten ilmastokansalaisuuteen. Ystävien kanssa käytyjen keskustelujen vaikutus näyttöä analyysissa selkeänä, mutta se ei suurimmalta osalta ollut tilastollisesti merkitsevää. Se, että vanhempien ja ystävien kanssa keskustelun vaikutus ilmastokansalaisuuteen on tässä tutkimuksessa heikkoa, on hieman yllättävää, sillä aikaisemmassa poliittisen sosialisointin tutkimuksessa juuri keskustelun on todettu olevan vanhempien ja ystävien osalta tärkeä sosialisointin mekanismi (ks. esim. Quintelier 2015). Sen sijaan vanhempien ympäristöarvoilla todettiin olevan aikaisempaa ympäristöarvojen siirtymisen tutkimusta mukailleen nuorten ilmastokansalaisuutta vahvistava vaikutus.

Jotta tutkimuksessa voitiin vastata kolmanteen, koulun ja kansalaiskasvatuksen sosiaalistavaa vaikutusta käsittelevään tutkimuskysymykseen, regressiomalliin lisättiin avointa luokkailmapiiriä ja opettajan kannustusta mittaavat muuttujat. Tämän toisena muodostetun regressiomallin tulosten perusteella voidaan sanoa, että koulu ja kansalaiskasvatus ovat yhteydessä nuoren ilmastokansalaisuuteen. Aikaisempaa poliittisen sosialisointin tutkimusta mukailleen sekä avoin luokkailmapiiri että opettajan kannustus olivat yhteydessä ilmastokansalaisuuden piirteiden ilmenemiseen ja voimakkuuteen nuorilla.

Sosioekonomisista taustamuuttujista, joita regressiomalleissa kontrolloitiin, sukupuoli nousi selkeästi esiin ilmastokansalaisuuteen vaikuttavana tekijänä. Tyttöjen ilmastokansalaisuus näyttöä analyysissa selkeästi poikia voimakkaampana. Sukupuolella oli vaikutusta myös vanhempien sosiaalistavaan vaikutukseen ja etenkin vanhempien vaikutuksessa nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin voitiin nähdä eroja äidin ja isän mielipiteiden vaikutusten välillä. On mielenkiintoista, että myös tämän tutkimuksen perusteella nuoret toisintavat vahvasti aikuisväestöstä löytyviä malleja liittyen esimerkiksi ilmastohuolen ja sukupuolen yhteyteen (ks. esim. McCright & Xiao 2014). Sukupuolen vaikutus ilmastokansalaisuuteen tukee myös ajatusta siitä, että ilmastokansalaisuus on sekä

teoreettisesti että myös empiirisesti lähellä ilmastohuolen käsitettä. Toisaalta, kun tarkastellaan sukupuolen merkitystä poliittisen sosialisoinnin kirjallisuudessa, pojilla on yleensä todettu korkeampia tuloksia erilaisilla poliittisen sosialisoinnin mittareilla, kuten kiinnostuksella politiikkaan ja politiikkatietoudella. Pojilla on myös todettu yleisesti olevan korkeampi sisäinen kansalaispätevyys, kuin tytöillä. (Arens & Watermann 2017, 935). Ilmastokansalaisuuden ja sukupuolen yhteys herättää kysymyksen siitä, voisiko ilmastokansalaisuus tukea myös nuorten sosiopoliittista oppimista, niin kuin aikaisemmassa tutkimuksessa on argumentoitu nuorten ilmastoaktiivisuuden osalta (Bandura & Cherry 2020). Ilmastokansalaisuuden ja kansalaispätevyyden välinen suhde olisi myös mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde.

Tämän tutkimuksen perusteella poliittisen sosialisoinnin prosessi ja sosialisointiajenteista vanhemmat, ystävät ja koulu ovat yhteydessä ilmastokansalaisuuden piirteiden esiintymiseen suomalaisissa nuorissa. Tutkimukseen valittuja sosialisointiajenteja on kuitenkin myös hyvä tarkastella kriittisesti. Koulun sosiaalistavaa vaikutusta mittavien muuttujien lisääminen regressiomalliin nosti mallin selitysvahvuutta vain 1,7 prosenttia, jolloin koko mallin selitysvahvuus nousi 25,9 prosenttiin. Tämä kertoo siitä, että vanhemmat ja ystävät nousevat tässä tutkimuksessa paljon vahvempaan asemaan ilmastokansalaisuuden vaihtelun selittäjinä kuin koulu. Koulun heikkoa sosiaalistavaa vaikutusta voi selittää suomalaisten koulujen depolitisaatio, joka tapahtui vastareaktiona 1970-luvun yli-politisaatiokehitykselle. Depolitisaation myötä politiikka ja poliittisuus häivytettiin mahdollisimman tehokkaasti suomalaisesta koulujärjestelmästä. (Elo 2011, 13.) Ilmastokansalaisuuden kohdalla koulujen depolitisaatio voisi tarkoittaa sitä, että vaikka opetussuunnitelmassa on ekososiaalisen sivistyksen myötä ilmastokansalaisuutta vastaavia opetussisältöjä, ei ilmastonmuutosta esitetä poliittisena ja yhteiskunnallisena kysymyksenä. Tämän tutkimuksen valossa koulu ei näyttäyty vahvana sosialisointiajenttina ilmastokansalaisuudelle, vaikka aikaisemmassa poliittisen sosialisoinnin tutkimuksessa on saatu viitteitä siitä, että koulu voisi toimia tasaavana tekijänä esimerkiksi kansalaispätevyydessä perhe- ja muun taustan vuoksi syntyneisiin eroihin (Hannuksela ym. 2022, 81). Tutkimuksen tulokset eivät myöskään tue Andrew Dobsonin (2007) ajatusta siitä, että koulu on ilmastokansalaisuuden sosialisoinnin kannalta merkittävä toimija.

Regressiomallin multikollineaarisuuden tarkastelun yhteydessä huomattiin myös, että vanhemmat ja ystävät ovat sosialisointiajenteina yhteydessä toisiinsa. Vanhempien ja

ystävien vaikutusta ja vanhempien ja ystävien kanssa keskustelua mittaavien muuttujien välisistä ristiintaulukoinneista huomattiin, että ne nuoret, joiden poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin vanhemmilla on vaikutusta, olivat myös arvioineet vahvaksi ystävien vaikutuksen heidän näkemyksiinsä. Samoin ne nuoret, jotka keskustelivat vanhempien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista aiheista, keskustelivat niistä myös ystäviensä kanssa. Tämä on mielenkiintoinen huomio, sillä poliittisen sosialisointien agenttien vaikutuksesta toistensa toimintaan on suhteellisen vähän tutkimustietoa (Quintelier 2015, 25).

Mielenkiintoinen näkökulma jatkotutkimukselle olisi tarkastella nuoria itseään ilmastokansalaisuuden sosialisointiagentteina suhteessa omaan lähipiiriinsä. Ystävien sosiaalistavan vaikutuksen kohdalla näin tehdään myös tässä tutkimuksessa. Kuten jo aikaisemmin on todettu, nuoret nähdään ryhmänä, jolle on annettu vastuu ilmastokriisin ratkaisusta, mutta samalla poliittisen sosialisointien teoriassa nuoria on käsitelty objekteina, joille sosiaalistuminen tapahtuu. Kuten aikaisemmin todettu, poliittisen sosialisointien uudempi tutkimus näkee sosiaalistumisen vuorovaikutuksellisen prosessina, jossa myös sosiaalistumisen kohteilla on toimijuus. Ilmastokansalaisuuden sosialisointien tarkasteleminen ”trickle-up” vaikutuksen näkökulmasta, jossa nuoret toimivat sosialisointiagentteina suhteessa omiin vanhempiinsa, olisi hyvin mielenkiintoista. Jatkotutkimuksen näkökulmasta myös nuorten ilmastokansalaisuuden vertailu aikuisväestöön olisi mielenkiintoista, sillä kuten aikaisemmassa tutkimuksessa suomalaisten ilmastohuolesta on todettu, ilmastohuolta esiintyy suhteellisen tasaisesti kaikissa ikäryhmissä. Tutkimalla aikuisväestöä ilmastokansalaisuuden mittaristo olisi myös helpommin yhdistettävissä toteutuneen tai suunnitellun poliittisen toiminnan mittaamiseen.

Ilmastokansalaisuus on normatiivinen kansalaisuuskäsite, joka sisältää ajatuksen siitä, millainen kansalaisten poliittinen toiminta on oikein ja mistä syistä niin pitäisi toimia. Ilmastokansalaisuus keskittyy kuitenkin vain pieneen osaan kansalaisuutta ja poliittisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tutkimalla ilmastokansalaisuutta empiirisesti kvantitatiivisilla menetelmillä saatetaan menettää osa niistä normatiivisista ulottuvuuksista, joita käsite sisältää. Ilmastokansalaisuuden tutkiminen kvalitatiivisilla menetelmillä, esimerkiksi haastattelumetodilla, voisi antaa paremman mahdollisuuden pureutua normatiiviseen ajatukseen ilmastokansalaisten toiminnan motivaattoreista ja siitä, miten ne ovat syntyneet. Tärkeä pohdinta on myös se, eroaako ilmastokansalaisuus toiminnan katalysaattorina esimerkiksi ilmastohuolesta merkittävästi. On hyvä pohtia, onko ilmastokansalaisuuden

suurin anti toimia teoreettisena mallina, jonka avulla voidaan kehittää kansalaisuutta yleiskäsitteenä eteenpäin vastaamaan paremmin uusia globaaleja haasteita. Näin ollen ilmastokansalaisuuden empiirinen tutkiminen pelkillä kvantitatiivisilla menetelmillä ei välttämättä tuo uutta tietoa tutkimuskentälle, joka käsittelee ilmastonmuutoksen vaikutuksia kansalaisten poliittiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Lähteet

- Albrecht, Eerika; Tokola, Nina; Leppäkoski, Elina; Sinkkonen, Juni; Mustalahti, Irmeli; Ratamäki, Outi; Viljanen, Jukka (2020). Nuorten ilmastohuoli ja ympäristökansalaisuuden muotoutuminen. Teoksessa Pekkarinen, Elina; Tuukkanen, Terhi (toim.) *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja, 2020:4, 99–110.
- Alford, John R.; Funk, Carolyn L; Hibbing, John R. (2005). Are Political Orientations Genetically Transmitted?. *American Political Science Review*, 99:2, 153–167.
- Allianssi (2019). Nuorten äänestämiskiinnostus nousi eduskuntavaaleissa, mahtavaa! Julkaistu: 25.5.2019. Saatavilla: <https://nuorisoala.fi/nuorten-aanestysaktiivisuus-nousi-eduskuntavaaleissa-mahtavaa/>. Luettu: 16.4.2023.
- Arens, A. Katrin; Watermann, Rainer (2017). Political Efficacy in Adolescence: Development, Gender Differences, and Outcome Relations. *Developmental Psychology*, 53:5, 933–948.
- Bandura, Albert (1977) *Social learning theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Bandura, Albert; Cherry, Lynne (2020). Enlisting the Power of Youth for Climate Change. *American Psychologist*, 75:7, 945–951.
- Barry, John (2016). Citizenship and (Un)sustainability A Green Republican Perspective. Teoksessa Gardiner, Stephen Mark; Thompson, Allen (toim.) *The Oxford handbook of environmental ethics*. New York: Oxford University Press.
- Beaumont, Elizabeth (2010). Political Agency and Empowerment: Pathways for Developing a Sense of Political Efficacy in Young Adults. Teoksessa Sherrod, Lonnie R.; Torney-Purta, Judith; Flanagan, Constance A. (toim.) *Handbook of Research on Civic Engagement in Youth Account*, Somerset: Wiley, 525–558.

- Beaumont, Elizabeth (2011) Promoting Political Agency, Addressing Political Inequality: A Multilevel Model of Internal Political Efficacy. *Journal of Politics*, 73:1, 216–231.
- Bell, Derek R (2005). Liberal Environmental Citizenship. *Environmental Politics*, 14:2, 179–194.
- Berglund, Christer; Matti, Simon (2006). Citizen and consumer: the dual role of individuals in environmental policy. *Environmental Politics*, 15:4, 550–571.
- Borg, Sami; Kestilä-Kekkonen, Elina (2017). Viisi väitettä osallistumisesta. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen & Paul-Erik Korvela (toim.) *Poliittinen osallistuminen Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi.
- Carter, Neil (2007). *The politics of the environment: Ideas, activism, policy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Chou, Mark (2017). Disengaged Young People and Political Disengagement in Anglo-American Democracies. Teoksessa Chou, Mark; Gagnon, Jean-Paul; Hartung Catherine; Pruitt, Lesley J. (toim.) *Young People, Citizenship and Political Participation: Combating Civic Deficit?* Lontoo: Rowan & Littlefield International Ltd, 1–30.
- Dean, Hartley (2002). Green Citizenship. *Social Policy & Administration*, 35:5, 490–505.
- Dobson, Andrew (2003). *Citizenship and the Environment*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Dobson, Andrew (2007). Environmental Citizenship: Towards Sustainable Development. *Sustainable Development*, 15, 276–285.
- Elo, Kimmo (2011). Mistä nuoret äänestäjät tulevat? Havaintoja kodin poliittisuuden vaikutuksesta nuorten politiikkakiinnostukseen ja äänestämishalukkuuteen. *Politiikka* 53:1, 5–15.

Eränpalo, Tommi (2012). Onko kuva suomalaisnuorten yhteiskunnallisesta passiivisuudesta harhaa?. *Kasvatus & Aika*, 6:1, 23–38.

Flanagan, Constance A.; Sherrod, Lonnie R. (1998). Youth Political Development: An Introduction. *Journal of Social Issues*, 54:3, 447–456.

Gabrielson, Teena (2008). Green citizenship: A review and Critique. *Citizenship Studies*, 12:4, 429–446.

Grønhøj, Alice; Thøgersen, John (2009). Like father, like son? Intergenerational transmission of values, attitudes, and behaviours in the environmental domain. *Journal of Environmental Psychology*, 29:4, 414–42.

Hannuksela, Venla; Korventausta, Miikka; Sipinen, Josefina (2021). Luokkatovereiden, opettajien ja yhteiskuntaopin opetusmenetelmien yhteys kansalaispätevyyteen. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina; Tiihonen, Aino (toim.) *Nuoret kansalaiset Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyydestä*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeista 2022:11, Helsinki: PunaMusta Oy, 80–97.

Harrinvirta, Markku (2019). Nuoret kansavallan suunnannäyttäjinä. Onko Suomessa näkyvissä demokratiasta irtaantumista? Teoksessa Pekkarinen, Elina; Myllyniemi, Sami (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 60, 115–130.

Hatemi, Peter K; Ojeda, Cristopher (2020). The Role of Child Perception and Motivation in Political Socialization. *British Journal of Political Science*, 51, 1097–1118.

Huang, Lihong; Cheach, Saiki Lucy (2021). The Young Environmental Citizens in Nordic Countries: Their Concerns, Values, Engagement, and Intended Future Actions. Teoksessa Biseth, Heidi; Hoskins, Bryony, Huang Lihong (toim.) *Northern Lights on Civiv and Citizenship Education A Cross-national Comparison of Nordic Data from ICCS*.

- Huttunen, Janette (2023). *Young People, democracy and political participation Four perspectives on younger citizens' democratic engagement in Finland*. Åbo: Åbo Akademi University.
- Huttunen, Janette; Albrecht, Eerika (2021). The framing of environmental citizenship and youth participation in the Fridays for Future Movement in Finland. *Fennia*, 199(1), 46–60.
- Huttunen, Suvi; Aro, Riikka; Salo, Miikka; Turunen, Anni (2019). Ympäristökansalaisuudesta aineksia ilmastokriisin ratkaisuun?. *Versus*, 23.6.2019. Saatavilla: <https://www.versuslehti.fi/kriittinentila/ymparistokansalaisuudesta-aineksia-ilmastokriisin-ratkaisuun/>. Luettu: 9.10.2020.
- Hulme, Mike (2015). (Still) Disagreeing About Climate Change: Which Way Forward?. *Zygon*, 50:4, 893–905.
- Hyman, Herbert (1959). *Political socialization: A study on the psychology of political behavior*. Glencoe: The Free Press.
- Ingelehart, Ronald (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- IPCC (2018) Summary for Policymakers. Teoksessa Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (toim.) *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate*. Cambridge, Iso-Britannia ja New York, USA: Cambridge University Press, 3–24.
- Jagers, Sverker C. (2009). In search of the ecological citizen. *Environmental Politics*, 18:1, 18-36.

- Jagers, Sverker C.; Martinsson, Johan; Matti, Simon (2014). Ecological citizenship: a driver of pro-environmental behavior?. *Environmental Politics*, 23:2, 434-453.
- Jagers, Sverker C.; Matti, Simon (2010). Ecological Citizens: Identifying Values and Beliefs that Support Individual Environmental Responsibility among Swedes. *Sustainability*, 2, 1055-1079.
- Janoski, Thomas; Gran, Brian (2002). Political Citizenship: Foundation of Rights. Teoksessa: Isin, Engin F.; Turner, Bryan S. (toim.) *Handbook Of Citizenship Studies*. Lontoo: Sage, 13-52.
- Kaakkinen, Markus; Ellonen, Noora (2023a). Regressioanalyysi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/regressio/analyysi/>. Luettu: 28.3.2023.
- Kaakkinen, Markus; Ellonen Noora (2023b). Regressioanalyysin oletukset. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/regressio/oletukset/>. Luettu: 28.3.2023.
- Kaakkinen, Markus; Ellonen Noora (2023c). Regressiomallin arviointi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/regressio/arviointi/>. Luettu: 28.3.2023.
- Kallio, Kirsi Pauliina (2016). Youthful Political Presence: Right, Reality and Practice of the Child. *Politics, Citizenship and Rights*, 7, 89-110.
- Kestilä-Kekkonen, Elina; Tiihonen Aino (2022). Johdanto. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina; Tiihonen, Aino (toim.) *Nuoret kansalliset Tilastollinen tutkimus*

yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevydestä. Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeista 2022:11, Helsinki: PunaMusta Oy, 16–22.

Korventausta, Miikka; Järvinen, Tero; Jaakkola, Tomi; Veermans, Marjaana (2021). Yhteiskuntaopin opetus ja poliittinen kiinnittyminen peruskoulun yläluokilla. *Ainedidaktiikka*, 5:1, 23–42.

Koskimaa, Vesa (2011). ”Joku porukka tekee jotain päätöksiä tuolla jossain”: tutkimus laman jälkeen varttuneen nuorison politiikkakäsityksistä. *Politiikka*, Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu 53:2, 3. artikkeli.

Koskinen, Sanna (2010). *Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina Ympäristökasvatuksen näkökulma osallistumiseen*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 98.

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2023a). Keskiluvut. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/keskiluvut/keskiluvut/>. Luettu: 28.3.2023.

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2023b). Ristiintaulukointi. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi/>. Luettu: 21.4.2023.

Latta, Alex P. (2007). Location Democracies Politics in Ecological Citizenship. *Environmental Politics*, 16:3, 377–393.

Lehtonen, Tommi; Niemi, Mari K.; Perälä, Annu; Pitkänen, Ville; Westinen, Jussi (2020). *Ilmassa ristivetoa Löytyykö yhteinen ymmärrys? Tutkimus kansalaisten, kuntapäätäjien ja suuryritysten johtajien ilmastoasenteista*. e2 Tutkimus ja Vaasan yliopisto.

- Leppänen, Jaana M; Haahla, Anu E.; Lensu, Anssi M.; Kuitunen, Markku T.
(2012). Parent-Child Similarity in Environmental Attitudes: A Pairwise Comparison. *The Journal of Environmental Education*, 43:3, 162–176.
- Lepola, Outi; Kokko, Venla (2015). *Nuoret poliittisina toimijoina – äänestäminen ei riitä*. Nuorisotutkimusseura ry, Näkökulma, 5.
- Manganelli, Sara; Lucidi, Fabio; Alivernini, Fabio (2015). Italian adolescents' civic engagement and open classroom climate: The mediating role of self-efficacy. *Journal of applied developmental psychology* 41, 8–18.
- Martinsson, Johan; Lundqvist, Lennart J. (2010). Ecological citizenship: coming out 'clean' without turning 'green'?. *Environmental Politics*, 19:4, 518–537.
- McAvoy, Paula; Reyes, Gladys (2015). Political Socialization. Teoksessa Thompson, Sherwood (toim.) *Encyclopedia of Diversity and Social Justice*. Lanham: Rowan & Littlefield, 787–791.
- McCright, Aaron M.; Xiao, Chenyang (2014). Gender and Environmental Concern: Insights from Recent Work and for Future Research. *Society & Natural Resources*, 27:10, 1109–1113.
- McDevitt, Michael; Chaffee, Steven (2002). From Top-Down to Trickle-Up Influence: Revisiting Assumptions About the Family in Political Socialization. *Political Communications*, 19:3, 281–301.
- Metelinen, Sami (2019). *Elämänmuutoksen empijät Suomalainen on valmis ilmastotoimiin, kunhan naapurikin on*. Eva analyysi no. 73. Saatavilla: https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/06/eva_analyysi_no_73-5.pdf. Luettu: 24.3.2023.
- Mehtäläinen, Jouko; Niilo-Rämä, Mikko; Nissinen, Virva (2017). *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2016 -tutkimuksen päätulokset*. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä.

Melo-Escrihuela, Carme (2008). Promoting ecological citizenship: rights, duties and political agency. *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, 7:2, 113–134.

Min, Joohong; Silverstein, Merril; Lendon, Jessica P. (2012). Intergenerational transmission of values over the family life course. *Advances in Life Course Research*, 17:3, 112–120.

NASA (2023). *The Causes of Climate Change*. Saatavilla: <https://climate.nasa.gov/causes/>.
Luettu: 3.1.2023.

Nuorisolaki 2016/1285. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Ojala, Maria (2015). Climate change skepticism among adolescents. *Journal of Youth Studies*, 18:9, 1135–1153.

Ojeda, Christopher; Hatemi, Peter K. (2015). Accounting for the Child in the Transmission of Party Identification. *American Sociological Review*, 80:6, 1150–1174.

Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.

Pickard, Sarah (2019). *Politics, Protest and Young People. Political Participation and Dissent in 21st Century Britain*. Lontoo: Palgrave MacMillan.

Pienmäki, Mari; Marttila, Maarit; Colliander, Marjukka (2021). ”Vegenakkeja ja pyöräilyä” – kyselytutkimus kaupungissa asuvien nuorten ympäristökansalaisuudesta. *Nuorisotutkimus*, 39:2, 27–45.

Pihkala, Panu; Sangervo Julia; Jylhä, Kirsti M. (2021). Nuorten ilmastoahdistus ja ympäristötunteet. Teoksessa Kiilakoski, Tomi (toim.) *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, Opetus- ja kulttuuriministeriö.

- Piispa, Mikko; Myllyniemi, Sami (2019). Nuoret ja ilmastonmuutos – Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometrien valossa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84:1, 61–69.
- Quintelier, Ellen (2015). Engaging Adolescents in Politics: The Longitudinal Effect of Political Socialization Agents. *Youth & Society*, 47:1, 51–69.
- Rytioja, Anni; Kallio, Kirsi Pauliina (2018). Opittua käsitteistöä vai koettua yhteiskunnallisuutta?: pohdintoja nuorten kansalaisuudesta politiikkakyselyjen valossa. *Sosiologia*, 55:1, 6-27.
- Salonen, Arto O.; Bardy, Marjatta (2015). Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. *Aikuiskasvatus* 1:2015, 4–15.
- Schild, Rebecca (2016). Environmental citizenship: What can political theory contribute to environmental education practice?. *The Journal of Environmental Education*, 47:1, 19–34.
- Schuck, Peter H. (2002). Liberal Citizenship. Teoksessa Isin, Engin F.; Bryan, S. Turner, Engin F. (toim.) *Handbook of Citizenship Studies*, Lontoo: Sage, 131–144.
- Seyfang, Gill (2005). Shopping for Sustainability: Can Sustainable Consumption Promote Ecological Citizenship?. *Environmental Politics*, 14:2, 290–306.
- Sipinen, Josefina (2022). Aineisto. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina; Tiuhonen, Aino (toim.) *Nuoret kansalaiset Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevydestä*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeista 2022:11, Helsinki: PunaMusta Oy, 23–28.
- Sohl, Sofia; Arensmeier, Cecilia (2015). The school's role in youths' political efficacy: can school provide a compensatory boost to students' political efficacy?. *Research Papers in Education*, 30:2, 133–163.

- Suni, Anna; Stenroos, Marko; Mietola, Reetta (2018). Nuoret ovat jo yhteiskunnallisia toimijoita. *Politiikasta.fi*. Saatavilla: <https://politiikasta.fi/nuoret-yhteiskunnallisina-toimijoina/>. Luettu: 19.12.2022.
- Suuronen, Aleks; Grönlund, Kimmo; Sirén, Rasmus (2020). Puolueiden äänestäjät. Teoksessa Borg, Sami; Kestilä-Kekkonen, Elina; Wass, Hanna (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:5, 260–287.
- Taanila, Aki (2020). *Lineaariset regressiomallit*. Saatavilla: <https://taanila.fi/regressio.pdf>. Luettu: 28.3.2023.
- Tan, Kok-Chor (2017). Cosmopolitan Citizenship. Teoksessa Shachar, Ayelet; Bauköck, Rainer; Bloemraad, Irene; Vink, Maarten (toim.) *The Oxford Handbook of Citizenship*. Oxford: Oxford University Press, 694–714.
- Tomperi, Tuukka (2011). Poliittinen sosialisaatio perheissä Tutkimuksen perinteestä nykynäkömiin. *Nuorisotutkimus*, 3/2011, 3–28.
- Torney-Purta, Judith (2002). The School's Role in Developing Civic Engagement: A Study of Adolescents in Twenty-Eight Countries. *Applied Developmental Science*, 6:4, 203–212.
- Tähtinen, Juhani., Laakkonen, Eero. & Broberg, Mari (2011). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C:20. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos ja Opettajankoulutuslaitos.
- UN (2013). Definition of youth. Saatavilla: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>. Luettu: 27.3.2023.
- Vihersalo, Mirja (2017). Climate citizenship in the European union: environmental citizenship as an analytical concept. *Environmental Politics*, 26:2, 343–360.

Wood, Bronwyn E.; Kallio, Kirsi Pauliina (2019). Green citizenship Towards spatial and lived perspectives. Teoksessa Davoudi, Simin; Cowell Richard; White Iain; Blanco Hilda (toim.) *The Routledge Companion to Environmental Planning*. Lontoo: Routledge.

Wolf, Johanna; Brown Katrina; Conway, Declan (2009). Ecological citizenship and climate change: perceptions and practice. *Environmental Politics*, 18:4, 503-521.

Åkerman, Maria (2014). Kehon politiikka ympäristöhallinnassa. Kokemuksia ympäristökansalaisuuden jäljillä. *Alue ja ympäristö*, 43:2, 17–29.

Liitteet

Liite 1. Jagers ym (2014) väittämät ilmastokansalaisuudesta

EC ideal

Social Justice/Sense of Fairness

(i) General sense of fairness

1. Each person should not consume more of the world's resources than what allows all people to have their basic needs met
2. Resources should be distributed equally among all people of the world

(ii) Awareness of ecological footprints

3. Many of the products consumed in Sweden affect the environment in other poor countries
4. When we consume products in Sweden, we often consume resources from other countries
5. The concern that the Swedish consumption harms the environment elsewhere is exaggerated (reversed)
6. A great deal of the Swedish hazardous waste eventually ends up in poor countries

(iii) Other-regarding reasons for PEB

7. Ecological products have less environmental impact
  8. Ecological products are better for the individuals who produce the products
  9. It affects the development of society in an environmentally friendly countries negatively
- Challenging the distinction between public and private
10. Politicians and authorities should not concern themselves with whether or not people act environmentally friendly (reversed)
  11. It's good that politicians and authorities try to make people act more environmentally friendly
  12. If I choose to drive a car, it's my private business (reversed)
  13. If I choose to eat meat, it's my private business (reversed)

Non-territorial responsibilities

(i) A temporal extension of justice

14. Our consumption and resource use today will affect the living conditions of future generations. What do you think should be considered the most when we plan our current consumption and resource use? (11-point scale recoded into 1–7 format)

(ii) A spatial extension of justice

15. It is unfair that the Swedish consumption consumes natural resources in other countries

16. It is unfair that the Swedish lifestyle damages the environment for people in other countries

(iii) A large scope of obligations

17. When I consume products in Sweden, I have an obvious obligation to consider the consequences of my consumption for people in the countries where the products were produced

18. When I consume products in Sweden, I have an obvious obligation to consider the consequences of my consumption for future generations

Asymmetrical obligation

19. Those who emit more than 0.5 tonnes CO₂ per year have a responsibility to reduce their emissions to 0.5 tonnes per year

20. Those who emit less than 0.5 tonnes CO₂ per year have the right to increase their emissions to 0.5 tonnes per year

Liite 2. Multikollineaarisuuden tarkastelu ristiintaulukoinnin avulla

Ystävien kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista keskusteleminen ja vanhempien kanssa poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista keskusteleminen. Ristiintaulukointi.

	Kuinka usein teet seuraavia asioita kouluajan ulkopuolella?:Keskustelet ystäväsi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista					
Kuinka usein teet seuraavia asioita kouluajan ulkopuolella?:Keskustelet vanhempiesi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista		Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Hyvin harvoin tai koskaan	Yhteensä
	Päivittäin	41,70 %	13 %	3,40 %	0,90 %	8 %

	Viikoittain	42,50 %	47,70 %	22,50 %	7,30 %	25,70 %
	Kuukausittain	10,80 %	31,10 %	46,20 %	17,70 %	29,60 %
	Hyvin harvoin tai en koskaan	5,10 %	8,20 %	27,90 %	74,20 %	36,80 %
	Khiin neliötestin p-arvo < 0,001					

Ystävien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ja äidin vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin. Ristiintaulukointi.

		Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet käsityksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Ystävät				
Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet käsityksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Äiti		Erittäin paljon	Melko paljon	Ei kovinkaan paljon	Ei lainkaan	Yhteensä
	Erittäin paljon	27,80 %	11,10 %	5,50 %	5,80 %	8,90 %
	Melko paljon	43,30 %	54,70 %	33,40 %	21,70 %	39,30 %
	Ei kovinkaan paljon	21 %	29,90 %	53,70 %	28,80 %	39 %

	Ei lainkaan	7,90 %	4,30 %	7,30 %	43,70 %	12,90 %
	Khiin neliötestin p-arvo < 0,001					

Ystävien vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin ja isän vaikutus nuoren poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiin. Ristiintaulukointi.

Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet näkemyksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Ystävät						
Missä määrin seuraavat tahot ovat vaikuttaneet näkemyksiisi politiikasta ja yhteiskunnasta? Isä		Erittäin paljon	Melko paljon	Ei kovinkaan paljon	Ei lainkaan	Yhteensä
	Erittäin paljon	33 %	12,20 %	7,60 %	7,90 %	10,80 %
	Melko paljon	31,30 %	52,50 %	32,50 %	22,60 %	37,60 %
	Ei kovinkaan paljon	23,30 %	28,40 %	50,60 %	26,70 %	37 %
	Ei lainkaan	12,50 %	6,90 %	9,30 %	42,80 %	14,60 %
	Khiin neliötestin p-arvo <0,001					